idea

HEGEL

GERMANİK DÜNYA

TARİH FELSEFESİ — 4

İDEA D1 2011/08

GEORG WILHELM FRIEDRICH HEGEL
TARİH FELSEFESİ
IV. GERMANİK DÜNYA

HEGEL

Tarih Felsefesi

IV

GERMANİK DÜNYA

Çeviren
Aziz Yardımlı

idea • istanbul

İDEA CEP KİTAPLARI — 029

İdea Yayınevi
Şarap İskelesi Sk. 2/106-107 34425 Karaköy — İstanbul
iletisim@ideayayinevi.com / www.ideayayinevi.com

GEORG WILHELM FRIEDRICH HEGEL
Tarih Felsefesi
Vorlesungen Über Die Philosophie der Geschichte
Birinci baskı 2006
İDEA CEP KİTAPLARINDA Üçüncü baskı 2011

İDEA CEP KİTAPLARI DİZİSİ 029 / FELSEFE 17

SÜRELİ YAYIN
YAYININ ADI: Hegel; *Tarih Felsefesi 4 - Germanik Dünya*
YETKİ SAHİBİ / SORUMLU MÜDÜR: ALİYE ZEYNELOĞLU
YÖNETİM YERİ: İDEA YAYINEVİ
Şarap İskelesi Sk. 2/106-107 34425 Karaköy — İstanbul
YAYININ SÜRESİ: 30 GÜNDE BİR
BASKI: BAYRAK MATBAASI
Davutpaşa Cad. 14/2 34015 Topkapı — İstanbul
DAĞITIM: YAYSAT
Doğan Medya Tesisleri, Hoşdere Yolu 34517 Esenyurt — İstanbul
Printed in Türkiye
ISSN 2146-3530

İDEA D1 2011/08

İçindekiler

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Germanik Dünya

Germanik Tin yeni Dünyanın Tinidir, ereği Özgürlüğün sonsuz öz-belirlenimi olarak saltık Gerçekliğin olgusallaşmasıdır — o Özgürlüğün ki, saltık biçiminin kendisini içerik olarak taşır. Germanik halkların belirlenimi Hıristiyan ilkenin taşıyıcıları olmaktır. Tinsel Özgürlüğün ilkesi, Uzlaşmanın ilkesi o halkların henüz saf, kültürsüz yüreklerine yerleştirildi; ve onlara Dünya Tininin hizmetinde gerçek Özgürlük Kavramını yalnızca dinsel Töz olarak taşıma değil, ama onu dünyada öznel özbilinçten özgürce üretme görevi de teslim edildi.

Şimdi Germanik Dünyayı dönemlerine ayırmaya geçerken hemen belirtmek gerek ki, bu halklar Yunanlılar ve Romalılar durumunda olduğu gibi geriye doğru önceki dünya-tarihsel ulus ile ve ileriye doğru sonraki ile olmak üzere dışa doğru çifte bir bağıntı içinde alınamazlar. Tarih Germanik halklar durumunda gelişim sürecinin bütünüyle başka türlü olduğunu gösterir. Yunanlılar ve Romalılar dışa dönmeden önce kendi içlerinde olgunlaşmışlardı. Germenler ise, tersine, kendi dışlarına yayılarak başladılar, dünyayı bir sel gibi bastılar, ve kültürlü ulusların kendi içlerinde çürümüş ve boşalmış devletlerine boyun eğdirdiler. Ancak ondan sonra yabancı bir kültür, yabancı bir din, devlet yapısı ve yasama tarafından tutuşturularak gelişimleri başladı. Kendilerini yabancı olanı kendi içlerine alarak ve ona üstün gelerek geliştirdiler, ve tarihleri dahaçok bir kendi-içine-gitme ve kendi ile bağıntıdır. Hiç kuşkusuz Haçlı Seferlerinde, Amerika'nın bulunmasında ve ele geçirilmesinde Batı Dünyası kendini dışa doğru da yöneltti, ama orada onu öncelemiş

bir dünya-tarihsel ulus ile ilişkiye girmedi, şimdiye dek dünyaya egemen olmuş bir ilkeyi yerinden etmedi. Dışa doğru bağıntı burada Tarihe yalnızca *eşlik eder,* kendisi ile birlikte durumların doğasında özsel değişimler getirmez, tersine kendinde iç evrimin damgasını taşır. — Dışa doğru ilişki öyleyse Yunanlılar ve Romalılar durumunda olduğundan bütünüyle başka türlüdür. *Çünkü Hıristiyan dünya tamamlanışın dünyasıdır; ilke yerine getirilmiştir, ve böylelikle günlerin sonu tam olarak gelmiştir: İdea Hıristiyanlıkta bundan böyle doyumsuz hiçbirşey göremez.* Kilise hiç kuşkusuz bir yandan bireyler için gelecek bir durum olarak bengiliğe hazırlanıştır — bireysel öznelerin böyle olarak her zaman henüz tikellik içinde durmaları ölçüsünde; ama Kilise ayrıca Tanrının Tinini şimdide bulunan birşey olarak kendi içinde taşır, günah işleyeni bağışlar, ve şimdide bulunan gök krallığıdır. *Böylece Hıristiyan dünyada bundan böyle saltık değil ama yalnızca göreli bir Dış vardır ki, kendinde üstesinden gelinmiştir, ve onun açısından yalnızca üstesinden gelindiğini görüngüye de getirmekle ilgilenir.* Bundan şu çıkar ki, dışa doğru bağıntı bundan böyle modern dünyanın çığırları açısından belirleyici değildir. Öyleyse bölümleme için başka bir ilke aranacaktır.

Germanik Dünya Roma kültürünü ve dinini hazır olarak üstlendi. Hiç kuşkusuz bir Alman ve Kuzey dini bulunuyordu, ama bu hiçbir biçimde Tinde derinlere kök salmış değildi. Tacitus bu nedenle Almanlara *securi adversus deos* der. Kabul ettikleri Hıristiyan Dini Konsüller yoluyla, ve bütün kültürü, özellikle Yunan ve Roma dünyalarının felsefesini ellerinde tutan Kilise Babaları yoluyla tamamlanmış bir inakçı dizge olmuştu; ve Kilisenin de bütünüyle gelişmiş bir hiyerarşisi vardı. Germenlerin kendi halk dillerinin karşısına Kilise benzer olarak bütünüyle gelişmiş bir dili, Latin dilini çıkardı. Sanatta ve felsefede de bu aynı yabancılık vardı. İskenderiye felsefesinden ve biçimsel Aristotelesçi felsefeden henüz Boethius'un yazılarında ve başka yerlerde saklanan parçalar Batıda yüzyıllar boyunca temeller olarak

kullanıldılar. Dünyasal egemenlik biçiminde de aynı bağlantı vardı: Got prensleri ve daha başkaları kendilerine Roma Patrisyenlerinin adlarını verdiler ve daha ileri bir tarihte Roma İmparatorluğu yeniden kuruldu. Böylece Germanik Dünya dışsal olarak yalnızca Roma Dünyasının sürdürülmesi olarak görünür. Ama onda bütünüyle *yeni bir Tin* yaşıyordu ve bundan şimdi Dünyanın kendini yeniden yaratması, kendi üzerine dayanan özgür Tinin, Öznelliğin saltık öz-istencinin yeniden doğması gerekiyordu. Bu içtenliğin karşısında içerik saltık başkalık olarak durur. Kendini şimdi bu ilkelerden geliştiren ayrım ve karşıtlık *Kilise* ve *Devlet* arasındadır. Bir yanda Kilise saltık gerçekliğin belirli-varlığı olarak kendini geliştirir; çünkü o bu gerçekliğin bilincidir, ve aynı zamanda Öznenin ona uyumlu kılınması etkinliğidir. Öte yanda, kendi erekleri ile dünyada bulunan dünyasal bilinç durur — *Devlet* ki, yürekten, güvenden, genel olarak Öznellikten doğar. *Avrupa Tarihi bu ilkelerden her birinin Kilisede ve Devlette kendi için gelişiminin, sonra ikisinin yalnızca birbirlerine karşı değil, ama, her birinin kendisi bütünlük olduğu için, her birinin kendi içinde karşıtlığının, ve son olarak bu karşıtlığın uzlaşmasının sergilenişidir.*

Buna göre bu dünyanın *üç dönemi* betimlenecektir.

Birincisi Germanik Ulusların Roma İmparatorluğunda ortaya çıkışları ile, Hıristiyan olarak şimdi Batının iyeliğinde olan bu ulusların ilk gelişimleri ile başlar. Bu ilk dönemin görünüşü bu halkların yabanıllık ve saflıklarından ötürü büyük bir ilgiyi hak etmez. Sonra Hıristiyan dünya Hıristiyanlık olarak, bir kitle olarak ortaya çıkar ki, onda Tinsel ve Dünyasal öğeler yalnızca değişik yanlardır. Bu çığır Büyük Karl'a dek sürer.

İkinci dönem iki yanı tutarlı bir bağımsızlığa ve karşıtlığa dek geliştirir — *Teokrasi* olarak kendi için Kilise ve *Feodal Tekerklik* olarak kendi için Devlet. Büyük Karl Papalık ile Lombardlara ve Roma'daki soyluların partilerine karşı bir bağlaşma oluşturmuştu; böylece dinsel ve dünyasal güçlerin bir birliği ortaya çıktı, ve şimdi bu

uzlaşmanın başarılmasının arkasından yeryüzünde göğün bir krallığının ortaya çıkması gerekiyordu. Ama tam bu sırada, tinsel gök krallığı yerine, Hıristiyan ilkenin İçselliği saltık olarak dışa dönmüş ve kendi dışına çıkmış olarak görünür. Hıristiyan Özgürlük dinsel olduğu gibi dünyasal bakımdan da kendi kendisinin karşıtına döndü, bir yandan en sert köleliğe, öte yandan törelliğe aykırı aşırılıklara ve tüm tutkuların yabanıllığına saptırıldı. Bu dönemde özellikle iki nokta öne çıkar: Biri Devletlerin oluşumudur ki, bunlar kendilerini bir boyuneğme altgüdümü içinde sergilerler, öyle ki tümü de evrenselliğin anlamından yoksun tikel birer hak alanı olurlar. Bu boyuneğme altgüdümü *Feodal Dizgede* görünür. İkinci nokta *Kilise* ve *Devlet* karşıtlığıdır. Bu karşıtlığın bulunmasının biricik nedeni Kutsal olanı yönetmesi gereken Kilisenin kendisinin her tür dünyasallığa batmış olmasıdır; ve bu dünyasallık tüm tutkulara dinin aklaması verildiği için daha da tiksindirici görünür.

İkinci dönemin sonu ve aynı zamanda üçüncü dönemin başlangıcı Beşinci Karl'ın hükümranlık zamanına, on altıncı yüzyılın ilk yarısına düşer. Şimdi dünyasallık kendi içinde kendinin bilincine geliyor olarak görünür, insanın törellik, tüzellik, dürüstlük ve etkinliğinde kendine bir Hak kazanır. Özgürlüğün yeniden kuruluşu yoluyla, kendi kendisinin Hıristiyan aklanışının bilinci ortaya çıkar. Hıristiyan ilke şimdi kültürün korkunç disiplini içinden geçmiştir, ve Reformasyon yoluyla ona gerçekliği ve edimselliği ilk kez verilir. Germanik Dünyanın bu üçüncü dönemi Reformasyondan zamanımıza dek sürer. Özgür Tinin ilkesi burada dünyanın bayrağı yapılır, ve bu ilkeden Usun evrensel belitleri gelişir. Biçimsel Düşünce, Anlak, daha şimdiden gelişmişti; ama Düşünce gerçek şeklini ilkin Reformasyon yoluyla, özgür Tinin yeniden dirilen somut bilinci yoluyla kazandı. Düşünce kendi kültürünü ilkin o zaman kazanmaya başladı; Devletin anayasasının yeniden kurulmasına kaynak olacak ilkeler ondan saptandılar. Devlet yaşamı şimdi bilinç-

li olarak ve Us ile uyum içinde düzenlenecekti. Töre, Gelenek bundan böyle geçerli değildi; değişik haklar kendilerini ussal ilkeler üzerine dayanıyor olarak meşru kılmak zorundaydılar. Böylece ilk kez Tinin Özgürlüğü olgusallık kazandı.

Bu dönemleri Babanın, Oğulun ve Tinin Krallıkları olarak ayırdedebiliriz. Babanın Krallığı tözsel, ayrışımsız kütledir, salt bir başkalaşımlar dizisi içindedir, tıpkı kendi çocuklarını yiyen Satürn'ün [Kronos] egemenliği gibi. Oğulun Krallığı Tanrının yalnızca üzerinde yabancı birşey gibi parladığı dünyasal varoluş ile bağıntı içindeki görüngüsüdür. Tinin Krallığı uzlaşmadır.

Bu çığırlar önceki dünya İmparatorlukları ile de karşılaştırılabilir, ve böylece Germanik İmparatorluğun Bütünlüğün İmparatorluğu *olması ölçüsünde onda önceki çığırların belirli yinelemesini* görürüz. Büyük Karl'ın zamanı Pers İmparatorluğu ile karşılaştırılabilir; tözsel birlik dönemidir, ki orada bu birlik İç üzerine, Yürek üzerine dayanır, ve tinsel olanda ve dünyasal olanda henüz saflığı içindedir.

Yunan Dünyası ve onun salt ideal birliği Beşinci Karl'ın zamanına karşılık düşer; onda olgusal birlik bundan böyle bulunmaz, çünkü tüm tikellikler ayrıcalıklarda ve tikel haklarda sağlamlaşmıştır. Nasıl devletlerin iç alanlarında değişik sınıflar kendi tikel aklanışları içinde yalıtılmış iseler, yine öyle tikel devletler de dışa doğru yalnızca birbirleri ile dışsal bağıntı içinde dururlar. Bir *diplomatik politika* doğar ki, Avrupa'nın dengesinin çıkarına devletleri birbirleri ile ve birbirlerine karşı bağlar. Zaman dünyanın kendine açık olması zamanıdır (Amerika'nın keşfi). Bilinç de şimdi duyulurüstü dünyanın içerisinde ve onun üzerine açıklık kazanır: Tözsel olgusal din duyusalın öğesinde kendini duyusal açıklığa getirir (Papa Leo'nun çağında Hıristiyan Sanat), ve ayrıca en iç gerçekliğin öğesinde kendine de açık olur. — Bu zamanı Perikles'in zamanı ile karşılaştırabiliriz. Tinin kendi-içine-gidişi başlar (Sokrates – Luther); gene de bu çığırda

Perikles bulunmaz. Beşinci Karl'ın dışsal araçlar açısından çok büyük olanakları vardır ve gücü açısından saltık görünür; ama onda Perikles'in iç Tini ve böylelikle özgür efendilik için saltık araç eksiktir. Bu olgusal bölünmede kendi kendisine açık olan Tinin çığırıdır; şimdi Germanik Dünyanın ayrımları ortaya gelir ve kendilerini özsel olarak gösterirler.

Üçüncü çığır Roma Dünyası ile karşılaştırılabilir. Evrenselin birliği onda da bulunur, ama soyut dünya egemenliğinin birliği olarak değil, tersine özbilinçli Düşüncenin hegemonyası olarak. Şimdi Anlağın ereği geçerlidir, ve ayrıcalıklar ve tikellikler Devletin evrensel ereği önünde erirler. Halklar kendinde ve kendi için Hakkı isterler; yalnızca tikel antlaşmalar geçerli olmakla kalmaz, ama aynı zamanda ilkeler Diplomasinin içeriğini oluştururlar. Benzer olarak, Din de Düşünce olmaksızın dayanamaz ve bir yandan Kavrama doğru ilerlerken, öte yandan, Düşüncenin kendisi tarafından zorlanarak yeğin inanca, ya da bütünüyle ondan kaçtığı için Düşünce üzerine umutsuzluktan Boşinanca yönelir.

BİRİNCİ KESİM

Hıristiyan Germanik Dünyanın Öğeleri

ALTKESİM BİR

Halkların Göçleri [Barbar Göçleri]

Bu ilk dönem üzerine bütününde söyleyecek çok az şeyimiz vardır, çünkü üzerine düşünecek çok az gereç sunar. Germenleri geride ormanlarında izlemeyi istemiyoruz, ne de bu Barbar Göçlerinin kökenini araştıracağız. O ormanlar her zaman özgür halkların yaşama yerleri sayıldılar, ve Tacitus ünlü Germania tablosunu belli bir sevgi ve özlem içinde, ve kendisinin de ait olduğu dünyanın bozulması ve yapaylığı ile karşıtlık içinde tasarladı. Ama

bu nedenle böyle bir yabanıllık durumunu yüksek bir durum olarak göremeyiz, ya da Amerika'nın yabanıllarının durumunu insanın gerçek özgürlüğe iye olduğu bir durum olarak tasarımlayan Rousseau'nun düştüğü türde bir yanılgıya düşemeyiz. Hiç kuşkusuz, yabanılların hiçbir biçimde tanışmadıkları büyük ve yaygın talihsizlik ve acılar vardır; ama bu yalnızca olumsuz bir kazanç iken, Özgürlük ise özsel olarak olumlu olmalıdır. Ancak olumlu Özgürlüğün iyilikleri en yüksek bilincin iyilikleridir.

Germenler arasında her birey kendi için özgür bir birey olarak varolur; ve gene de belli bir topluluk bulunur, gerçi bu henüz politik bir durum olmasa da. Sonra Germenleri Roma İmparatorluğu içerisine doluşurken görürüz. Onları uyaran şey bir yandan verimli bölgeler, öte yandan kendine başka yaşama yerleri arama dürtüsüydü. Romalılar ile giriştikleri savaşlara karşın, bireyler ve bütün kabileler askerler olarak onların hizmetine girerler; erken bir tarihte, Germen süvarilerin Pharsalia alanlarında Sezar ile birlikte dövüştüklerini görürüz. Askerlik hizmetlerinde ve kültürlü halklar ile etkileşimlerinde onların yararlandıkları şeylerle, yaşam hazları ve rahatlıkları ile, ama başlıca tinsel kültürün nesneleri ile tanıştılar. Daha sonraki göçlerde birçok ulus, kimilerinin bütünü, kimilerinin bir bölümü, geride vatanlarında kaldılar.

Buna göre Germanik uluslar arasında eskiden yaşadıkları yerlerde kalanlar ile Roma İmparatorluğunun ötesine yayılan ve yendikleri uluslara karışanlar arasında bir ayrım yapmamız gerekir. Germenler dışa doğru göçlerinde kendilerini önderlerine özgürce bağladıkları için, Germanik halkların bir bakıma kendilerini eşlemeleri gibi kendine özgü bir durumla karşılaşırız (Doğu ve Batı Gotları; dünyanın her noktasındaki ve kendi ülkelerindeki Gotlar; Norveç'teki, ama daha sonra şövalyeler olarak dünyadaki İskandinavlar ve Normanlar). Bu halkların yazgıları ne denli değişik olursa olsun, gene de kendilerine iyelikler sağlama ve kendilerini devletlere doğru geliştirme gibi ortak bir hedefleri vardı. Bu geliş-

me süreci eşit ölçüde tümüne özgüdür. Batıda, İspanya ve Portekiz'de, ilk yerleşenler Suveler ve Vandallardır; ama sonra Vizigotlar tarafından yenilerek yerlerinden sürüldüler. İspanya'yı, Portekiz'i ve Güney Fransa'nın bir bölümünü kucaklayan büyük bir Vizigot Krallığı kuruldu. İkinci krallık *Frankların* krallığı idi; bu ad ikinci yüzyılın sonundan başlayarak ortak olarak Ren ve Weser nehirleri arasındaki Istaevonik kabilelere verildi; bunlar Mosel ve Schelde arasında yerleştiler ve önderleri Chlodwig [Clovis] altında Galya'da Loira'a dek ilerlediler. Chlodwig daha sonra Frankları Aşağı Ren ve Alemannları Yukarı Ren üzerinde yendi; oğlu ise Thüringialıları ve Burgundialıları. Üçüncü krallık İtalya'da Theodorik tarafından kurulan ve onun yönetimi altında büyük gelişme gösteren *Ostrogot* Krallığıdır. Bilgin Romalılar Cassiodorus ve Boethius Theodorik'in en yüksek devlet görevlileri oldular. Ama bu Ostrogot Krallığı uzun sürmedi; Belisarius ve Narses önderliğindeki Bizanslılar tarafından yokedildi. Altıncı yüzyılın ikinci yarısında (568) Lombardlar İtalya'ya girdiler, ve bu krallık da Büyük Karl'ın Frank asasına boyun eğinceye dek iki yüzyıl boyunca egemenliklerini sürdürdüler. Daha sonra *Normanlar* da Aşağı İtalya'ya yerleştiler. Arkadan Franklar tarafından yenilen ve krallıkları Fransa ve Almanya arasında bir tür sınır duvarı oluşturan Burgundialılardan söz etmemiz gerekir. *Angleler* ve *Saksonlar* Britanya'ya girerek orayı egemenlikleri altına aldılar. Daha sonra oraya Normanlar da ulaştılar.

Daha önceden Roma İmparatorluğunun bir bölümünü oluşturan bu ülkeler böylece Barbarlara boyun eğme yazgısına uğradılar. Hemen o ülkelerin daha şimdiden kültürlü olan halkları ile onları yenenler arasında büyük bir zıtlık kendini gösterdi; ama bu zıtlık şimdi oluşan *yeni ulusların* kırma doğalarında sonlandı. Böyle devletlerin bütün tinsel varoluşları kendi içinde bir bölünmüşlük, en içlerinde aynı zamanda bir dışsallık kapsar. Bu ayrım dışsal olarak hemen dil yoluyla bile göze çarpar, çünkü

bu daha şimdiden anadil ile birleşmiş eski Roma dili ile Germanik dilin içiçe geçmesinden oluşur. Bu halkları *Romanik* olarak bir arada toplayabiliriz ve İtalya, İspanya, Portekiz ve Fransa'yı bunun altına alabiliriz. Bunlarla karşıtlık içinde az ya da çok *Almanca konuşan* üç başka ulus daha vardır ki, bunlar özlerine kesintisiz bir bağlılık tonunu sürdürmüşlerdir: Almanya'nın kendisi, İskandinavya, ve İngiltere. Bu sonuncusu hiç kuşkusuz Roma İmparatorluğuna katılmıştı; ama gene de Roma kültürüne Almanya'nın kendisi gibi ancak kıyıdan değdi ve Anglo-Saksonlar yoluyla yeniden Germanikleştirildi. *Asıl Almanya* kendini tüm karışımdan arı tuttu; yalnızca Tuna ve Ren üzerindeki güney ve batı sınırları Romalıların egemenliği altına girdi; Ren ve Elbe arasındaki bölüm baştan sona ulusal kaldı. Almanya'nın bu bölümünde yerleşik birçok kabile vardı. Ripuarian Franklarının ve Chlodwig tarafından Main bölgelerinde yerleştirilen Frankların dışında, dört ana kabileden, Alemannlar, Bojoarialılar, Thüringialılar ve Saksonlardan da söz edilmelidir. İskandinavyalılar da benzer olarak vatanlarında tüm karışımdan arı olarak kaldılar, ama daha sonraki askeri seferleri yoluyla Normanlar adı altında ün kazandılar. Şövalye seferlerini Avrupa'nın hemen hemen her yerine yaydılar: Bir bölümü Rusya'ya geldi ve orada Rus İmparatorluğunu kurdu; bir bölümü Kuzey Fransa'da ve Britanya'da yerleşti; bir başkası Aşağı İtalya'da ve Sicilya'da prenslikler kurdu. Böylece İskandinavyalıların bir bölümü yabancı ülkelerde devletler kurarken, bir başkası baba ocağında ulusallığını korudu.

Şimdi, bunun dışında, Avrupa'nın Doğusunda, yaşadıkları bölgeler Elbe'nin batısında Tuna'ya dek uzanan büyük *Slav* ulusunu buluruz; aralarına Macarlar (Hungarianlar) yerleşmiştir; Moldavya, Wallacia ve kuzey Yunanistan'da Bulgarlar, Sırplar ve Arnavutlar benzer olarak Asyatik kökenlidirler ve barbar göçlerinin vuruşları ve karşı-vuruşları sırasında kırılan artıklar olarak geride bırakılmışlardır Bu halklar hiç kuşkusuz krallıklar

kurmuşlar ve değişik uluslara karşı zorlu savaşlar vermişlerdir; zaman zaman öncü birlikler gibi, bir tür tampon güç gibi, Hıristiyan Avrupa ve Hıristiyan-olmayan Asya arasındaki savaşlara karışmışlardır. Giderek Polonyalılar kuşatma altındaki Viyana'yı Türklerden kurtarmışlar, ve Slavların bir bölümü batı Usunun denetimine girmiştir. Ama gene de bu bütün kütle irdelememizin dışında kalır, çünkü şimdiye dek Usun dünyadaki şekillenmeler dizisinde bağımsız bir kıpı olarak ortaya çıkmış değildir. Bunun daha sonra olup olmayacağı bizi burada ilgilendirmez; çünkü Tarihte ilgimiz Geçmiş iledir.

Germanik Ulus kendi içinde bir doğal bütünlük duygusu taşıyordu, ve buna *Yürek* ya da *Gönül* diyebiliriz. 'Gönül' istenç ile bağıntı içinde Tinin bu bürülü, belirsiz bütünlüğüdür ki, onda insan benzer olarak genel ve belirsiz bir yolda kendi içinde doyumunu bulur. Karakter istencin ve çıkarın kendini geçerli *kılan belirli bir biçimidir*; ama Gönlün varsıllıklar, onur ve benzeri şeyler gibi belirli bir ereği yoktur, genel olarak nesnel bir durumu *ilgilendirmez*; tersine, kendi kendisinin genel bir hazzı olarak bütün durumu ilgilendirir. Öyleyse onda istenç yalnızca biçimsel istenç olarak bulunur ve kendinin-istenci olarak öznel özgürlüğü anlatır. Gönül için her tikellik önemli olur, çünkü Gönül kendini her birine bütünüyle yatırır; ama yine, tikel ereğin belirliliği ile salt böyle bir belirlilik olarak ilgilenmediği için, şiddetli, kötü tutkulara soğrulmanın, genel olarak kötülüğün de dışında kalır. Gönülde bu bölünme yoktur; tersine bütününde etkisiz bir iyi-niyet gibi görünür. Karakter bunun karşıtıdır.

Bu Germanik halkların soyut ilkesidir ve Hıristiyanlıktaki nesnel yana karşı öznel yandır. Gönlün tikel bir içeriği yoktur; buna karşı Hıristiyanlıkta ilgi doğrudan doğruya Olgunun kendisine, Nesne olarak içeriğe yöneliktir. Ama Gönülde bu doyumlu olma isteği bütünüyle genel bir yolda bulunur, ve bu tam olarak kendini Hıristiyanlığın ilkesinde içerik olarak sunmuş olan şeydir. Belirsiz olan, Töz olarak, nesnel anlamda bütün Evrenseldir, Tan-

rıdır; ama Tanrıda tekil istencin kayraya kabul edilmesi Hıristiyan somut birlikteki öteki kıpıdır. Saltık Evrensel tüm belirlenimleri kendi içinde kapsayan ve bu düzeye dek belirsiz olandır; Özne saltık olarak belirli olandır; ikisi özdeştir. Bu ilk olarak Hıristiyanlıkta içerik olarak gösterildi; şimdi onu öznel kipte Gönül olarak buluruz. O zaman Özne nesnel biçim de kazanmalı, e.d. kendini bir nesneye açındırmalıdır. Gönlün belirsizce duyumsama yolu için Saltığın da nesne olması, böylelikle insanın da bu nesne ile birliğinin bilincine ulaşabilmesi gereklidir. Ama bunun için Öznenin arınması, edimsel, somut Özne olması, dünyasal Özne olarak evrensel çıkarlardan pay alması, evrensel ereklere göre davranması, yasayı bilmesi ve onda doyum bulması gerekir. — Öyleyse burada bu iki ilke birbirlerine karşılık düşerler, ve Germanik halklar, söylendiği gibi, kendi içlerinde Tinin daha yüksek ilkesinin taşıyıcıları olma yeteneğini kapsarlar. —

Şimdi yapmamız gereken şey Germanik ilkeyi dolaysız varoluşu içinde, e.d. Germanik ulusların ilk tarihsel durumlarında irdelemektir. Gönül ilk görüngüsünde bütünüyle soyuttur, gelişimden ve tikel içerikten yoksundur; çünkü tözsel erekler genel olarak Gönülde yatmaz. Gönülde olanın durumun bütün biçimi olduğu yerde, bu öğe karakterden yoksun ve kof birşey olarak görünür. Bütünüyle soyutta alındığında, Gönül kütlüktür; ve böylece Germenlerin kökensel durumunda barbarca bir kütlük, şaşkınlık ve kendi içinde belirsizlik görürüz. Germenlerin *dinleri* hakkında çok az şey biliriz. *Druidler* Galyalılara aittiler ve Romalılar tarafından yokedildiler. Kendine özgü bir kuzey Mitolojisinin olmuş olduğu doğrudur. Ama Almanların dininin Gönüllerde ne kadar az kök saldığı daha önce belirtildi, ve bu Almanların Hıristiyan dinine döndürülmeye kolayca izin vermelerinden açıktır. Hiç kuşkusuz Saksonlar Büyük Karl'a önemsenecek bir direniş gösterdiler, ama bu kavga dine karşı olmaktan çok genel olarak baskıya karşıydı. Dinin onlarda herhangi bir derinliği yoktu, tıpkı *hak kavramları* durumunda

da olmadığı gibi. Cinayet bir suç olarak görülmez ve cezalandırılmazdı; bir para cezası ile kefaret edilirdi. Bu Gönlün incinmemişliğini, duygu derinliğinde bir eksikliği gösterir ki, birinin öldürülmesini yalnızca topluluğa bir zarar olarak görmeye götürür, daha ötesi olarak değil. Arapların kan davaları aile onurunun incinmesi duygusu üzerine dayanır. Germenlerde topluluk birey üzerinde efendi değildi; çünkü özgürlük öğesi toplumsal bir ilişki içinde birleşmelerinde ilk koşuldur. Eski Almanlar özgürlük sevgileri ile ünlüydüler; ve Romalılar onları bu noktada daha baştan bütünüyle doğru olarak anladılar. Almanya'da özgürlük en yakın zamanlara dek *bayrak* olmuştur, ve giderek prenslerin II. Friedrich altındaki birlikleri bile özgürlük sevgisinden doğdu. Bu özgürlük öğesi, toplumsal bir ilişkiye geçerken, halk topluluklarından başka birşey kuramaz; böylece Bütünü oluşturan şey bu topluluklardır, ve topluluğun her üyesi, böyle olarak, özgür bir insandır. İnsan öldürme bir para cezası ile kapatılabiliyordu, çünkü özgür insan, ne yapmış olursa olsun, değerli sayılır ve öyle kalırdı. Bireyin bu saltık geçerliği, daha önce Tacitus'un belirtmiş olduğu gibi, temel belirlenimlerden birini oluşturuyordu. Topluluk ya da yönetici kurulu, topluluk üyelerinin yardımı ile, Özel Tüze sorunlarında kişi ve mülkiyet güvenliği açısından yargıda bulunurdu. Ortak sorunlar, savaş ve benzerleri için ortak görüşmeler ve kararlar gerekliydi. Durumun bir başka bileşeni ise özeğin özgür bir yoldaşlık yoluyla ve askeri önderleri ve prensleri özgürce izleme yoluyla oluşmasıydı. Burada bağıntı *Bağlılık* duygusudur, ve nasıl birinci bayrak Özgürlük idiyse, Bağlılık da Germenlerin ikinci bayrağıdır. Bireyler kendilerini bir Özneye özgür bir seçimle bağlarlar ve kendi içlerinden bu ilişkiyi bozulmaz kılarlar. Bunu ne Yunanlılar ne de Romalılar arasında buluruz. Agamemnon ve kralları arasındaki ilişki bir hizmet görme ilişkisi değildi; tersine, yalnızca tikel bir erek için özgür bir birleşme, bir Hegemoni idi. Ama Alman birleşmeleri yalnızca nesnel bir davanın bağıntısı

içinde değil, tinsel 'Kendi'nin, öznel, en içsel kişiselliğin bağıntısı içinde dururlar. Yürek, Gönül, bütün bir somut Öznellik içeriği soyutlamaz, tersine kendini kişiye ve davaya bağımlı kılarken o içeriği aynı zamanda koşul yapar; ama böylece bu ilişkiyi bir bağlılık ve boyuneğıne karışımı yapar.

Bu iki ilişkinin, toplulukta bireysel özgürlüğün ve yoldaşlık bağının birleşmesi Devletin oluşumunda birincil noktadır; onda ödevler ve hak bundan böyle özence bırakılmaz, ama tüzel ilişkiler olarak saptanırlar — ve dahası öyle bir yolda ki, Devlet bütünün ruhu olur ve onun üzerinde efendi olarak kalır; ve öyle ki, evrensel belirlenim onun temeli olarak kalırken, belirli erekler ve hem işlerin hem de güçlerin aklanışları ondan doğar. *Oysa bu bakımdan Germanik Devletlerde kendine özgü olan şey, tersine, toplumsal ilişkilerin evrensel belirlenimler ve yasalar karakterini kazanmayıp baştan sona özel haklara ve özel yükümlülüklere dağılmasıdır.* Bunda belki de bir tür ortaklaşalık vardır, ama evrensellik değil; yasalar saltık olarak tikeldirler, ve haklar ayrıcalıklardır. Böylece Devlet özel haklardan oluşturulan bir tür bileşimdi, ve düşünceye dayalı bir devlet yaşamı ancak kavgalardan ve kasılmalardan sonra zorlu çabalar yoluyla ve geç bir evrede ortaya çıktı.

Belirtildiği gibi, Germanik uluslar Hıristiyan ilkenin taşıyıcıları olma ve İdeayı saltık ussal erek olarak yerine getirme belirlenimini taşıyorlardı. İlk olarak yalnızca bulanık istenç bulunur ve gerçek olan ve sonsuz olan bunun arkatasarında yatar. Gerçek olan yalnızca problem olarak vardır, çünkü Gönül henüz arınmamıştır. Somut Tine doğru bu arınmayı ancak uzun bir süreç ortaya çıkarabilir. Din tutkuların şiddetine karşı bir istem ile ortaya çıkar ve onları bir çılgınlık noktasına götürür; tutkuların aşırılığı kötü duyunç yoluyla kızıştırılır ve azgınlığa yükseltilir ki, eğer o karşıtlık olmasaydı, belki de durum bu olmayacaktı. Şimdi o günlerin tüm hanedanlarında en korkunç aşırılıkların ürkütücü görüntülerini buluruz. Chlodwig, Frank Tekerkliğinin kurucusu, kendini en

sefil suçlarla lekeler. Sertlik ve acımasızlık tüm sonraki Merovingianlar soyunun *özelliğidir; aynı* görünüm kendini Thüringenlerde ve başka hanedanlarda da yineler. Hıristiyan ilke hiç kuşkusuz Gönüllerdeki problemdir; ama bunlar henüz açıkça kabadırlar. Kendinde gerçek olan *istenç* kendi kendisini yanlış tanır ve tikel, sonlu erekler yoluyla kendini gerçek ereklerden koparır; ama kendi ile ve istediğini yerine getirme eğilimine karşı bu savaşımın içindedir; gerçekten istediğine karşı savaşır, ve böylece onu ortaya çıkarır, çünkü ***kendinde*** uzlaşmıştır. Tanrının Tini toplulukta yaşar; o güdüleyici içsel Tindir; ama Tinin olgusallaşması dünyada yer alacaktır — henüz ona uygun olmayan bir gereçte; ama bu gerecin kendisi öznel İstençtir ki, böylece kendi içinde çelişki kapsar. Din yanına göre, sık sık bütün yaşamı boyunca dünyada yolunu açmak için savaşımlar vermiş, karakterinin ve tutkularının tüm gücü ile dünyasal işlerde çabalamış ve doyum bulmuş bir insanın sonra birden herşeyden vazgeçerek dinsel yalnızlığa çekilmesi gibi bir geçiş görürüz. Oysa dünyada o iş kendinden vazgeçmez, tersine yerine getirilmiş olma istemindedir, ve en sonunda açığa çıkar ki, Tin doğrudan doğruya direncinin nesnesi yaptığı şeyde kavgasının ereğini ve doyumunu bulur, dünyasal etkinliklerin tinsel birer iş olduklarını anlar.

Böylece bireylerin ve halkların talihsizliklerini en büyük talihleri olarak gördüklerini, ve evrik olarak talihleri ile en büyük talihsizlikleri olarak savaştıklarını görürüz. *La vérité, en la repoussant, on l'embrasse.* Avrupa gerçekliğe onu geri püskürttüğü sürece ve püskürttüğü ölçüde ulaşır. Bu devimdedir ki, Kayranın sözcüğün asıl anlamında yönettiği söylenebilir, çünkü saltık ereğine ve onuruna halkların talihsizlikleri ve acıları yoluyla, tikel erekleri ve bilinçsiz istençleri yoluyla ulaşır.

Bu nedenle, Dünya Tarihinin somut Tine doğru arınma için zorunlu olan bu uzun süreci Batıda başlarken, buna karşı eşzamanlı olarak Doğuda yer aldığını gördüğümüz soyut Tine doğru arınma daha çabuk yerine

getirilecektir. Bu arınma o uzun sürece gereksinmez, ve onun yedinci yüzyılın ilk yarısında hızla ve birdenbire *Müslümanlıkta* doğduğunu görürüz.

ALTKESİM İKİ

Müslümanlık

Bir yanda Avrupa dünyası kendini yeniden şekillendirmekte, uluslar özgür edimselliğin tüm yanlarda gelişmiş bir dünyasını üretebilmek için orada sıkı sıkıya kök salmaktadır; işine tüm ilişkileri tikel yollarda belirleyerek başlamakta, bulanık ve dar bir anlayışla doğasına göre evrensel ve kural olan herşeyi olumsal bağımlılıkların bir karınaşasına, yalın ilke ve yasa olması gerekenleri ise karışık bir bağlantıya çevirmektedir; kısaca, Batı olumsallıkta, karışıklıkta ve tikellikte bir sığınak bulmaya çalışarak başlamaktadır. Bunun karşısında, dünyada bütünün toparlanması için karşıt yönün ortaya çıkması zorunluydu ve bunu *Doğunun Devrimi* başardı. Bu devrim tüm tikelliği ve bağımlılığı yoketti, Yüreği eksiksiz olarak aydınlattı ve arındırdı; çünkü yalnızca soyut Biri saltık Nesne yaparken, benzer olarak arı öznel bilinci, salt bu Birin Bilgisini edimselliğin biricik ereğine çevirdi, ilişkisiz olanı varoluş ilişkisi yaptı.

Daha önce Doğu ilkesinin doğası ile tanışmış ve görmüştük ki, en yüksek Varlığı yalnızca olumsuzdur, ve onda olumlu olan ise doğallığa ve Tinin olgusal köleliğine düşmeyi imler. Yalnızca Yahudiler durumunda yalın Birlik ilkesinin düşünceye yükseldiğini gördük, çünkü yalnızca onlar arasında düşünce için varolan Bire tapınılıyordu. Şimdi soyut Tine arındırmada geriye bu Birlik kalmış, dahası Jehova tapınmasına yüklenen o tikellikten de kurtulmuştur. Jehova yalnızca bu tekil halkın Tanrısı, Abraham'ın, Isaak'ın ve Jakob'un Tanrısıydı, ve bu Tanrı yalnızca Yahudiler ile bir bağıt yapmış, kendini yalnızca bu halka bildirmişti. İlişkinin bu tikelliği Müslümanlıkta

silinip atılmıştır. Bu tinsel evrensellikte, sınır olmaksızın ve belirlenim olmaksızın bu arılıkta öznenin bu evrenselliğin ve arılığın edimselleşmesinden başka hiçbir ereği yoktur. *Allah* bundan böyle Yahudi Tanrısının olumlu, sınırlı ereğini taşımaz. Bire tapınma Müslümanlığın biricik son ereğidir, ve öznellik etkinliğinin içeriği olarak yalnızca bu tapınmayı, ve edimselliği Bire altgüdümlü kılma amacını alır. Şimdi bu Bir hiç kuşkusuz Tinin belirlenimini taşır; gene de, öznellik kendini nesneye soğrulmaya bıraktığı için, *bu Bir tüm* somut belirlenimden *yoksun kalır,* ve öznelliğin kendisi ne kendi için tinsel olarak özgür olur, ne de nesnesinin kendisi somuttur. Ama Müslümanlık Hinduların tarzında, Hıristiyan Keşişler tarzında Saltığa bir batış değildir; tersine, öznellik burada dirimli ve sonsuzdur, bir etkinliktir ki, dünyasala yalnızca onu olumsuzlamak için girer ve yalnızca Bire arı tapınmanın varolması yolunda etkin ve aracıdır. Müslümanlığın nesnesi salt entellektüeldir, Allah'ın hiçbir imgesi, hiçbir tasarımı hoşgörülmez: Muhammed peygamberdir, ama insandır ve insan zayıflığının üzerine yükseltilmiş değildir. Müslümanlığın temel çizgileri edimsellikte hiçbirşeyin sağlam olamayacağı, tersine etkin, dirimli herşeyin dünyanın sonsuz enginliğine gittiği, böylece Bire tapınmanın herşeyi bağlaması gereken biricik bağ olarak kaldığıdır. Bu enginlikte, bu güçte sınırlı herşey, tüm ulus ve kast ayrımları yiter; hiçbir kabilenin, doğuştan ya da mülkiyete bağlı hiçbir politik hakkın bir değeri yoktur; tersine, yalnızca inanan olarak insanın değeri vardır. Bire tapınmak, ona inanmak, oruç tutmak, tikelliğin bedensel duygusunu yoketmek, sadaka vermek, eş deyişle tikel iyelikten vazgeçmek — bunlar yalın buyruklardır; ama en yüksek meziyet inanç için *ölmektir,* ve *kim inanç uğruna savaşta* ölürse, Cennetten emindir.

Müslüman Dini Araplar arasında doğdu; burada Tin bütünüyle yalındır, ve Biçimsizin anlamı burada yerindedir, çünkü bu çölde şekillendirilebilecek hiçbirşey yoktur. Muhammed'in 622 yılında Mekke'den kaçışı ile Müslü-

manların zamandizini başlar. Daha Muhammed'in yaşamı sırasında onun kendi önderliği altında, ve özellikle ölümünden sonra ardıllarının önderliği altında Araplar çok büyük fetihler yaptılar. İlkin Suriye üzerine atıldılar ve 634 yılında başkent Şam'ı ele geçirdiler; sonra Fırat ve Dicle üzerinden geçerek silahlarını Persia'ya doğru çevirdiler ve onu kısa bir sürede yendiler; batıda Mısır'ı, Kuzey Afrika'yı, İspanya'yı ele geçirdiler ve Güney Fransa'da Loire'a dek ilerleyerek orada 732'de Tours yakınlarında Karl Martell tarafından yenildiler. Arapların egemenliği Batıda böyle genişledi; Doğuda, söylendiği gibi Persia'ya, Semerkant'a ve Küçük Asya'nın güney batı bölümüne birbiri ardına boyun eğdirdiler. Bu fetihler, ve ayrıca dinin yayılması, olağanüstü bir hızla yer aldı. Kim İslama dönerse, tüm Müslümanlar ile bütünüyle eşit haklar kazandı. Kim dönmezse, ilk zamanlarda yok edildi; ama daha sonraları Araplar yenilenlere karşı daha ılımlı davrandılar, öyle ki bunların, İslama dönmek istemedikleri zaman, yalnızca yıllık bir baş vergisi ödemeleri gerekiyordu. Hemen teslim olan kentler utku kazananlara tüm iyeliklerinin onda birini bırakmak zorundaydılar; ilkin ele geçirilmeleri gerekmiş olanlar ise beşte birini.

Soyutlama Müslümanlara egemendi; hedefleri soyut tapınmayı geçerli kılmaktı, ve bunun için çok büyük bir coşkuyla çabaladılar. Bu coşku *fanatizmdi* — soyut birşey için, varolana karşı olumsuz olarak davranan soyut bir düşünce için bir coşku. Fanatizm somut olan ile özsel olarak yalnızca yakıp yıkma, yok etme ilişkisi içindedir; ama Müslüman fanatizmi aynı zamanda tüm yüceliğe de yetenekliydi, ve bu yücelik tüm küçük çıkarlardan özgürdür ve tüm yücegönüllülük ve yiğitlik erdemleri ile bağlıdır. *La religion et la terreur* burada ilkeydi, tıpkı Robespierre durumunda ilkenin *la liberté et le terreur* olması gibi. Ama edimsel yaşam gene de somuttur ve tikel erekler getirir; fetih yoluyla egemenlik ve varsıllık kazanılır, egemen ailenin hakları ve bireylerin bir birliği doğar. Ama tüm bunlar yalnızca ilinekseldir ve kum üzerine kurulurlar;

bugün vardırlar, yarın yok; tüm tutkularına karşın, Müslüman bunlara ilgisizdir, ve talihin amansız çarkı içinde devinir. Müslümanlık genişlemesi sırasında birçok krallık ve hanedan kurdu. Bu sonsuz denizde her zaman daha ötesi vardır, ve hiçbirşey sağlam değildir; şekillenmek üzere katlanan herşey çok ince ve zayıf kalır ve hemen eriyip gider. O hanedanlar örgensel bir sağlamlığın bağından yoksundular; krallıklar bu nedenle yalnızca bozuldular, bireyler onlarda yalnızca yittiler. Ama nerede soylu bir ruh kendini denizin çalkantılı yüzeyindeki bir dalga gibi yükseltecek olsa, kendini öyle bir özgürlük içinde sergiler ki, ondan daha soylusu, daha yücegönüllüsü, daha yiğidi, daha bağlısı yoktur. Tikel olan, belirli olan, bireyin kavradığı şey onun tarafından bütünüyle kavranır. Avrupalılar bir dizi ilişki içine girmişken ve bir bakıma bir ilişkiler demeti gibi olmuşken, Müslümanlıkta birey yalnızca ve hiç kuşkusuz en üstün anlamda [tekil bir] *'Bu'*dur, en yüksek derecede acımasız, kurnaz, yiğit, yücegönüllüdür. Nerede sevgi duygusu varsa, orada en derin, ama o denli de en düşüncesizcedir. Köleyi seven efendi sevgisinin nesnesini tüm görkemini, gücünü ve onurunu onun ayakları önüne sererek, asasını ve tacını unutarak yüceltir; ama öte yandan onu yine eşit ölçüde düşüncesizce kurban edecektir. Bu düşüncesiz içtenlik kendini Arapların ve Sarakenlerin şiirinin ateşinde de gösterir. Bu ateş düşlemin herşeyden eksiksiz özgürlüğüdür, öyle ki baştan sona yalnızca nesnesinin yaşamıdır, ve tüm bencilliğin, tüm Benin bütünüyle silinmesinin duygusudur.

Coşku, böyle salt coşku olarak, hiçbir zaman büyük edimler yerine getirmiş değildir. Bireyler yüksek olan için çeşitli şekillerde coşku duyabilirler; bir halkın kendi bağımsızlığı için coşkusunun da belirli bir hedefi vardır; ama soyut, bu nedenle herşeyi kucaklayan, hiçbir şey tarafından kısıtlanmayan, hiçbir yerde sınırlanmayan, hiçbirşeye gereksinimi olmayan bir coşku Müslüman Doğunun coşkusudur.

Araplar fetihlerini ne denli hızlı yaptılarsa, onlarda sanatlar ve bilimler de en güçlü serpilişlerine o denli hızla erişti. Bu fatihlerin ilkin sanat ve bilim ile ilgili herşeyi yokettiklerini görürüz: Ömer'in görkemli İskenderiye kütüphanesini yokettiği söylenir. 'Bu kitaplar,' der, 'ya *Kuran*'da bulunanları kapsarlar, ya da başka bir içerikleri vardır; iki durumda da gereksizdirler.' Ama çok geçmeden Araplar kendilerini sanatları ve bilimleri yükseltmeye ve onları her yere yaymaya verdiler. İmparatorlukları en yüksek gelişimine El-Mansur'un ve Harun Reşid'in Halifeliği zamanında erişti. İmparatorluğun tüm bölgelerinde büyük kentler doğdu, oralarda tecim ve işleyim gelişti, görkemli saraylar yapıldı ve okullar açıldı. İmparatorluğun bilginleri Halifenin sarayında toplandılar, ve saray yalnızca en pahalı mücevherlerin, mobilyaların ve yapıların dışsal şaşaası ile değil, ama herşeyden önce şiirin ve tüm bilimlerin serpilmesi ile göz kamaştırdı. Başlangıçta Halifeler çölün Araplarına özgü olan ve hiçbir konum ve kültür ayrımı tanımayan o yalınlığı ve gösterişsizliği sürdürdüler (bu bakımdan özellikle Halife Ebubekir ünlüdür). En sıradan Saraken, en önemsiz kadın Halifeye onun bir eşiti gibi yaklaşırdı. Düşüncesiz saflık kültüre gereksinim duymaz; ve Tininin özgürlüğü yoluyla, herkes egemene kendi eşiti gibi davranır.

Halifelerin büyük imparatorluğu uzun süre ayakta kalamadı, çünkü Evrenselliğin toprağında hiçbirşey sağlam değildir. Büyük Arap İmparatorluğu Frank İmparatorluğu ile hemen hemen aynı zamanda yıkıldı: Tahtlar köleler tarafından, yeni istilacı halklar tarafından, Selçuklular ve Moğollar tarafından devrildi ve yeni imparatorluklar kuruldu, yeni hanedanlar tahta çıktı. Osmanlılar en sonunda sağlam bir egemenlik kurmayı başardılar ve bunu hiç kuşkusuz Yeniçerilerde kendilerine sağlam bir özek noktası oluşturarak yaptılar. Fanatizm yatıştıktan sonra, Yüreklerde hiçbir törel ilke kalmadı. Sarakenler ile savaşta Avrupa yiğitliği kendini güzel, soylu şövalyelikte idealize etmişti; bilim ve bilgi, özellikle felsefenin bilgisi

Batıya Araplar tarafından getirildi; Germenler arasında soylu şiirin ve özgür düşlemin alevleri Doğu tarafından tutuşturuldu, ve böylece Goethe de Doğuya döndü ve *Divan*'ında düşlemin içtenliğinde ve mutluluğunda herşeyi aşan bir inciler dizisi yarattı. — Ama Doğunun kendisi, coşku aşamalı olarak yittikten sonra, en kaba erdemsizliklere battı, en tiksindirici tutkular egemen oldular; ve duyusal haz daha Müslüman öğretinin kendisinin ilk şekillenişinde bulunduğu ve Cennette ödül olarak sunulduğu için, fanatizmin yerini aldı. Şimdi Asya ve Afrika'ya geri sürülmüş olarak, ve Avrupa'nın küçük bir köşesinde Hıristiyan güçlerin kıskançlığı nedeniyle hoşgörü bularak, İslam çoktandır Dünya Tarihinin toprağından yitmiş ve Doğunun rahatlığına ve dinginliğine geri çekilmiştir.

ALTKESİM ÜÇ

Büyük Karl'ın [Charlemagne] İmparatorluğu

Frankların İmparatorluğu, daha önce belirtildiği gibi, Chlodwig tarafından kuruldu. Ölümünden sonra oğulları arasında bölündü; daha sonra ihanet, suikast ve şiddet ve birçok savaş yoluyla yeniden birleşti ve yine bölündü. Kralların ele geçirilen ülkelerde prensler olmaları nedeniyle içteki güçleri çok arttı. Bu ülkeler gerçekten de özgür Franklar arasında paylaştırıldı; ama bir zamanlar İmparatorluğa ait olan ve ayrıca el koyulan şeylerin yanısıra, kralların eline önemli ölçüde sürekli gelir de geçti. Böylece kral bunları kişisel — e.d. kalıt bırakılamayan — vakıflar olarak savaşçılarına ödünç verdi; savaşçılar bu yolla ona karşı kişisel yükümlülük altına girdiler, onun adamları oldular ve onun vasallık düzenini oluşturdular. Çok varlıklı Piskoposlar onunla birleşerek Kralın Konseyini oluşturdular ki, bu gene de kralı bağlamıyordu. Vasallık düzeninin başında *Major Domus* duruyordu. Bu *majores domus* çok geçmeden bütün

erki üstlenerek krallık erkini gölgede bıraktılar, ve bu arada krallar etkisizleşerek salt birer figüran oldular. Birincilerden Karolenler Hanedanı doğdu. Kısa Pipin, Karl Martell'in oğlu, 752'de Frankların Krallığına yükseltildi. Papa Zacharia Frankları henüz sağ olan son Merovingian III. Childerich'e karşı bağlılık yeminlerinden bağışladı; Childerich tonsur kazandı, e.d. bir keşiş oldu, ve aynı zamanda bir kraliyet seçkinliği olan uzun saçtan yoksun kaldı. Son Merovingianlar birer çıtkırıldım idiler; kraliyetin adı ile yetiniyorlardı ve kendilerini hemen hemen bütünüyle hazza vermişlerdi — bir görünüm ki, Doğunun hanedanlarında bütünüyle olağandır ve kendini son Karolenler arasında benzer olarak yineler. *Majores domus* ise, tersine, yükselişin enerjisi içindeydiler ve feodal soyluluk ile öylesine yakın bir bağ kurdular ki, en sonunda tahtı kolayca kazandılar.

Papalar Lombard kralları tarafından çok fazla sıkıştırıldılar ve Franklardan yardım istediler. Pipin minnettarlık nedeniyle II. Stephen'in savunulmasını üstlendi, Alpler'i iki kez geçti ve Lombardları iki kez yendi. Utkuları yeni tahtına parıltı ve St. Peter'in Koltuğu üzerinde dikkate değer bir kalıt hakkı kazandırdı. Papa İS 800'de Pipin'in oğlu Büyük Karl'a İmparator olarak taç giydirdi, ve böylelikle Karolenler ve Papalık Koltuğu arasında sağlam bir birlik kurulmuş oldu. Çünkü Roma İmparatorluğu barbarlar arasında her zaman büyük bir gücün saygınlığını taşımıştı; onlar için her zaman tüm yüksek görev konumlarının, dinin olduğu gibi yasaların da, aslında alfabenin harflerinden başlayarak tüm bilginin kaynağı olan bir özek olarak geçerli olmuştu. Karl Martell, Avrupa'yı Sarakenlerin egemenliğinden kurtardıktan sonra, kendisi ve ardılları Roma halkı ve Senato tarafından Patrisyen olarak onurlandırıldı; ama Büyük Karl'a Roma İmparatoru olarak ve dahası Papa tarafından taç giydirildi.

Bundan böyle iki İmparatorluk vardı, ve aşamalı olarak bunlarda Hıristiyan dini iki Kiliseye bölündü: *Yunan* ve *Roma*. Roma İmparatoru doğuştan Roma Kilisesinin ko-

ruyucusuydu, ve İmparatorun Papaya karşı bu konumu yoluyla bir bakıma Frank egemenliğinin yalnızca Roma İmparatorluğunun sürmesi olduğu anlatılıyordu.

Büyük Karl'ın İmparatorluğunun çok geniş bir alanı vardı. Asıl Frankonia Ren'den Loire'a dek uzanıyordu. Aquitania, Loire'ın güneyi, Pipin'in ölüm yılı olan 768'de bütünüyle ele geçirildi. Frank İmparatorluğu Burgundia, Alemannia (Lech, Main ve Ren arasındaki güney Almanya), Saale'ye dek uzanan Thüringen ve Bayern'i de kapsıyordu. Bunun dışında, Karl Ren ve Weser arasında yaşayan Saksonları da yendi, Lombard krallığına son verdi, ve böylece Yukarı ve Orta İtalya'nın egemeni oldu.

Büyük Karl bu büyük imparatorluğu dizgesel olarak düzenlenmiş bir Devlete geliştirdi ve Frank egemenliğine onu bir arada tutan sağlam düzenlemeler getirdi; gene de bu sanki imparatorluğunun Anayasasını bütününde ilk kez o getirmiş gibi değil, ama bir ölçüde daha şimdiden varolan kurumların onun altında gelişmiş oldukları ve daha belirli, daha engelsiz bir etkerlik kazandıkları anlamında alınmalıdır. Kral imparatorluk görevlilerinin başında duruyordu, ve kalıtsal kraliyet ilkesi daha şimdiden ortaya çıkmıştı. Kral benzer olarak silahlı kuvvetlerin başıydı, en büyük toprakların iyesiydi, ve en yüksek yargı gücü de yine onun ellerindeydi. Askeri yapı zorunlu hizmet üzerine dayanıyordu. Her özgür birey imparatorluğun savunması için silahlanma yükümlülüğü altındaydı ve her biri belli bir zaman için kendi giderlerini karşılamak zorundaydı. Bugünlerdeki adıyla bu milis kuvveti Kontların ve imparatorluk sınırlarındaki büyük bölgeleri yöneten Sınır Kontlarının komutası altındaydı. Ülke genel bölümlenişine göre her biri bir Kontun yönetiminde olan illere ayrılmıştı. Yine, Kontların üzerinde, geç Karolenler sırasında, Dükler vardı ve bunlar Köln, Regensburg ve benzer birçokları gibi büyük kentlerde oturuyorlardı. Ülke bunlara göre Dükalıklara bölünmüştü; böylece Elsaß [Alsas], Lothringen [Lorraine], Friesland, Thüringen, Rätien Dükalıkları vardı. Bu Dükler

İmparator tarafından atanıyordu. Boyun eğdikten sonra kendi kalıtsal prenslerini başlarında tutan halklar baş kaldırır kaldırmaz bu ayrıcalığı yitirdiler ve başlarına Dükler atandı; Alemannia, Thüringen, Bayern ve Saksonya için durum buydu. Ama hazır bekleyen bir tür sürekli ordu da vardı. Çünkü imparatorun vasalları yurtlukların kullanımını buyruk alır almaz askeri hizmet sunma yükümlülüğü ile ellerinde tutuyorlardı. Bu düzenlemeleri sürdürebilmek için imparator tarafından denetimlerde bulunmak, raporlar hazırlamak, ve mahkeme işlerinin ve kraliyet mülkünün gözetimini yapmak üzere yetkililer (*missi*) gönderilirdi.

Daha az dikkate değer olmayan bir başka nokta da *devlet gelirlerinin* yönetimidir. Doğrudan vergiler yoktu ve birçoğu yüksek imparatorluk görevlilerine kiralanmış olan nehir ve yollardan alınan geçiş vergileri azdı. Hazineye bir yandan mahkemelerin verdikleri para cezaları, öte yandan imparatorun çağrısına karşın orduya katılmamış olanlardan alınan para cezaları akıyordu. Vakıflardan yararlananlar bu ödevi gözardı eder etmez onları yitiriyorlardı. Başlıca gelir imparatorun elinde bulunan ve üzerlerinde kraliyet sarayları yapılmış olan çok sayıda kraliyet toprağından geliyordu. Kralların başlıca bölgelerde geziler yapmaları ve sonra her bir bölge sarayında bir süre kalmaları gibi bir töre vardı; sarayın bakımı için uygun hazırlıklar tören subayları, mabeynler vb. tarafından daha önceden yapılırdı.

Türe işlerinin yürütülmesine gelince, beden ve yaşamı olduğu gibi mülkleri de ilgilendiren davalar bir Kontun başkanlığı altındaki topluluk meclislerinin elinde bulunuyordu; daha az önemli olanlar ise her biri seçilmiş jüri üyeleri olan en az yedi özgür birey tarafından alt kontlukların başkanlığı altında karara bağlanıyordu. En yüksek mahkeme kraliyet mahkemesiydi; başkanlığını sarayında kralın kendisi yapar ve burada dinsel ve dünyasal vasallar yargılanırdı. Yukarıda sözü edilen kraliyet yetkililerinin gözetim gezilerinde türe işlerini denetlemeleri, tüm

yakınmaları dinlemeleri ve türesizlikleri cezalandırmaları gerekirdi. Dinsel ve dünyasal yetkililer yılda dört kez kendi bölgelerine gitmek zorundaydılar.

Büyük Karl'ın zamanında dinadamları daha şimdiden büyük önem kazanmışlardı. Piskoposların yönetimleri altında büyük katedralleri vardı ve bunlara aynı zamanda seminerler ve skolastik kuruluşlar bağlıydı. Çünkü Karl kentlerde ve köylerde okulların açılmasını sağlayarak neredeyse bütünüyle yitip gitmiş olan bilimi yeniden diriltmeye çalışıyordu. Dindar yürekler iyi bir iş yaptıklarına ve Kiliselere armağanlar sunmakla kutsallık kazandıklarına inanıyorlardı; bu yolda en yabanıl ve en barbar krallar günahlarının bedelini ödemeyi istiyorlardı. Özel kişilerin alışıldık bağış yolları mallarını dinsel kuruluşlara bırakmak ve kullanımlarını yalnızca yaşam boyu ya da belli bir süre için olmak üzere koşula bağlamaktı. Gene de sık sık olan şey, bir piskoposun ya da baş keşişin ölümü üzerine, dünyasal seçkinlerin ve uşaklarının dinadamlarının mülklerinin üstüne oturmaları ve herşey tükenip bitinceye dek oralarda yaşamalarıydı; çünkü din o zamanlar henüz yüreklerde güçlülerin açgözlülüklerini dizginleyecek denli kökleşmiş değildi. Dinadamları mülklerinin yönetimi için bakıcılar ve kâhyalar atamak zorundaydılar; bunun yanısıra, koruyucular onların tüm dünyasal sorunları ile ilgilenirler, silahlı adamlarıyla savaş alanlarına çıkarlardı, ve yavaş yavaş kraldan bölgeleri üzerinde türe işlerini yürütme hakkını da aldılar; bu arada dinadamları kendi türe işlerini yürütmeyi kendi üstlerine alarak kraliyet yetkililerinden (Kontlar) *bağışıklık* kazandılar. Bu yolla ilişkilerin değişmesinde büyük bir adım atılmış oldu, çünkü şimdi Kilise mülkleri adım adım dünyasal egemenlerin mülklerinin durumunun çok ötesinde bir konum kazanarak bütünüyle bağımsız alanlar oldular. Bunun dışında, dinadamları daha sonra kendilerini devletin yüklerinden kurtarmayı da başardılar, ve sığınma yerleri olarak, eş deyişle tüm suçlular için çiğnenemez özgür yerler olarak kiliseler ve manas-

tırlar açtılar. Bu düzenleme bir yandan imparatordan ve yüksek yetkililerden gelen şiddete ve baskıya karşı hiç kuşkusuz büyük bir hayır işiydi; ama öte yandan en büyük suçların yasa tarafından cezalandırılmasını önlemeye hizmet etti. Büyük Karl'ın zamanında manastırlar henüz bunları yasaya teslim etmek zorundaydılar. Piskoposlar piskoposlardan oluşan bir yetke tarafından yargılanırdı; vasallar olarak bunlar aslında saray mahkemesine altgüdümlüydüler. Daha sonra manastırlar kendilerini piskoposların mahkemelerinden de özgürleştirmeye çalıştılar ve böylece giderek Kiliseye karşı da bağımsızlık kazandılar. Piskoposlar dinadamları ve topluluklar tarafından seçilirdi; ama ayrıca kralın vasalları da oldukları için, konumlarının onun tarafından verilmesi gerekirdi. Çatışmadan kaçınmanın biricik yolu kral tarafından onaylanan birinin seçilmesiydi.

İmparatorluk mahkemeleri imparatorluk saraylarında toplanırdı. Egemenin kendisi bunlara başkanlık eder ve onunla birlikte sarayın önde gelenleri en üst yetkilileri yargılayan yüksek saray mahkemesini oluştururdu. İmparatorluğun sorunları üzerine imparatorluk konseyinin görüşmeleri belirli zamanlarda yer almaz, ama zaman zaman baharda ordu denetimleri sırasında, Kilise meclislerinde ve saray günlerinde olurdu. Özellikle vasalların çağrılı oldukları bu saray günleri (kral sarayını bir ilde, çoğunlukla Frank İmparatorluğunun özeği olan Ren üzerinde topladığı zaman) böyle görüşmelere vesile olurdu. Kural kralın yılda iki kez yüksek devlet ve Kilise yetkililerinden seçilen bir komiteyi toplamasıydı; ama burada da tüm kararlar krala kalırdı. Bu toplantılar buna göre daha sonraki İmparatorluk Dietlerinden ayrıydılar, çünkü bunlarda soylular daha bağımsız olarak ortaya çıkarlar.

Frank İmparatorluğunun yapısı, Hıristiyanlığın onun kendisinden doğan politik bir kültüre ilk toparlanışı böyleydi — ve bu arada Roma İmparatorluğu Hıristiyanlık tarafından yutulmaktaydı. Tam bu betimlenen yapılanış çok iyi görünür: Sağlam bir askeri örgütleniş getirmiş

ve içeride türenin işlemesini sağlamıştı. Gene de Büyük Karl'ın ölümünden sonra bütünüyle güçsüz olduğunu tanıtladı: Dışarıda Normanların, Hunların ve Arapların istilalarına karşı savunmasız olduğu gibi, içeride her türden haksızlık, yolsuzluk ve zulme karşı etkisizdi. Böylece çok iyi bir yapılanışın yanısıra en kötü durumu ve dolayısıyla her yana yayılan çelişkileri görürüz. Böyle oluşumlar, tam olarak birdenbire ortaya çıktıkları için, kendi içlerindeki olumsuzluk yoluyla daha da güçlendirilmeye gereksinirler; her biçimde tepkilere gereksinirler, ki bunlar sonraki dönemde ortaya çıkacaktır.

İKİNCİ KESİM

Orta Çağlar

Germanik Dünyanın birinci dönemi güçlü bir imparatorluk ile parlak bir biçimde sonlanırken, ikincisi *Orta Çağlara* egemen olan ve onun yaşam ve tinini oluşturan Sonsuz Yalanın çelişkisinin yol açtığı tepki ile başlar. Bu tepki *ilk olarak* Frank İmparatorluğunun evrensel egemenliğine karşı tikel ulusların tepkisidir ki, kendini büyük imparatorluğun bölünmesinde açığa serer. *İkinci tepki* bireylerin yasal yetkeye ve devlet gücüne karşı, boyuneğmeye, askerlik çağrısına ve türe düzenlemelerine karşı tepkileridir. Bu bireylerin yalıtılmalarına ve sonuçta savunmasız kalmalarına yol açtı. Devlet gücünün evrenseli tepki yoluyla yitti, bireyler korunmayı güçlülerde aradı, ve bunlar zalimler oldular. Böylece aşamalı olarak evrensel bir bağımlılık durumu ortaya çıktı, ve bu koruma ilişkisi sonra Feodal Yapıya doğru dizgeselleşti. *Üçüncü tepki* tinsel olanın varolan edimselliğe karşı tepkisi olarak Kilisenin tepkisidir. Dünyasal azgınlık Kilise tarafından bastırıldı ve denetlendi, ama bu yolla Kilisenin kendisi dünyasallaştı ve ona ait duruş noktasını terketti. Tam bu noktadan sonra dünyasal ilkenin kendi-içine-gidişi başlar. Tüm bu ilişkiler ve tepkiler Orta Çağların tarihini oluştu-

rurve bu dönemin doruk noktası *Haçlı Seferleridir*, çünkü onlarla evrensel bir yalpalama başlar, ama ilkin bu yolla devletler iç ve dış bağımsızlığa ulaşırlar.

ALTKESİM BİR

Feodalite ve Hiyerarşi

İlk tepki tikel ulusallığın Frankların evrensel egemenliğine karşı tepkisidir. İlk olarak hiç kuşkusuz öyle görünür ki, Frank İmparatorluğu kralların özenci yoluyla bölünmüştür; ikinci kıpı ise bu bölünmenin halksal olması ve buna göre halklar tarafından ileri sürülmesiydi: Öyleyse yalnızca bir hanedan edimi değildi — ki akılsızca görünebilir, çünkü bu yolla prensler kendi güçlerini zayıflatmış olacaklardı; tersine, ezici gücün birleştirici bağı ve büyük bir insanın dehası yoluyla bir arada tutulmuş olan kendilerine özgü ulusallıkların yeniden geri dönüşüydü. Büyük Karl'ın oğlu Dindar Ludwig imparatorluğu üç oğlu arasında böldü. Ama daha sonra ikinci bir evlilikten yeni bir oğlu daha oldu: Dazlak Karl. Ona da bir kalıt vermeyi istediği için, daha önce kazanmış oldukları ellerinden alınacak olan öteki oğullar ile kavgalar ve çatışmalar çıktı. Bu savaşlar öyleyse ilk olarak bireysel bir çıkara bağlıydılar; ama bunlarda ulusların da kendi çıkarları açısından payları vardı. Batı Frankları kendilerini daha şimdiden Galyalılar ile özdeşleştirmişlerdi, ve onlarda Alman Franklara karşı bir tepki doğdu, tıpkı İtalyanların Almanlara karşı daha sonraki tepkileri gibi. İS 843'te Verdun Antlaşması yoluyla Büyük Karl'ın ardılları arasında bir bölüşme yapıldı; ama buna karşın daha sonra birkaç il dışında bütün Frank İmparatorluğu bir süre için Şişman Karl altında yeniden birleşti. Gene de bu zayıf prens büyük imparatorluğu ancak kısa bir süre için bir arada tutabildi; imparatorluk birçok küçük imparatorluğa dağıldı ve bunlar bağımsızlıklarını kazandılar ve sürdürdüler: İtalya Krallığı, ki kendisi kendi içinde bölündü; iki Bur-

gundia İmparatorluğu — Yukarı Burgundia, ki başlıca özekleri Cenova ve Wallis'teki St. Maurice manastırı idi, ve Aşağı Burgundia, ki Jura, Akdeniz ve Rhone arasında uzanıyordu; ayrıca Ren ve Maas arasındaki Lothringen, Normandia ve Brittany. Asıl Fransa bu imparatorluklar arasına sıkıştı, ve Hugo Capet tahta çıktığı zaman onu bu sınırlar içinde buldu. Doğu Frankonia, Saksonya, Thüringen, Bayern, Swabia Alman İmparatorluğuna kaldılar. Frank Tekerkliğinin birliği böyle parçalandı.

Frankların iç düzenlenişleri, öncelikle askeri örgütlenmeleri de adım adım ama bütünüyle yitti. Büyük Karl'dan hemen sonra Normanların birçok yandan İngiltere, Fransa ve Almanya'yı istila ettiklerini görürüz. İngiltere'de Anglo-Sakson kralların değişik kökenli yedi hanedanı egemenliğini sürdürüyordu, ama 827 yılında Egbert bu egemenliklerin tümünü tek bir imparatorluk altında birleştirdi. Ardıllarının yönetimi sırasında Danimarkalılar sık sık saldırılarda bulunarak ülkeyi yağmaladılar. İlkin Büyük Alfred'in zamanında yürekli bir direniş ile karşılaştılar, ama Danimarkalı kral Knut daha sonra bütün İngiltere'yi ele geçirdi. *Normanların* Fransa'yı istilaları eşzamanlıydı. Hafif teknelerle Seine ve Loire nehirlerinde ilerlediler, kentleri talan ettiler, manastırları yakıp yıktılar ve ele geçirdikleri yağmalarla çekip gittiler; Paris'in kendisini kuşattılar, ve Karolen Kralları bir barışı satın alma gibi küçük düşürücü bir koşula zorladılar. Yine, Elbe üzerinde bulunan kentleri de yerle bir ettiler; Ren'den Aachen ve Köln'ü yağmaladılar, Lothringen'i haraca bağladılar. Worms Dieti'nin 882'de tüm uyrukları silaha çağıran genel bir duyuru yayımlamasına karşın, küçük düşürücü bir uzlaşma yapmak zorunda kaldılar. Bu fırtınalar kuzeyden ve batıdan geldi. Doğuda ise *Macarlar* ortaya çıktılar. Kadınlarıyla ve çocuklarıyla, bu barbar halklar ülkeyi arabalarda geçtiler ve bütün güney Almanya'yı yerle bir ettiler. Bayern, Swabia ve İsviçre yoluyla Fransa'nın içlerine ve İtalya'ya ulaştılar. *Sarakenler* güneyden saldırdılar. Sicilya çoktan-

dır ellerindeydi ve oradan İtalya'da sağlam bir destek noktası elde ederek Roma'ya gözdağı verdiler; Roma bir uzlaşmayla onları kendinden uzaklaştırdı; ama Piemont ve Provence'i dehşete düşürdüler.

Böylece bu üç halk büyük kitleler olarak imparatorluğa tüm yanlardan girdiler ve ortalığı kasıp kavuran yürüyüşlerinde neredeyse birbirleri ile çarpışma durumuna geldiler. Fransa Normanlar tarafından Jura'ya dek yerle bir edildi; Macarlar İsviçre'ye ve Sarakenler Wallis'e dek indiler. O ayaklanma örgütlenişini anımsarsak, ve onu durumun bu sefilliği ile birlikte düşünürsek, tam olarak böyle bir zamanda kendilerini en etkili göstermeleri gereken tüm o çok ünlü düzenlemelerin etkisizlikleri karşısında hayrete düşmeden edemeyiz. Büyük Karl altındaki Frank Tekerkliğinin güzel ve ussal anayasasının, kendini güçlü, büyük ve içte ve dışta iyi düzenlenmiş gösteren bu yapının betimlemesini boş bir hayal ürünü olarak görme eğiliminde olabiliriz; gene de vardı, ama bu bütün devlet düzenlemesi yalnızca bu bireyin gücü, büyüklüğü ve soylu ruhu yoluyla ayakta durdu; halkın tini üzerine temellendirilmemiş, onda yaşayan bir öğe olmamıştı; ona yalnızca dışarıdan getirilen bir dayatma, bir *a priori* anayasaydı, tıpkı Napoleon'un İspanya'ya vermiş olduğu ve zor yoluyla desteklemesi sona erer ermez hemen yokolup giden anayasa gibi. Tersine, bir anayasanın edimselliğini oluşturan şey onun nesnel özgürlük olarak, istencin tözsel kipi olarak, öznelerde ödev ve yükümlülük olarak varolmasıdır. Ama yalnızca gönül ve öznel özenç olarak varolan Germanik Tin için henüz yükümlülük diye birşey yoktu, henüz birliğin bir içselliği yoktu; tersine, varolan yalnızca bütününde ilgisiz, yüzeysel bir kendi-için-varlığın atomik içselliği idi. Bu kipte o anayasa sağlam bir bağdan yoksun kaldı, öznellikte nesnel bir desteği yoktu; çünkü henüz genel olarak bir anayasa olanaklı değildi.

Bu bizi *ikinci tepkiye* götürür — bireylerin yasal güce karşı tepkilerine. Yasallık ve evrensellik için duygu baştan sona eksiktir, henüz halkların kendilerinde yaşayan bir

öğe değildir. Her özgür yurttaşın yükümlülükleri, yargıcın hüküm verme, bir ilin kontunun mahkeme kurma yetkisi, genel olarak yasalar için ilgisi — tüm bunlar, eğer bundan böyle yukarıdan güçlü bir el dizginleri sıkı sıkıya tutmuyorsa, kendilerini güçsüz olarak gösterirler. Büyük Karl'ın parlak devlet yönetimi iz bırakmadan yitip gitmişti, ve bunun en yakın sonucu bireylerin evrensel savunmasızlıklarıydı. Belli bir savunma gereksinimi hiç kuşkusuziyi örgütlü her devlette duyumsanır; her yurttaş haklarını bilir, ve iyeliklerin güvenliği için genel olarak toplumsal durumun zorunlu olduğunu da bilir. Barbarlar bu başkalarına karşı korunma gereksinimini henüz tanımazlar; haklarının başkaları tarafından güvenlik altına alınmasını özgürlüklerinin bir sınırlanması olarak görürler. Böylece sağlam bir örgütlenişe doğru dürtü eksikti; bir Devletin ortaya çıkmasının zorunluğunu duyumsayabilmeleri için, insanlar ilkin bir savunmasızlık durumuna düşmeliydiler. Devlet oluşumu yine en başından başladı. Evrenselin ne olursa olsun kendi içinde ve halkta hiçbir dirimselliği ve sağlamlığı yoktu, ve zayıflığı kendini bireylere hiçbir savunma sağlayamamasında açığa serdi. Yükümlülük belirlenimi, yukarıda belirtildiği gibi, Germenlerin Tininde bulunmuyordu; sorun onun üretilmesiydi. Şimdi, İstenç ilk olarak yalnızca iyeliğin dışsallığı üzerine yatırılabilirdi; ve Devletin korumasının önemini öğrenebilmek için, zorla kütlüğünden koparılmalı ve zorunluklar yoluyla bir birlik ve bir toplumsallık gereksinimine doğru itilmeliydi. Bireyler buna göre başka bireylere sığınmak zorunda kalarak güçlü olanların yetkesi altına girdiler; bunlar daha önce Evrensele ait olan yetkeden özel bir iyelik ve kişisel bir egemenlik oluşturdular. Kontlar uyruklarından Devlet yetkililerine gösterilen türde bir boyuneğme görmediler; aslında böyle birşey için istekleri de yoktu; onu yalnızca kendileri için istiyorlardı. Devletin gücünü kendileri için üstlendiler ve onlara ödünç verilen yetkeyi kalıtsal bir iyelik yaptılar. Daha önceleri Kral ya da başka yüksek kişiler vasallarına

ödüller olarak tımarlar verirken, şimdi ise, evrik olarak, zayıflar ve yoksullar sağlam bir korunma kazanabilmek için iyeliklerini güçlülere verdiler; mülklerini bir efendiye, bir manastıra, bir baş keşişe, bir piskoposa teslim ettiler (*feudum oblatum*) ve onları bu efendilere karşı bir hizmet yükümlülüğü ile yüklenmiş olarak geri aldılar. Özgür bireyler olmaktan çıkıp vasallar, feodal uyruklar oldular ve iyelikleri kiralık bir iyeliğe çevrildi. Bu Feodal Dizgenin ilişkisidir. *Feudum* anlatımı *fides* ile bağıntılıdır; bağlılık burada haksızlık yoluyla bir yükümlülüktür, bir ilişkidir ki, haklı birşeyi amaç edinir, ama içeriği olarak o denli de haksız olanı alır; çünkü vasalın bağlılığı Evrensele karşı bir ödev değil, tersine özel bir yükümlülüktür ki, tam bu nedenle olumsallığın, özencin ve şiddetin eline kalmıştır. Evrensel haksızlık, evrensel tüzesizlik bir özel bağımlılık ve özel yükümlülük dizgesine çevrilir, öyle ki yalnızca yükümlü olma gibi bir biçimsellik tüzel yanı oluşturur. — Herkesin kendi kendisini koruması gerektiği için, dışa karşı savunmada en utanç verici bir yolda yitmiş görünen savaşçı tin yeniden uyandı; çünkü uyuşukluk bir yandan aşırı kötüye kullanım yoluyla, öte yandan kişisel hırs ve güç tutkusu yoluyla kırıldı. Şimdi kendini gösteren yiğitlik Devlet uğruna değil, ama öznel çıkarlar uğruna geçerli oldu. Her bölgede kaleler kuruldu, savunma duvarları güçlendirildi, ve bunlar hiç kuşkusuz iyeliğin savunusu uğruna, yağma uğruna, ve tiranlık uğruna yapıldı. Tam bu sözü edilen yolda, devletin Bütünlüğü böyle tekillik noktalarında yitti, ki bunların arasında özellikle piskoposların ve başpiskoposların konumlarını belirtmek gerekir. Piskoposluklar mahkemelerden ve yetkililerin denetiminden bağışıklık kazanmışlardı; piskoposların şato kahyaları vardı ve imparatorlar bunları daha önceleri kontlara ait olan mahkeme yetkileri ile donattı. Böylece kapalı Kilise alanları, bir azize ait olan topraklar (*Weichbilder*) vardı. Daha sonra benzer olarak dünyasal egemenlerin alanları oluştu. Her ikisi de önceki İllerin ya da Kontlukların yerini doldurdu. Yalnızca özgür

birey topluluklarının koruma ve güvenliği kralların yardımı olmaksızın kendi başlarına sağlayacak denli güçlü oldukları birkaç kentte eski özgür anayasanın kalıntıları görülüyordu. Bunun dışında özgür topluluklar bütünüyle yittiler ve yüksek dinadamlarına ya da bundan böyle toprak ağaları ve prensler olarak bilinen Kontlara ve Düklere uyruklar oldular.

İmparatorluk gücü bütününde çok büyük ve çok yüksek birşey olarak gösteriliyor, İmparator bütün Hıristiyanlığın dünyasal başkanı olarak görülüyordu; ama bu görünüş ne denli büyükse, İmparatorun gücü edimsellikte o denli azdı. Fransa bu bütünüyle kof gösterişi kendinden uzak tutmakla olağanüstü kazançlı çıkarken, Almanya'da ise politik olgunlaşma o görünüşteki güç tarafından engellendi. Krallar ve imparatorlar bundan böyle Devletin değil, ama prenslerin başkanları idiler; bu sonuncular hiç kuşkusuz onların vasalları idiler, ama kendi egemenlikleri ve toprakları üzerinde kendi efendilikleri vardı. Şimdi herşey tikel efendilik üzerine dayandığı için, sanılabilir ki, Devlete doğru bir ilerleme yalnızca o tikel efendiliklerin resmi bir ilişki içine geri alınması yoluyla olanaklı kılınabilecekti. Ama bunun için üstün bir güç gerekliydi, ki ortada böyle birşey yoktu; çünkü feodal lordlar Evrensele ne denli bağımlı olacaklarını henüz kendileri belirliyorlardı. Bundan böyle Yasanın ve Hakkın hiçbir geçerliği kalmamıştır; tersine, geçerli olan yalnızca keyfi Zor, yalnızca tikel hakkın dikbaşlı yabanıllığıdır, ve bu ise Hakların ve Yasaların eşitliğine karşı savaşım içindedir. Ortada olan şey eksiksiz olumsallığı içindeki bir Hak eşitsizliği durumudur; ve buradan bir Tekerkliğin gelişimi tikel erklerin genel olarak bir Başkanlığın baskısı altına alınmaları yoluyla olamaz; tersine, bu erkler aşamalı olarak Prensliklere geçtiler ve Başkanın Prensliği ile birleştiler; Kralların ve Devletin yetkesi kendini bu yolla geçerli kıldı. Buna göre, henüz Devletin birlik bağı bulunmazken, tikel bölgeler kendi başlarına geliştiler.

Fransa'da Büyük Karl'ın hanedanı, tıpkı Chlodwig'inki gibi, vekillerin zayıflığı yoluyla yokoldu. Egemenlikleri en sonunda yalnızca küçük Laon egemenliğine sınırlandı; ve V. Ludwig'in ölümünden sonra taht üzerinde hak isteminde bulunan son Karolen, Lothringen Dükü Karl, yenilerek tutsak düştü. Fransa Dükü güçlü Hugo Capet'nin kral olduğu duyuruldu. Gene de Krallık sanı ona gerçek bir yetke vermedi; yetkesi yalnızca iyelikleri üzerine dayanıyordu. Daha sonra krallar satın alma, evlilik, ailelerin ölümleri yoluyla birçok feodal egemenlik alanını mülk edindiler ve insanlar prenslerin zorbalıklarına karşı savunma bulmak için özellikle onlara dönmeye başladılar. Kraliyet yetkesi Fransa'da erken bir tarihte kalıt bırakılabilir oldu, çünkü feodal egemenlik alanları kalıt bırakılabilir idiler; ve gene de başlangıçta krallar oğullarına henüz kendileri sağken taç giydirme önlemini aldılar. Fransa birçok egemenliğe bölünmüştü; Guienne Dükalığı, Flanders Kontluğu, Gascogne Dükalığı, Toulouse Kontluğu, Burgundia Dükalığı, Vermandois Kontluğu; Lothringen [Lorraine] de bir zamanlar Fransa'ya aitti. Normandia Fransa Kralı tarafından Normanlara önlerinde bir süre rahat edebilmek için teslim edilmişti. Normandia'dan Dük Willhelm İngiltere'ye geçti ve 1066'da ülkeyi ele geçirdi. Buraya tam olarak gelişmiş bir feodal dizge getirdi ki, bunun örüntüsü büyük bir bölümde bugün bile İngiltere'yi kuşatır. Ama bu yolda Normandia Dükleri Fransa'nın zayıf kralları karşısında büyük bir güçle dururlar.

Almanya büyük Saksonya, Swabia, Bayern, Kärnten, Lothringen, Burgundia Dükalıklarından ve Thüringen vb. Kontluğundan, birçok piskoposluktan ve başpiskoposluktan oluşuyordu. Bu dükalıklardan her biri yine benzer olarak az ya da çok bağımsızlığı olan birçok egemenliğe bölündü. İmparator sık sık birçok dükalığı doğrudan egemenliği altında birleştirmiş görünür. İmparator III. Heinrich tahta çıktığında birçok büyük dükalığın efendisiydi, ama bunları başkalarına kiralamakla gücü-

nü kendisi zayıflattı. Almanya temelde özgür bir ulustu ve onda Fransa'da olduğu gibi başat bir ailenin özekte bulunması söz konusu değildi; bir seçim imparatorluğu olarak kalmayı sürdürdü. Prensleri başkanlarını kedileri seçme hakkından vazgeçmediler; her yeni seçimde yeni kısıtlayıcı koşullar getirdiler, öyle ki imparatorluk erki boş bir gölgeye indirgendi.

İtalya'da aynı durumu egemendi; Alman İmparatorlarının ona göz koymuş olmalarına karşın, yetkeleri ancak onu silahların gücü yoluyla doğrudan destekleyebilecekleri ve İtalyan kentlerinin ve soylularının kendi yararlarını boyuneğmede görecekleri denli ileri gidiyordu. İtalya, Almanya gibi, büyüklü küçüklü birçok dükalığa, kontluğa, piskoposluğa ve efendiliğe bölünmüştü. Papanın Kuzeyde olduğu gibi Güneyde de çok az gücü vardı; bu sonuncusu uzun bir süredir Lombardlar ve Yunanlılar arasında bölünmüştü ve bu durum daha sonra her iki yan da Normanlar tarafından yenilinceye dek sürdü. — Ispanya bütün bir ortaçağ dönemi boyunca kimi zaman kendini savunarak, kimi zaman utku kazanarak Sarakenler ile savaştı, ta ki bunlar sonunda Hıristiyan uygarlığın daha somut gücü karşısında yenik düşünceye dek.

Böylece tüm Hak tikel Gücün karşısında yitti, çünkü Bütünün, Devletin ereğinin söz konusu olduğu yerde Hakların eşitliği, Yasaların ussallığı bulunmuyordu.

Yukarıda sözünü ettiğimiz *üçüncü tepki* Evrensellik öğesinin tikelliğe dağılmış edimselliğe karşı tepkisiydi. Bu tepki aşağıdan, tikel iyeliğin kendisinden yukarıya doğruydu; ve daha sonra başlıca Kilise tarafından gösterildi. Dünya üzerine bir bakıma durumunun *hiçliğinin* evrensel bir duygusu yayıldı. Yalnızca güçlülerin yetkesinin geçerli olduğu o tam tekilleşme durumunda, insanlar hiçbir dinginlik bulamadılar, ve bir bakıma kötü bir duyunç Hıristiyanlığı derinlerine dek ürpertti. On birinci yüzyılda, yaklaşmakta olan son yargının korkusu ve dünyanın yakında yokolacağı inancı bütün Avrupa üzerine yayıldı. Yüreklerde duyulan dehşet insanları en anlamsız

davranışlara itti. Kimileri bütün iyeliklerini Kiliseye bağışladılar, ve yaşamlarını sürekli tövbeler içinde geçirdiler; çoğunluk kendini sefahate verdi ve iyeliklerini yiyip bitirdi. Bu durumda yalnızca Kilise bağışlar ve kalıtlar yoluyla varsıllığını arttırdı. Yine bu zamanlarda korkunç kıtlıklar insanları alıp götürdü; pazarlarda açıkta insan eti satılır oldu. Bu durumda insanlarda yasasızlık, en yabanıl istekler, en kaba özençler, aldatmacalar ve hilelerden başka hiçbirşey ile karşılaşılmıyordu. En tiksindirici durum İtalya'da, Hıristiyanlığın özeğinde görüldü. Tüm erdemler bu zamanlara yabancıydılar; ve böylece *virtus* asıl anlamını yitirdi: Genel kullanımda şiddet, zor, zaman zaman giderek ırza geçmekten başka bir anlama gelmiyordu. Dinadamları da kendilerini aynı yozlaşmışlık içinde buldular; kendi kahyaları kendilerini kilise mülklerinin efendileri yapmışlardı ve onlar üzerinden diledikleri gibi yaşarken, keşişleri ve dinadamlarını ise güçlükle geçinebilir bir duruma düşürdüler. Kahya almayı istemeyen manastırlar buna zorlandılar, çünkü komşu efendiler kahyalığı ya kendileri üstleniyor ya da bu işi oğulları için alıyorlardı. Yalnızca piskoposlar ve baş keşişler iyeliklerini saklayabildiler, çünkü bir yandan kendilerini kendi güçler ile savunmayı başardılar, öte yandan çoğunlukla soylu ailelerden geldikleri için bunu kendilerine bağlı olanlar yoluyla sağladılar.

Piskoposluklar dünyasal feodal topraklar oldukları için, imparatorluk hizmeti ya da feodal hizmet yükümlülüğü altındaydılar. Piskoposları atama işi krallara düşüyor ve çıkarları bu dinadamlarınm onlara bağlı olmalarını gerektiriyordu. Bu nedenle kim piskoposluk isterse, krala dönmek zorundaydı, ve böylece piskoposluklar ve baş keşişlikler alanında düzenli bir tecim işi yürütüldü. Krallara para ödünç vermiş olan tefeciler karşılıklarını bu yollardan elde ettikleri için, dinadamlığı konumları en kötü insanların eline geçti. Hiç kuşkusuz dinadamlarının topluluk tarafından seçilmeleri gerekiyordu; ve her zaman onları seçme hakları olan güçlü insanlar vardı; ama kral

bunları kendi buyruklarını tanımaya zorluyordu. Papalık Koltuğunda işler daha iyi gitmedi; uzun yıllar boyunca, Roma yakınlarındaki Tusculum Kontları bu konumun ya kendi aile üyelerinin ya da onu kendilerine yüksek paralar karşılığında satmış oldukları kişilerin iyeliğine geçmesini sağladılar. Bu durum sonunda öylesine kötüleşti ki, Kilisenin içinden olduğu gibi dışından da güçlü karakterli insanlar sürdürülmesine karşı çıktılar. İmparator III. Heinrich Papaları kendisi atayarak ve onları Roma soyluluğunun onlara duyduğu nefrete karşı kendi yetkesi yoluyla yeterince destekleyerek bölüngülerin çatışmasına bir son verdi. Papa II. Nikolaus Papaların Kardinaller tarafından seçilmesinin bir karara bağlanmasını sağladı; ama Kardinallerin bir bölümü egemen ailelerden oldukları için, onların seçiminde bölüngülerin benzer çekişmeleri sürekli olarak ortaya çıktı. VII. Gregor (daha şimdiden Kardinal Hildebrand olarak ünlüydü) şimdi işlerin bu korkunç durumunda Kilisenin bağımsızlığını iki önlem yoluyla güvenlik altına almaya çalıştı. *İlk* olarak *dinadamlarının bekarlığını* yürürlüğe koydu. Belirtmek gerek ki, en eski zamanlardan bu yana dinadamlarının evlenmeden kalmalarının iyi ve uygun olduğu görüşü yaygındı. Gene de tarihçiler ve tarihçeciler bu düzenlemeye yeterince uyulmadığını bildirirler. II. Nikolaus daha önceden evli dinadamlarının yeni bir mezhep olduğunu açıklamıştı; ama VII. Gregor, seyrek görülen enerjisi ile, tüm evli dinadamlarını ve bunlarla Mass ayinine katılacak tüm Kilise dışı kişileri aforoz ederek bu önlemi tamamlamadı. Bu yolda dinadamlığı kendi içinde kapandı ve Devletin Törelliğinden dışlandı. — *İkinci* önlem *Simoniye,* yani piskoposlukların ya da Papalık koltuğunun kendisinin satılmasına ya da keyfi atanışlarına karşı yönelmişti. Dinadamlığı konumları bundan böyle onlara yaraşır dinadamları tarafından doldurulacaktı — bir belirlenim ki, dinadamlığını dünyasal egemenler ile büyük çatışmalar içine düşürmesi kaçınılmazdı.

Kiliseyi bağımlılık ve zorbalık altından kurtarmayı iste-

yen Gregor'un iki büyük önlemi bunlardı. Ama Gregor dünyasal güçten daha da öte istemlerde bulundu: Tüm vakıfların yeni görevliye ancak onu Kilise üstlerinin ataması koşuluyla düşmesi, ve Kilisenin çok büyük mülkü üzerinde yalnızca Papanın tasarruf hakkının olması. Kilise, tanrısal yetke olarak, dünyasal egemenlik üzerinde yetke istedi, ve bunu Tanrısal olanın Dünyasal olandan daha yüksekte durduğu biçimindeki soyut ilkeden çıkarak yaptı. İmparator taç giyme töreninde — ki bunu yalnızca Papa yönetirdi — Papaya ve Kiliseye her zaman boyun eğeceği konusunda yemin etmeliydi. Napoli, Portekiz, İngiltere, İrlanda gibi ülkeler ve devletler bile Papalık Koltuğu ile biçimsel bir vasallık ilişkisi içine girdiler.

Böylece Kilise bağımsız bir konum kazandı: Piskoposlar değişik ülkelerde *synod*lar topladılar ve bu toplantılarda dinadamları sürekli bir destek noktası buldular. Bu yolda Kilise dünyasal sorunlarda çok etkili bir konum kazandı, prenslerin taçları üzerine karar vermeye, güçler arasında savaş ve barış konusunda arabuluculuk yapmaya başladı. Kilisenin dünyasal sorunlara bu karışmasına yol açan daha yakın vesile prenslerin evlilikleriydi. Prenslerin eşlerinden ayrılmak istemeleri sık karşılaşılan bir durumdu, ve bunun için Kilisenin iznine gereksiniyorlardı. Kilise şimdi başka bir durumda sonuçsuz kalabilecek istemlerinde diretme fırsatının doğduğunu algıladı ve böylece sonunda nüfuzunu her konuya genişletecek denli ileri gitti. Genel düzensizlik durumlarında Kilisenin yetkesinin araya girmesi bir gereksinim olarak görüldü. *Tanrının Barışının* getirilmesi yoluyla, kan davaları ve kişisel öç almalar en azından haftanın belli günleri için ya da giderek haftalar boyunca askıya alınır oldu; ve Kilise bu ateşkesi aforoz, interdikt ve başka gözdağları ve cezalar gibi tüm ruhani araçlarını kullanarak sürdürdü. Ama dünyasal iyelikler yoluyla Kilise başka dünyasal prensler ve egemenler ile aslında ona yabancı olan bir ilişki alanına çekildi; onlara karşı korkutucu bir dünyasal güç oluşturdu ve böylece ilk olarak zorbalığa ve özence karşı

bir direniş özeği oldu. Özellikle Piskoposlukların dünyasal egemenlikleri olan vakıflar üzerindeki zorbalıklara karşı direndi; ve vasallar prenslerin şiddet ve özençlerine karşı direndiklerinde, bunda Papanın desteğini gördüler. Ama böylece Kilisenin kendisi yalnızca karşıtlarınınkine eşit bir güç ve özenç göstermeye yöneldi, ve dünyasal çıkarlarını bir din kurumu olarak, e.d. tanrısal tözsel güç olarak Kilisenin çıkarları ile karıştırmaya başladı. Feodal egemenler ve halklar hiç kuşkusuz bu ikisini ayırdetmeyi biliyorlardı, ve Kilisenin araya girmesinin arkasında yatan dünyasal erekleri tanıdılar. Buna göre kendi çıkarlarından yana olduğu düzeye dek Kiliseyi desteklediler; ama bunun dışında aforozdan ya da başka ruhani araçlardan korkuları azdı. Papaların yetkesinin en az sayıldığı yer İtalya idi, ve gördükleri en kötü davranış Romalılardan geldi. Papalar toprakta, mülkte ve doğrudan egemenlikte kazandıklarını saygınlıkta ve onurda yitirdiler.

Şimdi özsel olarak Kilisenin *tinsel yanını*, gücünün biçimini irdelememiz gerekir. Hıristiyan ilkenin özü daha şimdiden açındırıldı; bu Aracılık ilkesidir. İnsan ilkin doğallığının üstesinden geldiği zaman tinsel varlık olarak edimsel olur. Bu üstesinden gelme ancak insansal ve tanrısal doğaların kendilerinde ve kendileri için bir oldukları ve İnsanın, Tin olduğu düzeye dek, Tanrı Kavramına ait olan özselliği ve tözselliği de taşıdığı varsayımı yoluyla olanaklı olur. Aracılık tam olarak bu birliğin bilinci yoluyla koşulludur, ve bu birliğin sezgisi insana İsa'da verilmiştir. Şimdi ana sorun insanın bu bilinci kavraması ve bunun onda sürekli olarak uyandırılmasıdır. Bunun *Mass* ayininde olması gerekir; *Hostta* — 'kutsal ekmek'te — İsa bulunuyor olarak tasarımlanır; rahip tarafından kutsanan bir ekmek parçası şimdide bulunan Tanrıdır ki, sezgiye gelir ve sonsuza dek adanmaktadır. Bu tasarımda doğru bir yan vardır, çünkü İsa'nın salt duyusal ve tekil değil ama bütünüyle evrensel, e.d. tanrısal birey olması ölçüsünde, İsa'nın adanması edimsel ve ilksiz-sonsuz bir olaydır; ama yanlış olan şey duyusal

kıpının kendi için yalıtılması, kutsal ekmeğe tapınmanın giderek onun yenmesinden ayrı olarak da sürmesi, ve öyleyse İsa'nın bulunuşunun özsel olarak tasarıma ve Tine koyulmamasıdır. Luther Reformasyonunun özellikle bu öğretiye karşı çıkması haklıydı. Luther kutsal ekmeğin yalnızca birşey olduğu ve İsa'nın yalnızca ona *inançta* kazanıldığı, bunun dışında kutsal ekmeğin salt dışsal bir Şey olduğu ve başka birşeyden daha büyük bir değerinin olmadığı biçimindeki büyük öğretiyi ortaya koydu. Oysa Katolik kutsal ekmeğin önünde yerlere kapanır ve böylece dışsal birşey kutsal birşeye çevrilir. Kutsal olan, salt bir Şey olarak, dışsallık karakterini taşır; ve bir başkası tarafından bana karşı iyeliğe alınmaya yetenekli olduğu ölçüde kendini yabancı ellerde bulabilir, çünkü süreç Tinde yer almaz, tersine Şeyliğin kendisi yoluyla dolaylı kılınır. İnsanın en yüksek İyisi başka ellerdedir. Burada hemen buna iye olanlar ile onu başkalarından kazanmış olanlar, *Dinadamları* ile *Dinadamı Olmayanlar* arasındaki ayrım ortaya çıkar. Dinadamı olmayanlar Tanrısala yabancıdırlar. Bu Kilisenin Orta Çağlarda içine düştüğü saltık bölünmedir, ve Kutsal Olanın dışsal birşey olarak bilinmesinden doğmuştur. Dinadamları dinadamları-olmayanların Kutsal Olandan pay alabilmeleri için belli koşullar getirdiler. Tanrısal olana ilişkin *öğretinin*, içgörünün, bilimin bütün gelişimi yalnızca ve yalnızca Kilisenin elindeydi; onun saptaması, ve dinadamları olmayanların yalnızca inanmaları gerekiyordu: Boyuneğme onların ödevidir — ve bu kişinin inancında kendi içgörüsü olmaksızın boyuneğmesidir. Bu ilişki inancı dışsal bir yasama sorunu yaptı, ve Zorlamada ve Odun Yığınında sonuçlandı.

İnsanlar nasıl bu nedenle Kiliseden koptularsa, yine öyle kutsal olan herşeyden de koptular. Çünkü genel olarak dinadamları sınıfı insan ile İsa ve Tanrı arasındaki aracı olduğu için, dinadamları olmayanlar dualarında dolaysızca onlara dönemez, ama bunu ancak aracı kişiler yoluyla, uzlaştırıcı insanlar, Ölüler, Eksiksizler, *Azizler*

yoluyla yapabilirlerdi. Azizlere tapınma böyle ortaya çıktı, ve aynı zamanda azizleri ve tarihlerini ilgilendiren masallar ve yalanlar yığını doğdu. Doğuda imgelere tapınma daha önceden egemen olmuş, uzun bir savaşımdan sonra kendini kabul ettirmişti; imge, resim [duyumdan] daha çok tasarıma aittir; ama Batının daha kaba doğası algılamak için daha dolaysız birşeyi istedi, ve böylece kalıntılara tapma ortaya çıktı. Sonuç Orta Çağlar döneminde ölülerin resmi bir yeniden dirilişi oldu; her dindar Hıristiyan böyle kutsal dünyasal artıkların iyeliğinde olmayı istiyordu. Azizler arasında başlıca tapınma nesnesi *Bakire Meryem* idi. Meryem hiç kuşkusuz arı sevginin, bir anne sevgisinin güzel imgesidir; ama Tin ve Düşünce daha da yüksektir, ve imgeye tapınmada Tanrıya Tinde tapınma yitip gider ve İsa'nın kendisi bir yana bırakılmış olur. Böylece Tanrı ile insan arasındaki aracılık öğesi dışsal birşey olarak anlaşıldı ve kabul edildi, ve buna göre özgürlük ilkesinin çarpıtılması yoluyla saltık kölelik yasa oldu. Daha öte belirlenimler ve ilişkiler bu ilkenin bir sonucudur. Öğretinin bilinmesi, bilgisi, Tinin yeteneksiz olduğu birşey olarak görülür; bu yalnızca Gerçek olanı belirlemesi gereken belli bir sınıfın iyeliğindedir. Çünkü insan Tanrı ile doğrudan bir bağıntı içinde duramayacak denli aşağılıktır, ve, söylendiği gibi, eğer Ona dönmek istiyorsa, bir aracı kişiye, bir Azize gereksinir. Bu düzeye dek Tanrısalın ve İnsansalın kendinde varolan birliği yadsınmış olur, çünkü genel olarak insanın Tanrısalı bilmeye ve ona yaklaşmaya yeteneksiz olduğu bildirilir. İnsanın İyiden bu ayırılması durumunda genel olarak insan yüreğinde herhangi bir değişim olduğu konusunda diretilmez, çünkü böyle birşey insanda Tanrısalın ve İnsansalın birliğini varsayacaktır; tersine, Cehennemin yılgıları en korkutucu renklerde insanın önüne sergilenir, ve böylece onlardan [duyuncunda] iyileşme yoluyla değil, ama dışsal birşey yoluyla, *kayra araçları* yoluyla kaçınmaya yöneltilir. Bunlar gene de dinadamları olmayanlar için tanıdık olmayan şeylerdir, ve bunları onların eline bir

başkası, *İtiraf Dinleyici*, vermelidir. Bireyin itiraf etmesi gerekir, eylemlerinin tüm ayrıntılarını İtiraf Dinleyicinin gözleri önüne sermeli ve sonra nasıl davranması gerektiğini öğrenmelidir. Böylece Kilise *Duyuncun* yerini alarak bireylere çocuklar gibi kılavuzluk etti, ve onlara insanın hakettiği işkencelerden kendini daha iyi biri yaparak değil, ama dışsal eylemler yoluyla, *opera operata* yoluyla kurtulabileceğini söyledi — iyi istencin eylemleri yoluyla değil, ama Kiliseye hizmet edenlerin buyrukları üzerine yerine getirilen eylemler yoluyla, örneğin Mass ayinine katılma, kefarette bulunma, dualar okuma, hacca gitme gibi — eylemler ki, tinsel değildirler, Tini aptallaştırırlar, ve yalnızca dışsal olarak yerine getirilebilmekle kalmazlar, ama başkalarına yaptırılmaya da izin verirler. Giderek azizlere yüklenen iyi eylemlerin kimi fazlalıkları satın alınabilir ve bunların kendileri ile birlikte getirdikleri esenlik bile kazanılabilirdi. Böylece Hıristiyan Kilisede iyi ve törel olarak tanınan herşeyde tam bir bozulma oldu; insanlardan yalnızca dışsal gerekleri yerine getirmeleri istendi ve bunlara dışsal yollarda uyuldu. Böylece Özgürlük ilkesinin kendisi özgürlükten saltık yoksunluk ilişkisine çevrildi.

Bu sapıklık ile genel olarak tinsel ve dünyasal ilkelerin saltık ayrılığı bağlıdır. İki Tanrısal Krallık vardır — yürekteki ve bilgideki entellektüel krallık, ve gereci ve alanı dünyasal varoluş olan törel krallık. Tanrının krallığını ve törel dünyayı tek bir İdea olarak kavrayabilen, ve Zamanın bu birliği yerine getirmeye doğru işlediğini bilen yalnızca bilimdir. Ama genel olarak dindarlığın dünyasal olanla bir ilgisi yoktur; orada belki de hayırseverlik yolunda kendini gösterir, ama bu henüz geçerli törel yol değildir, henüz Özgürlük değildir. Dindarlık Tarihin dışındadır ve Tarihsizdir, çünkü Tarih dahaçok kendi öznel Özgürlüğü içinde kendi önünde bulunan Tinin imparatorluğudur, Devletin törel imparatorluğu olarak vardır. Orta Çağlarda Tanrısalın bu edimselleşmesi yoktur, karşıtlık eşitlenmiş değildir. Törel olan bir hiçlik

olarak ortaya koyuldu, ve dahası gerçek ana noktalarının her *üçünde* de.

Bu törellik kıpılarından *biri* sevginin törelliği, *evlilik ilişkisindeki* duygunun törelliğidir. *Bekarlığın* Doğaya karşı olduğu söylenmemelidir; tersine, bekarlık törelliğe karşıdır. Evlilik hiç kuşkusuz Kilise tarafından kutsal şeyler arasında sayılıyordu; ama bu duruş noktasına karşın değersizleştirildi, çünkü evlenmemiş olmak daha kutsal bir durum olarak görüldü. Bir *ikinci* törellik *Etkinlikte*, insanın geçimi için emeğinde bulunur. İnsanın onuru gereksinimleri açısından yalnızca kendi çalışkanlığına, kendi davranışına, kendi anlağına bağımlı olmasında yatar. Bununla karşıtlık içinde, şimdi yoksulluk, tembellik ve etkinliksizlik daha soylu olarak görüldü ve törel olmayan şey kutsal olanın değerini kazandı. Törelliğin *üçüncü* bir kıpısı *boyuneğmenin* törel olana ve ussal olana yönelmesi, haklı olduklarını bildiğim yasalara boyuneğme olmasıdır; ne yaptığını bilmeyen kör ve koşulsuz boyuneğme olmaması, bilinçsizlik ve bilgisizlik içinde eyleminde el yordamıyla ilerleme olmamasıdır. Ama tam olarak bu son boyuneğme tarzı Tanrıyı en hoşnut edici olarak görüldü ve böylece Kilisenin özenci tarafından dayatılan özgürlüksüz boyuneğme özgürlüğün gerçek boyuneğmesinin üzerine koyuldu.

Öyleyse Bekarlık, Yoksulluk ve Boyuneğme yeminleri olmaları gerekenin tam tersidirler, ve onlarda tüm Törellik değersizleştirilmiştir. Kilise artık *tinsel* bir güç değildi; tersine, *dinadamlarının* elindeki bir güçtü, ve dünyasallık onunla tinsellikten yoksun, istençten yoksun ve içgörüden yoksun bir ilişki içine girdi. Bunun sonucu olarak her yerde erdemsizlik, duyunçsuzluk, utanmasızlık görürüz — bir derbederlik ki, ayrıntılı imgesini zamanın bütün tarihi verir.

Bu söylenenlere göre, Orta Çağların Kilisesi kendini bize kendi içinde çok yanlı bir *çelişki* olarak gösterir. Çünkü öznel Tin, gerçi Saltığa tanıklık etse de, aynı zamanda Anlık ve İstenç olarak *sonlu* ve varolan Tindir. Sonluluğu

bu ayrının durumunda ortaya çıkmasıyla başlar, ve burada aynı zamanda çelişki ve yabancılaşmanın görünüşü ortaya çıkar; çünkü Anlık ve İstenç onlar için salt verili birşey olan Gerçeklik tarafından doldurulmuş değildir. *Saltık içeriğin bu dışsallığı kendini bilinç için öyle belirler ki, Saltık duyusal, dışsal Şey olarak, sıradan dışsal varoluş olarak bulunur ve gene de böyleyken Saltık olarak geçerli olması gerekir; burada Tine yapılan saltık densizlik budur.* Çelişkinin ikinci biçimi genel olarak Kilisenin ilişkisini ilgilendirir. Gerçek Tin insanda varolur, *onun* Tinidir, ve Saltık ile bu özdeşliğin pekinliğini birey kendine Kültte verir; bu arada Kilise ise yalnızca bu Kültün bir öğretmeninin ve düzenleyicisinin ilişkisini üstlenir. Ama burada dinadamıları sınıfı, Hintliler durumundaki Brahmanlar gibi, Gerçekliğin iyeliğindedir, ve hiç kuşkusuz doğum yoluyla değil, ama bilgi, öğrenme, alıştırma yoluyla; gene de öyle bir yolda ki, yalnızca bu yeterli olmaz ve iyeliği edimsel olarak oluşturan şey salt dışsal bir biçim, tinsel olmayan bir iyelik hakkıdır. Bu dış biçim rahibin atanmasıdır, öyle ki, kutsama bireye özünde duyusal olarak yüklenir, ve bireyin İçinin nasıl olduğu, dinsiz mi, ahlaksız mı, her bakımdan bilgisiz mi olduğu ilgisizdir. Çelişkinin üçüncü türü dışsal bir varoluş olarak iyelikler ve çok büyük bir mülkiyet kazandığı düzeye dek Kilisedir — bir durum ki, Kilise aslında varsıllığı küçümsediği ya da küçümsemesi gerektiği için, bir Yalandır.

Aynı yolda Orta Çağların Devleti de, onu irdelediğimiz gibi, çelişkiler içine dolaşmıştır. Yukarıda Kilisenin yanında duran ve onun dünyasal kolu olması gereken bir imparatorluk sanından söz etmiştik. Ama bu tanınan güç kendi içinde bu imparatorluk sanının boş bir onur olması, imparatorun kendisi için ya da onun yoluyla kendi bencil ereklerini yerine getirmeyi isteyenler için ciddiyetten yoksun olması gibi bir çelişkiyi taşır, çünkü tutku ve şiddet o salt evrensel kalan tasarıma boyun eğmeyerek kendileri için varolurlar. Ama, *ikinci* olarak, bu tasarımsal devleti bir arada tutan bağ, bağlılık dediğimiz bu duygu

hiçbir nesnel ödev tanımayan Yüreğin özencine bırakılmıştır. Oysa bu yolla bu bağlılık en bağlılıksız şeydir. Orta Çağların Alman dürüstlüğü bir özdeyiş olmuştur; gene de onu Tarihte daha yakından irdelersek, ona gerçek bir *punica fides* ya da *graeca fides* denmesi gerekir, çünkü İmparatorun prensleri ve vasalları yalnızca kendi bencillik, yarar ve tutkularına karşı bağlı ve dürüsttürler, imparatorluğa ve imparatora karşı bağlılıktan bütünüyle yoksundurlar, çünkü *genel* olarak bağlılıkta öznel özençleri aklanır ve Devlet törel bir bütün olarak örgütlenmiş değildir. Bir *üçüncü* çelişki bireylerin kendi içlerindeki çelişkidir — bir yanda dindarlık, en güzel ve en içten tapınma, ve öte yanda anlığın ve istencin barbarlığı. Evrensel gerçekliğin bilgisi oradadır, ve gene de dünyasal olana ve tinsel olana ilişkin en eğitimsiz, en kaba tasarımlar bulunur: Tutkuların en amansız gazabı, ve dünyasal herşeyi yadsıyarak kendini bütünüyle kutsal olana adayan Hıristiyan kutsallık. Bu Orta Çağlar böylesine çelişkili, böylesine aldatıcıdır; ve onun eşsizliğini bir belgi yapmayı istemek zamanımıza özgü bir kabalığın belirtisidir. Saf barbarlık, törel görgüsüzlük, çocukça imgelem tiksindirici değil, ama yalnızca acıklıdır; oysa ruhun anlığının en acımasız yabanıllık yoluyla kirletilmesi, bilinen Gerçekliğin yalan ve bencillik yoluyla salt bir araca indirgenmesi, usa en aykırı, en kaba ve en kirli şeylerin dinsel duygu yoluyla temellendirilmesi ve güçlendirilmesi — tüm bunlar şimdiye dek görülmüş en aykırı ve en tiksindirici tabloyu oluştururlar, ve onu ancak felsefe kavrayabilir ve zorunluğunu aklayabilir. Çünkü kutsal olana ilişkin bilinçte, eğer bu bilinç henüz ilk ve dolaysız bilinç ise, bu ortaya çıkması gereken zorunlu bir karşıtlıktır; ve Tinin *kendinde* ilişkili olduğu gerçeklik ne denli derinse, ve aynı zamanda bu derinlikte kendi bulunuşunu henüz kavramamışsa, bu kendi bulunuşunda kendine o denli yabancıdır; ve gene de gerçek Uzlaşmasını yalnızca bu yabancılaşmadan kazanır.

Şimdi, Kiliseyi Tinin varolan edimselliğe karşı *tepkisi* olarak gördük; oysa bu tepki kendi içinde öyle bir doğa-

dadır ki, tepki gösterdiği şeye yalnızca boyun eğdirir, ama onu reformdan geçirmez. Tinsel olan kendi içeriğinin bozulmasına yol açan bir ilke yoluyla güç kazanırken, bu arada dünyasal bir egemenlik de kendini sağlamlaştırmış ve kendini dizgesel bir yapıya, *Feodal Dizgeye* geliştirmiştir. İnsanlar yalıtılmaları yoluyla salt kendi bireysel güç ve kuvvetlerine dayanma durumuna indirgenirken, dünyada üzerinde insanların ayakta kalabildikleri her nokta enerjik bir nokta olur. Birey henüz yasalar yoluyla değil ama ancak kendi güç ve çabası yoluyla korunurken, evrensel bir dirilik, çalışkanlık ve uyarılmışlık kendini gösterir. İnsanlar Kilise yoluyla bengi kutluluklarını sağlama bağlamışken ve bunun için ona yalnızca tinsel olarak boyun eğmeleri gerekirken, dünyasal hazlara düşkünlükeri bu yolla tinsel esenliklerine gelecek bir zarardan korkularının azalması ölçüsünde artar; çünkü tüm özenç için, tüm densizlikler için, tüm erdemsizlikler için, istendiği zaman Kilise *Bağışlanma Belgeleri* vermektedir.

On birinci yüzyıldan on üçüncüye dek kendini değişik yollarda anlatan bir dürtü ortaya çıktı. Topluluklar çok büyük Kiliseler, kendilerini içlerine alacak denli büyük Katedraller yapmaya başladılar. Mimari her zaman örgensel olmayan kıpıyı, Tanrının konutunu oluşturan ilk sanattır; ancak ondan sonradır ki Sanat Tanrının kendisini, Nesnel olanı topluluğa sergilemeye çalışır. İtalyan, İspanyol, Flemenk kıyılarındaki kentlerde yoğun bir deniz ticini yürütülüyordu, ve bu yine onlarda güçlü bir işleyim etkinliğine yol açtı. Bilimler bir ölçüde yeniden dirilmeye başladılar, Skolastik Felsefe yükselişteydi, ve Bologna'da ve başka yerlerde tüze ve ayrıca tıp okulları açıldı. Tüm bu yaratıların temelinde *Kentlerin doğuşu* ve büyüyen *önemleri* ana koşul olarak yatar — modern zamanlarda çok ilgi çekmiş olan bir tema. Kentlerin bu doğuşu için büyük bir gereksinim vardı. *Tıpkı Kilise gibi Kentler de, kendi içinde tüzel olan ilk güç olarak, kendilerini feodal şiddete karşı tepki olarak sunarlar.* Daha önce güçlülerin başkalarını korumayı onlarda aramaya zorlamaları

olgusundan söz edilmişti. Böyle korunma noktaları kaleler [*Burgen*], kiliseler, manastırlardı, ve bunların çevrelerinde korunma gereksiniminde olanlar, bundan böyle kale efendilerinin ve manastırların koruma yükümlülüğü altında duran *bürgerler* [*Bürger*] toplandılar. Böylece birçok yerde sağlam topluluklar kuruldu. Bugün bile İtalya'da, güney Fransa'da ve Almanya'da Ren üzerinde eski Roma zamanından kalma birçok kent ve kale [*Kastelle*] bulunur; bunların başlangıçta yerel yönetim hakları olsa da, bunu daha sonra feodal kahyaların egemenliği altında yitirmişlerdi. Kentliler kırlarda yaşayanlar gibi serfler olmuşlardı.

Gene de şimdi koruma ilişkisinden özgür mülkiyet ilkesi, başka bir deyişle özgürlüksüzlükten özgürlük gelişmeye başladı. Feodal lordların ya da soylu efendilerin de aslında herhangi bir özgür mülkiyetleri yoktu; uyrukları üzerindeki güçleri sınırsızdı, ama aynı zamanda kendileri daha yüksekte olanların ve daha güçlülerin vasalları idiler, onlara karşı yükümlülükleri vardı, gerçi bunları ancak zorlandıkları zaman yerine getiriyor olsalar da. Eski Germenler yalnızca özgür mülkiyeti bilirlerdi; ama bu ilke tam bir özgürlüksüzlüğe çevrilmişti, ve ilkin şimdi yeniden uyanan bir özgürlük duygusunun birkaç zayıf başlangıcını görürüz. Ektikleri topraklar yoluyla birbirlerinin yakınına gelen bireyler aralarında bir tür birlik, konfederasyon ya da konjurasyon oluşturdular. Daha önce yalnızca efendi için oldukları ve yerine getirdikleri şeyi kendileri için olma ve yerine getirme üzerinde anlaştılar. İlk ortak girişim içinde bir çanın asılı olduğu bir kulenin yapılması oldu; çanın sesi üzerine herkes kendini göstermek zorundaydı, ve birleşmenin belirlenimi bu yolda bir tür milis oluşturmaktı. Bunu izleyen daha ileri adımlar jüri üyelerinden, yeminlilerden, konsüllerden oluşan bir hükümetin kurulması, ortak bir hazinenin oluşturulması ve vergilerin, geçiş ücretlerinin vb. getirilmesi oldu. Ortak savunma için hendekler kazıldı, duvarlar örüldü, ve bireylerin kendileri için özel savunmalar kurmaları

yasaklandı. Böyle bir toplulukta kendini tarımdan ayıran işleyim asıl yerini bulur. İşleyimciler çok geçmeden tarımcılar karşısında zorunlu bir ayrıcalık kazandılar, çünkü bu ikinciler işe zorla sürülürken, birincilerin kendi etkinlikleri, çalışkanlıkları ve emeklerine bağlı kazanç gibi bir çıkarları vardı. Daha önceleri işleyimciler ürünlerini satmak ve böylece kendileri için birşeyler kazanmak için ilkin efendilerinden izin almak zorundaydılar; onlara bu pazar özgürlüğü için belli bir miktar ödemek zorundaydılar ve bunun dışında kazançlarının bir bölümü her zaman efendilerin payına giderdi. Kendi evleri olanlar efendilerine onlar için bir vergi ödemek zorundaydılar; dış alımı ve satımı yapılan herşey üzerine efendiler büyük vergiler getirmişlerdi ve yollarda güvenli yolculuk için koruma parası alıyorlardı. Daha sonraları bu topluluklar güçlendikçe, tüm böyle feodal haklar efendilerden satın alındı ya da zorla kaldırılmaları sağlandı; kentler aşamalı olarak türe işlerini yürütmeyi de kendi üstlerine aldılar ve benzer olarak kendilerini tüm vergilerden, geçiş ücretlerinden ve kiralardan kurtardılar. En uzun süre işleyen düzenleme kentlerin imparatorun ve bütün bir eşliğinin bölgede kalışları sırasında yerine getirmeleri gereken yükümlüklerdi; bunlar daha küçük lordlar durumunda da geçerliydi. İşleyimciler daha sonra her birinin tikel hakları ve yükümlülükleri olan *Loncalara* ayrıldılar. Piskoposların seçimleri ve başka olaylar durumunda ortaya çıkan bölüngüler sık sık bu hakların elde edilmesine yardımcı oldular. Çünkü sık sık olduğu gibi, iki piskopos aynı koltuk için seçilmek üzere yarışırken, her biri kentlilere ayrıcalıklar ve vergi bağışıklıkları vererek onları kendi çıkarı için kazanmaya çalışıyordu. Daha sonra dinadamları, piskoposlar ve baş keşişler ile aralarında uzun süreli düşmanlıklar doğdu. Kimi kentlerde bunlar efendiler olarak konumlarını sürdürdüler; başkalarında ise yurttaşlar egemenler oldular ve özgürlüklerini kazandılar. Böylece örneğin Köln kendini piskoposundan kurtarırken, Mainz bunu yapamadı. Kentler

adım adım özgür cumhuriyetlere doğru güçlendiler: Öncelikle ve özellikle İtalya'da, sonra Hollanda'da, Almanya ve Fransa'da. Çok geçmeden *Soyluluk* ile kendine özgü bir ilişkiye girdiler. Bu sonuncusu kentlerin loncaları ile birleşti ve örneğin Bern'de olduğu gibi özel bir lonca oluşturdu. Bir süre sonra kentlerin loncalarında özel bir güç üstlenerek efendilik konumunu kazandı; ama yurttaşlar buna karşı çıktılar ve kendi hükümetlerini kurdular. Varsıl yurttaşlar (*populus crassus*) şimdi soyluluğu dışlıyorlardı. Ama tıpkı soyluğun kendini bölüngülere, özellikle İmparatordan yana olan Ghibellinlere ve Papadan yana olan Guelflere ayırması gibi, yurttaşlar da şimdi kendi içlerinde bölündüler. Utkuyu kazanan bölüngü yenilenleri hükümetten dışladı. Feodal soyluluk ile karşıtlık içinde ortaya çıkan patrisyen soyluluk sıradan halkı devlet yönetiminden uzaklaştırdı ve böylece asıl soyluluktan daha iyi olmadığını gösterdi. Kentlerin tarihi yurttaşların şu ya da bu bölümüne göre, şu ya da bu bölüngünün üstünlüğü ele geçirmesine göre anayasaların sürekli bir değişimidir. Başlangıçta yurttaşların bir komitesi yetkili kişileri seçiyordu; ama bu seçimlerde her zaman utku kazanan bölüngü en büyük nüfuzu taşıdığı için, yansız memurları elde etmek için geriye yargıç ve *podesta* görevlerine yabancıları seçmekten başka bir araç kalmıyordu. Sık sık olduğu gibi, kentler başkanlar olarak yabancı prensleri seçiyor ve *Signoria* onlara teslim ediliyordu. Ama tüm bu düzenlemeler kısa sürdü; prensler çok geçmeden egemenliklerini hırslı tasarları için ve tutkularını doyurmak için kötüye kullanmaya başladılar ve birkaç yıl içinde bir kez daha egemenliklerinden yoksun bırakıldılar. — Böylece kentlerin tarihi bir yandan çok korkunç ya da çok güzel özellikleri olan bireysel karakterlerde çok çarpıcı ve çok ilginç bir tablo sunarken, öte yandan zorunlu olarak bir tarihçe biçimini alarak itici olmaya başlar. Kentlerin içlerinde işleyen bu huzursuz ve değişken dürtüleri, bölüngülerin sonu gelmez kavgalarını irdelerken, öte yanda işleyimin, kara ve deniz yoluyla yürütülen tecimin olağan-

üstü serpilmesini görünce şaşkınlığa düşeriz. Tam olarak bu iç uyarı tarafından beslenerek bu görüngüyü üreten şey yine aynı dirilik ilkesidir.

Şimdi, gücünü tüm dünyasal egemenlikler üzerine genişleten Kiliseyi, ve prenslere ve feodal lordlara karşı tepki gösteren güçler olarak ilkin bir tüze durumunu yeniden ortaya çıkaran Kentleri gördük. Böylece yükselen bu iki güce karşı prenslerin bir tepkisi doğdu; ve imparator bundan böyle Papaya ve kentlere karşı kavga içinde görünür. İmparator Hıristiyan, eş deyişle 'dünyasal' gücün, buna karşı Papa ise şimdi eşit ölçüde dünyasal bir güç olmuş olan dinadamlığının gücünün doruğu olarak tanınır. Roma İmparatorunun Hıristiyanlığın Başı olduğu, *dominium mundinin* onda bulunduğu, tüm Hıristiyan devletler Roma İmparatorluğuna ait olduğuna göre prenslerin uygun ve haklı istemlerde ona altgüdümlü olmaları gerektiği — tüm bunlar kurama göre tartışma götürmeyen noktalardı. İmparatorların kendileri bu yetke konusunda ne denli az kuşkuda olurlarsa olsunlar, onu ciddi olarak uygulamaya geçirmeyecek denli anlayışlıydılar; ama boş bir Roma İmparatoru sanı bile onlar için tüm güçlerini onu İtalya'da kazanmaya ve sürdürmeye yöneltmek için yeterince geçerliydi. Özellikle Ottolar eski Roma İmparatorluğunun sürdürülmesi düşüncesini üstlendiler ve Alınan prenslere sürekli olarak yeni bir Roma seferi için çağrılarda bulundular; ama sık sık onlar tarafından terkedilerek utanç içinde geri çekilmek zorunda kaldılar. Tam olarak böyle bir aldanmacayı Alman İmparatorunun onları kentlerdeki ayaktakımının egemenliğinden ya da soyluların yaygın zorbalıklarından kurtaracağı umuduna kapılan İtalyanlar da yaşadılar. İmparatora çağrıda bulunmuş ve ona yardım sözü vermiş olan İtalyan prensler de onu yarı yolda bıraktılar; ve daha önce vatanlarının kurtuluşu umuduna kapılmış olanlar sonra güzel ülkelerinin barbarlar tarafından yakılıp yıkıldığı, yüksek kültürlerinin ayaklar altında çiğnendiği, ve İmparator onlara ihanet ettikten sonra hak ve özgür-

lüğün de yokolması gerektiği yakınmalarım yükselttiler. Dante'nin İmparatora yönelttiği yakınmalar ve suçlamalar özellikle dokunaklı ve derindir.

İtalya ile ikinci kavgalı ilişki birincisi ile aynı zamanda başlıca büyük Swabialılar tarafından, Hohenstaufen hanedanı tarafından sürdürüldü; bu Kilisenin bağımsızlaşmış olan dünyasal gücünü devletin denetimi altına getirmeye yönelik bir çabaydı. Papalık Koltuğu o denli de dünyasal bir güç ve egemenlikti, ve İmparator Papayı seçme ve onu dünyasal egemenlik koltuğuna oturtma gibi daha da yüksek bir ayrıcalığı ileri sürmüştü. İmparatorların uğruna savaştıkları şey devletin bu haklarıydı. Ama savaştıkları bu dünyasal güç karşısında aynı zamanda onun dinsel konumu nedeniyle boyun eğme durumundaydılar; buna göre, kavga sonu gelmez bir çelişkiydi. Uzlaşmanın sürekli olarak yenilenen düşmanlıklar ile yer değiştirmesine yol açan eylemler ne denli çelişkili olsalar da, aynı zamanda kavganın araçlarıydılar. Çünkü İmparatorların düşmanlarını yenmesini sağlayan güç olarak prensler, onlara hizmet edenler ve uyruklar, bir ve aynı zamanda İmparatora ve onun düşmanlarına en güçlü bağlarlarla bağlı oldukları için, kendi içlerinde bölünüyorlardı. Prenslerin başlıca çıkarları Devlete karşı aynı bağımsızlık isteminde yatıyordu, ve İmparatorluk tacının boş onuru adına ya da bütünüyle özel durumlarda — örneğin kentlere karşı — İmparatora yardım için hazır bulunuyorlar, ama sorun dinadamlarınm dünyasal gücüne ya da başka prenslere karşı ciddi olarak İmparatorluğun yetkesinin ileri sürülmesi olunca, onu terkediyorlardı.

Bir yandan Alman İmparatorları İtalya'da sanlarını geçerli kılmaya çabalarken, İtalya ise kendi yanından politik özeğini Almanya'da buluyordu. İki ülke birbirine böyle kenetlenmişti ve hiç biri kendini kendi içinde sağlamlaştıramıyordu. Hohenstaufen hanedanının parlak döneminde yüksek karakterli bireyler tahtın onurunu korudular — örneğin uyrukları olan prensleri kişiliği yoluyla kendine bağlamayı bilen ve onda İmparatorluk gücünün

kendini en büyük görkemi içinde sergilediği Friedrich Barbarossa gibi. Hohenstaufen hanedanının tarihi ne denli parlak görünürse görünsün, ve Kilise ile kavga ne denli gürültülü olmuş olursa olsun, gene de hanedan bütününde yalnızca bu ailenin ve Almanya'nın trajedisini sergiler, ve tinsel olarak hiçbir büyük sonuç getirmiş değildir. Kentler gerçekten de İmparatorluk yetkesini tanımaya zorlandılar, ve temsilcileri Ronkalia Dieti'nin kararlarına uymak için yemin ettiler; ama sözlerini ancak onu tutmaya zorlandıkları sürece tuttular. Yükümlülük yalnızca üstün gücün dolaysız duygusuna bağlıdır. Anlatıldığına göre, İmparator I. Friedrich kent temsilcilerine barış koşulları için yemin edip etmediklerini sorunca, 'Evet,' yanıtını alır, 'ama onlara uymak için değil.' Sonuç Friedrich I'in Konstanz Barışında (1183) onlara uygun düşecek bir bağımsızlık vermek zorunda kalması oldu, gerçi bir ek koşul olarak Alman İmparatorluğuna karşı feodal yükümlülüklerinin süreceği kabul edilmiş olsa da. — İmparatorlar ve Papalar arasında yetkilendirme konusundaki çekişme 1122'nin sonunda V. Heinrich ve Papa II. Calixtus tarafından öyle bir çözüme bağlandı ki, buna göre İmparator asa ile, Papa yüzük ve tören-asası ile atama yapacaktı; piskoposlar İmparatorun ya da imparatorluk temsilcilerinin önünde dinadamları tarafından seçileceklerdi; sonra İmparator piskoposa dünyasal vasal olarak dünyasal iyelikler sunacak, ama dinadamlarını yetkilendirme Papaya bırakılacaktı. Dünyasal ve dinsel prensler arasında uzun süren çatışma sonunda bu yolda çözüme bağlandı.

ALTKESİM İKİ

Haçlı Seferleri

Kilise sözü edilen savaşımda utkuyu kazandı; Almanya'da egemenliğini bu yolla sağlama bağlarken, aynı şeyi geri kalan devletlerde daha dingin bir yolda başardı. Kendini

tüm yaşam ilişkilerinin, bilimin ve sanatın efendisi yaptı, ve tinsel hazinelerin sürekli bir sergisi oldu. Gene de bu doluluk ve tamlık içinde o denli de bir eksiklik ve bir gereksinim vardır ki, Hıristiyanlığın yakasını bırakmaz ve onu kendi dışına doğru iter. Bu eksikliği anlayabilmek için Hıristiyan dininin doğasına, ve hiç kuşkusuz ona özbilincin *şimdideki bulunuşunda* bir destek noktası sağlayan yanına geri dönmemiz gerekir.

Hıristiyanlığın nesnel öğretisi Kilise Konsülleri tarafından daha şimdiden öylesine sağlam olarak saptanmıştı ki, ne ortaçağ felsefesi ne de bir başkası Düşüncenin biçiminin onda doyum bulabilmesi için onu düşüncede yükseltmenin dışında daha öte geliştiremedi. Bu öğreti kendisinde öyle bir yan taşır ki, buna göre Tanrısal Doğa herhangi bir yolda bir Öte-Yan olarak değil, ama Şimdide İnsan Doğası ile birlik içinde bilinir. Ama bu Şimdinin aynı zamanda Tinselin Şimdisi olarak varolması gerekir: İsa *bu* insan olarak bu dünyadan yitmiştir, zamansal varoluşu geçmiş, e.d. yalnızca tasarımsal bir varoluştur. Ve tanrısal Bu-Yanın özsel olarak tinsel olması gerektiği için, Dalai-Lama'nın yolunda görünmesi söz konusu olamaz. Papa, Hıristiyanlığın başı olarak ve İsa'nın vekili olarak ne denli yüksek olursa olsun, kendine yalnızca Kulların Kulu der. O zaman Kilise gene de İsa'yı nasıl *Bu* olarak kendi içine almıştır? Bunun başlıca şekli, daha önce söylendiği gibi, Kilisenin Mass ayini olarak kutladığı Son Yemektir; onda ilksiz sonsuz ve her gün yineleyen adak olarak edimsel İsa'nın Yaşamı, Acısı ve Ölümü bulunur. *Bu* olarak İsa duyusal Şimdide rahip tarafından kutsanmış *Host* olarak varolur; buna karşı söyleyecek birşey yoktur; yani dolaysız pekinlik için ortaya çıkan şey Kilise, İsa'nın Tinidir. Ama burada ana nokta Tanrının kendini görüngüye getirişinin bir *Bu* olarak saptanmış olması, *Hosta*, bu Şeye, Tanrı olarak tapınılıyor olmasıdır. Şimdi, Kilise Tanrının bu duyusal bulunuşu ile yetinebilirdi; ama eğer bir kez Tanrının dışsal olarak bulunduğu kabul edilecek olursa, o zaman bu dışsal şey aynı zamanda sonsuz bir

çokluk olur, çünkü bu bulunuşa gereksinim sonsuzdur. Böylece Kilisede bir olaylar varsıllığı olacak, örneğin İsa şurada ya da burada şuna ya da buna görünecek, ama insanlara daha yakın durduğu için kendisi Aracı ile insan arasındaki ikinci bir aracı olan tanrısal Annesi daha da çok görünecektir (tansıklar üreten Meryem imgeleri kendi türlerinde birer *Hosttur*, çünkü Tanrının iyiliksever ve kayırıcı bir bulunuşunu sunarlar). Öyleyse her yerde çok bağışlayıcı niteliği olan görüngülerde İsa'nın yaraları ile, göksel olanın görselleşmeleri ile karşılaşılacak, Tanrısal olan kendini tek tek tansıklarda ortaya koyacaktır. Böylece Kilise söz konusu zamanlarda bir tansıklar dünyasıdır, ve sofu, dindar topluluk için doğal varoluş bundan böyle en son pekinliğini tümüyle yitirmiş, aslında saltık pekinlik ona karşı dönmüştür; tanrısal olan evrensel kipte Tinin yasası ve doğası olarak tasarımlanmaz, tersine kendini tekil yollarda açığa serer ki, bunlarda varoluş ussallığından bütünüyle sapmıştır.

Kilisenin bu tamamlanışında *bizim için* bir eksiklik olabilir; ama onda *onun için* eksik olan ne olabilir? Bu tam doyum ve haz durumunda, *onu* kendini yadsımaksızın kendi içerisinde başka birşey istemeye zorlayan nedir? O tansık imgeleri, tansık yerleri ve tansık zamanları yalnızca tekil noktalar ve geçici görüngülerdir, en yüksek ve saltık türden değildirler. *Host*, En Yüksek Olan, sayısız Kilisede vardır; İsa orada şimdide bulunan tekilliğe tözsel olarak dönüşmüştür; ama bu tekilliğin kendisi yalnızca evrenseldir, *uzayda* tikelleşmiş bu enson bulunuş değildir. Bu bulunuş zamanda geçip gitmiştir, ama uzaysal olarak ve uzayda somuttur, bu yerde, bu köyde vb. saklanmış bir bu-yandır. Öyleyse bu bu-yan Hıristiyanlığın eksikliğini duyduğu, kazanmak zorunda olduğu şeydir. Hiç kuşkusuz hacı kalabalıkları onun hazzını yaşayabilmişlerdi; ama oraya giriş yolu İnançsızların ellerindedir ve kutsal yerlerin ve İsa'nın mezarının Kilisenin iyeliğinde olmaması Hıristiyanlığa yakışmayan birşeydir. Hıristiyanlık bu duyguda birleşti; bu nedenle *Haçlı Seferlerine* giriştiler ve

bunda şu ya da bu değil, ama tek bir erekleri vardı — *Kutsal Ülkeyi* ele geçirmek.

Batı bir kez daha Doğuya karşı yollara düştü. Tıpkı Yunanlıların Truva'ya karşı seferlerinde olduğu gibi, burada da bağımsız feodal lordlar ve şövalyeler Doğuya karşı ayağa kalktılar; gene de Yunanlıların Agamemnon ya da İskender altında birleşmeleri gibi edimsel bir bireysellik altında birleşmiş değillerdi; tersine, Hıristiyanlık *'Bu'*yu, bireyselliğin gerçek doruğunu almaya gidiyordu. Batıyı Doğuya karşı iten şey bu erekti ve Haçlı Seferlerinde özsel olan buydu.

Haçlı Seferleri hemen dolaysızca Batının kendisinde başladı. Binlerce Yahudi kılıçtan geçirildi ve mülkleri yağınalandı — ve bu korkunç açılış ile Hıristiyan halk yürüyüşe geçti. Amiensli Keşiş Çekinik Peter engin bir ayaktakımı yığını ile önden yürüyordu. Bu kol Macaristan'dan büyük bir düzensizlik içinde geçti, önüne çıkan her yeri soyup yağmaladı, ama yığınların kendileri eriyip küçüldü ve Konstantinopolis'e çok azı ulaşabildi. Çünkü ussal zeminler söz konusu değildi; çoğunluk Tanrının onlara dolaysızca yol göstereceğine ve onları koruyacağına inanıyordu. Coşkunun halkları kısa bir süre içinde delilik noktasına getirdiğinin en çarpıcı kanıtı daha sonraki bir zamanda çocuk birliklerinin büyüklerinden kaçarak Kutsal Ülke için gemilere binmek üzere Marsilya'ya gitmelerinde görüldü. Çok azı oraya ulaştı; geri kalanlar tecimciler tarafından Sarakenlere köle olarak satıldı.

Sonunda, büyük zahmetlerden ve inanılmaz kayıplardan sonra, daha düzenli ordular ereklerine eriştiler; kendilerini tüm ünlü kutsal yerlerin iyeliğinde buldular: Betlehem, Gethsemane, Golgotha, ve giderek *Kutsal Mezar* bile onlarındı. Bütün olayda Hıristiyanların tüm eylemlerinde şu çarpıcı zıtlık her yerde kendini gösteriyordu: Hıristiyan ordunun en büyük aşırılıklardan ve zorbalıklardan en derin tövbekârlığa ve alçakgönüllülüğe geçişi. Henüz üzerlerinden Kudüs'ün kılıçtan geçirilmiş halkının kanı damlarken, Hıristiyanlar yüzleri Kurtarıcı-

nın mezarına dönük yerlere çöküyor ve heyecan içinde ona yakarıyorlardı.

Böylece Hıristiyanlık en yüksek iyinin iyeliğini kazandı. Bir Kudüs Krallığı kuruldu ve oraya tam bir feodal dizge getirildi, ki, Sarakenler karşısında hiç kuşkusuz kabul edilebilecek en kötüsüydü. Bir başka Haçlı Seferi 1204'de Konstantinopolis'i ele geçirdi ve orada bir Latin Krallığı kurdu. Hıristiyanlık şimdi dinsel gereksinimini doyurmuştu ve Kurtarıcının ayak izlerinde engelsizce yürüyebilirdi. Gemiler dolusu toprak Kutsal Ülkeden Avrupa'ya taşındı. İsa'nın kendisinden hiçbir kalıntı bulunamadı, çünkü hiç kuşkusuz göğe yükselmişti: Mendili, Haçı ve son olarak Mezarı en değerli kalıntılardı. Ama Mezarda asıl geri dönüş noktası bulundu, çünkü duyusalın tüm boşluğunun yokolduğu yer mezardır. Kutsal Mezarda görüşlerin tüm boşluğu yitip gider; orada herşey ciddidir. *'Bu'*nun, duyusalın olumsuzu öyle bir yerdir ki, geri dönüş noktası orada bulunur ve şu sözler doğrulanır: 'Senin için Kutsal Olanın çürümesine katlanmayacaksın.' Hıristiyanlık enson gerçekliğini Mezarda bulamayacaktı. Bu mezarda Hıristiyanlık bir kez daha öğrencilere Efendinin bedenini orada ararken verilen yanıtı aldı: *"Niçin yaşayanı ölüler arasında ararsınız? Burada değildir, yükseldi o."* Dininizin ilkesini duyusal olanda, ölüler ortasındaki mezarda değil, ama kendi içinizdeki dirimli Tinde aramanız gerekir. Sonlunun ve Sonsuzun birliğinin engin ideasının nasıl tinsellikten yoksun birşeye çevrildiğini, böylece Sonsuz olanın nasıl *Bu* olarak bütünüyle tekilleşmiş dışsal bir Şeyde arandığını gördük. Hıristiyanlık boş Mezarı buldu, dünyasalın ve ilksiz-sonsuzun birliğini değil, ve bu nedenle Kutsal Ülkeyi yitirdi. Aslında bir yalandan kurtulmuş oldu; ve birlikte getirdiği sonuç olumsuz türdendi: Aranan *Bu* için doğal varoluş dışsal bir Şey değil, ama yalnızca öznel bilinçtir, ve *Bu*, dünyasalı ve ilksiz-sonsuzu birleştiren olarak, kişinin tinsel kendi-içinvarlığıdır. Böylece dünya insanın tanrısal doğada olan *'Bu'*yu kendi içinde araması gerektiğinin bilincini kaza-

nır; bu yolla Öznellik saltık olarak aklanır ve kendisinde tanrısal ile ilişkinin belirlenimini taşır. Haçlı Seferlerinin saltık sonucu buydu, ve kendine güven ve kendi kaynaklarından etkinlik bu noktadan başlar. *Batı Kutsal Mezarda Doğuya sonsuza dek elveda dedi ve kendi öznel sonsuz Özgürlük ilkesini kavradı.* Hıristiyanlık bir daha hiçbir zaman bir Bütün olarak ortaya çıkmadı.

Daha çok fetih savaşları niteliğini taşıyan, ama dinsel bir belirlenimi de olan başka bir tür Haçlı Seferi İspanyolların yarımadanın kendisinde Sarakenlere karşı savaşlarıydı. Hıristiyanlar Araplar tarafından bir köşeye sıkıştırılmışlardı; ama Sarakenlerin İspanya'da ve Afrika'da çok yanlı savaşlara girişmiş ve kendi aralarında bölünmüş olmaları nedeniyle güçlendiler. İspanyollar Frank şövalyeleri ile birleşerek Sarakenlerin üzerine sık sık seferler yapmaya başladılar; ve Hıristiyanların Doğunun şövalyeleri ile, onların özgürlükleri ile ve ruhlarının eksiksiz bağımsızlığı ile bu çarpışmalarında birinciler de bu özgürlüğü benimsediler. Orta Çağların şövalyeliğinin en güzel tablosunu İspanya verir ve bunun kahramanı *Cid*'dir. Güney Fransa'ya karşı da ancak tiksinti yaratabilen başka birçok Haçlı Seferine girişildi. Orada güzel bir kültür gelişmişti; Troubadourlar yoluyla Almanya'nın Hohenstaufen İmparatorları altındakine benzer bir törel özgürlük serpilmişti; yalnızca şu ayrım ile ki, birinciler kendi içlerinde biraz yapaylık taşırken, ikinciler ise daha içtendiler. Ama Yukarı İtalya'da olduğu gibi Güney Fransa'da da fanatik arılık tasarımları getirilmişti; bu nedenle Papalık bu ülkeye karşı bir Haçlı Seferi öğütledi. Aziz Dominik oraya kalabalık bir ordu ile girdi; bunlar en korkunç yollarda suçluyu olduğu gibi suçsuzu da soydular, öldürdüler, ve güzel ülkeyi baştan sona yakıp yıktılar.

Haçlı Seferleri yoluyla Kilise yetkesinin olgunluğuna ulaştı; dinin ve tanrısal Tinin saptırılmasını sonuna dek vardırdı, Hıristiyan Özgürlük ilkesini yüreğin tüze dışı ve töre dışı bir köleliğine çarpıttı, ve böylelikle haksız özenci ve zorbalığı ortadan kaldırmak ve bastırmak yeri-

ne, tam tersine onları Kilise başlarının eline teslim etti. Haçlı Seferlerinde Papa dünyasal gücün başında durdu; İmparator yalnızca başka prensler gibi altgüdümlü bir şekilde göründü, ve sözü ve eylemi görünürde girişimin başkanı olarak Papaya bırakmak zorunda kaldı. Daha önce Hohenstaufen hanedanın şövalyeye yaraşır, soylu ve kültürlü bir tutumla nasıl bundan böyle Tinin hiçbir direniş göstermediği bu Papalık gücüne karşı durduğunu ve sonunda her direnişin hakkından gelecek ve hiçbir uzlaşmayı tanımayacak kadar esnek olan Kiliseye yenik düştüğünü gördük. Kilisenin düşüşü açık şiddet yoluyla değil, tersine içeriden, Tin tarafından ortaya çıkarılacak, ona yıkım gözdağı aşağıdan gelecekti. Haçlı Seferlerinin duyusal Bulunuşun ele geçirilmesi yoluyla doyum biçimindeki yüksek ereğine erişilememesi Papalığın saygınlığını başından zayıflattı. Papalık benzer olarak Kutsal Ülkeyi sürekli olarak elinde tutma ereğine de erişemedi. Kutsal dava ateşi prensler arasında sönmeye başladı; sonsuz acı ile, Papalar yineleyerek istemlerini onlara ilettiler, yineleyerek Hıristiyanların yenilgisi ile yüreklerini yumuşatmaya çalıştılar; ama yakarmaları boşunaydı ve hiçbir sonuç alamadılar. O en yüksek duyusal Bulunuş için duyduğu özlemi doyuramayan Tin kendi içine geri döndü. Bir ilk kırılma, aynı zamanda derin de olan bir kırılma yer aldı. Bundan böyle öyle devimler görürüz ki, bunlarda Tin tiksindirici ve usdışı varoluşun ötesine geçerek ya kendi içinde etkinleşir ve doyumu kendi içinden yaratmaya çalışır, ya da kendini evrensel ve aklanmış ereklerin, ama tam bu nedenle Özgürlüğe ait olan ereklerin edimselliğine verir. Şimdi buradan doğan çabalar betimlenecektir: Bunlar Tin için kendi Özgürlük ereğini daha yüksek arılık ve aklanmışlık içinde kavrama hazırlıkları oldular.

Buraya ilk olarak Kilisenin belirli olarak bildirmiş olduğu kuralların yerine getirilmesi için tasarlanan manastır ve şövalyelik düzenlerinin kuruluşu aittir. İyeliklerden, mülkiyetten, hazlardan, ve Kilisenin en yüksek tinsellik

olarak göstermiş olduğu özgür İstençten vazgeçme ciddi olarak yerine getirilecekti. Bu vazgeçme andını kabul eden manastırlar ve daha başka kurumlar tam bir dünyasal bozulma içine gömülmüşlerdi. Ama şimdi Tin Kilisenin istediklerini olumsuzluk ilkesinin içerisinde salt kendinde edimselleştirmeye çabalıyordu. Bunun daha yakın vesilesi bir coşku eğilimine girmiş olan Güney Fransa'da ve İtalya'da birçok heretikliğin ve kök salmaya başlayan ama Kilisenin haklı olarak o heretiklikler kadar tehlikeli görmediği inançsızlığın doğmuş olmasıydı. Bu görüngülere karşı şimdi başlıca Fransiskanlar ya da Dilenci Keşişler olmak üzere yeni *manastır düzenleri* doğdu; bunların kurucusu olağanüstü bir coşku ve esrime içinde yaşamını sürekli olarak en yüksek arılık uğruna savaşımlara adayan Assisili Fransis idi. Düzenine aynı yönü verdi; buna göre en içten tapınmalar, Kilisenin yaygın dünyasallığı ile karşıtlık içinde tüm hazların yadsınması, sürekli kefaret edimleri, en büyük yoksulluk (Fransiskanlar günlük sadakalarla yaşıyorlardı) kendilerine özgü yanlarını oluşturdu. Onların yanısıra hemen hemen eşzamanlı olarak Aziz Dominik tarafından kurulan ve özellikle vaaz verme üzerinde yoğunlaşan Dominikan düzeni görürüz. Dilenci Keşişler inanılması güç bir yolda bütün Hıristiyan dünya üzerine yayıldılar; bir yandan Papanın sürekli havari ordusunu oluşturuyor, öte yandan güçlü bir biçimde onun dünyasallığına karşı çıkıyorlardı. Fransiskanlar Bayernli Ludwig'e Papalığın haksız istenilerine karşı güçlü bir destek verdiler, ve genel bir Kilise Konseyinin Papanın üzerinde olduğu ilkesinin yaratıcıları oldukları söylenir; ama daha sonra onlar da uyuşukluğa ve bilgisizliğe gömüldüler. — Benzer olarak, dinsel *Şövalyeler Düzeni* de Tinin arılığı uğruna çabaladı. İspanya'da Sarakenler ile savaş yoluyla gelişmiş olan kendine özgü şövalyelik tininden daha önce söz etmiştik; aynı tin kendini Haçlı Seferleri yoluyla bütün Avrupa'ya yaydı. Yağmacıların yabanıllığı ve gözüpekliği ele geçirilen iyeliklerin bir sonucu olarak barışçıllaşıp sağlamlaştı, ve kendi aralarındaki karşılılık

yoluyla kısıtlandı; bundan sonra kendini din yoluyla kendi içinde aydınlattı ve Doğu yiğitliğine özgü sonsuz yücegönüllülüğün sezgisi ile alevlendi. Çünkü Hıristiyanlık sonsuz soyutlama ve özgürlük kıpısını da kendi içinde taşır; böylece Doğunun şövalye tini Batılı yüreklerde bir yankı buldu ve bu onları daha soylu erdemlere doğru eğitti. Dinsel şövalyelik düzenleri manastır düzenlerine benzer yollarda kuruldu. Üyelerine keşişlere özgü aynı vazgeçme, dünyasal herşeyden aynı yoksunluk dayatıldı. Aynı zamanda hacıların korunmasını üstlendiler ve buna göre herşeyden önce gelen ödevleri şövalye yiğitliğiydi. Sonunda yoksulların ve hastaların bakım ve beslenmeleri yükümlülüğünü de üstlendiler. Şövalyelik Düzenleri şu üç bölüme ayrıldı: Aziz John Düzeni, Tapınak Düzeni ve Alman Düzeni. Bu birlikler kendilerini özsel olarak feodalizmin bencillik ilkesinden ayırdılar. Neredeyse intihara dek varan bir yiğitlikle, şövalyeler kendilerini ortak çıkara adadılar. Böylece bu düzenler varolanın üzerine yükseldiler ve bütün Avrupa üzerinde bir kardeşlik ağı oluşturdular. Ama bu şövalyeler de sıradan çıkarların içerisine gömüldüler ve düzenleri daha sonraki zamanlarda genel olarak soyluluk için bir destek kurumuna döndü. Tapınak Düzeni giderek kendine özel bir din oluşturmakla ve Doğu Tininden etkilenerek öğretilerinde İsa'yı yadsımış olmakla bile suçlandı.

Ama şimdi daha öte bir yönelim, Bilime doğru bir yönelim doğdu. Düşüncenin, soyut Evrenselin gelişimi başladı. Hizmete hazır üyeleri ile ortak bir erekleri olan o kardeşlik düzenleri bir Evrenselin geçerli olmaya ve aşamalı olarak gücünü duyumsamaya başladığını gösterirler. Düşünce kendini ilk olarak bundan böyle Skolastik Tanrıbilim adı altında Felsefe olmuş olan Tanrıbilime çevirdi. Çünkü felsefe ve tanrıbilim Tanrısalı ortak nesne olarak alırlar, ve Kilisenin tanrıbilimi katı bir inak olsa da, şimdi bu içeriği Düşünce için aklama devimi doğmuştu. Ünlü Skolastik Anselm şöyle der: "İnanca vardığımız zaman, İnancın içeriği üzerine Düşünce yoluyla da bir kanı

oluşturmamış olmak bir savsaklamadır." Ama Düşünce bu yolda özgür değildi, çünkü içerik verili bir içerikti ve felsefenin tuttuğu yön bu içeriği tanıtlamak oldu. Gene de Düşünce bir dizi belirlenime götürdü ki, bunlar İnakta dolaysızca açındırılmış değillerdi, ve Kilisenin bunlar üzerine hiçbirşey saptamamış olması ölçüsünde, üzerlerinde tartışmak için izin vardı. Felsefeye gerçekten de bir *ancilla fidei,* inancın bir hizmetçisi deniyordu, çünkü inancın katı içeriğine boyun eğmişti; ve gene de Düşünce ve İnanç arasındaki karşıtlığın kendini göstermemesi olanaksızdı. Avrupa genel olarak bir şövalye dövüşleri, kan davaları ve turnuvalar sahnesi sergilerken, şimdi Düşünce turnuvalarına da sahne oldu. Düşüncenin soyut biçimlerinin böylesine gelişmiş olmaları ve bireylerin onları kullanmadaki ustalıklarının böylesine büyük olması inanılacak gibi değildir. Gösteri ve oyun uğruna (çünkü kavgalar inakçı öğretilerin kendileri değil, ama yalnızca biçimler üzerineydi) bu düşünce turnuvaları başlıca Fransa'da sürdü ve gelişti. Fransa daha o günlerde Hıristiyanlığın özeği olarak görülmeye başlamıştı; ilk Haçlı Seferi oradan yola çıkmış ve Fransız orduları tarafından üstlenilmişti; Papalar Alman İmparatorları ile ve Napoli ve Sicilya'nın Norman prensleri ile kavgalarında oraya kaçmış ve bir süre için oraya yerleşmişlerdi. — Yine bu sıralar Haçlı Seferlerinin ardından Sanatın, Resim sanatının başlangıçlarını da görürüz; seferler sırasında kendine özgü bir şiir bile üretilmişti. Tin, kendine hiçbir doyum bulamadığı için, düşlem yoluyla kendine edimselliğin sunduğundan daha güzel imgeleri ve daha dingin, daha özgür bir yolda üretti.

ALTKESİM ÜÇ

Feodalizmden Monarşiye Geçiş

Evrensele sözü edilen yönelimler bir yandan öznel, öte yandan kuramsal türdendi. Ama şimdi Devletlerdeki

kılgısal devimleri daha yakından irdelememiz gerekir. İlerleme öznel özencin ve erkteki tekilleşmelerin kırılmasından oluşma gibi olumsuz bir yan gösterir; olumlu yan bir birliktelik olan bir yüksek yetkenin, genel olarak bir Devlet gücünün doğmasıdır ki, bunun uyrukları eşit haklar elde etmişlerdir ve onda tikel istenç tözsel ereğe altgüdümlüdür. Bu Feodalizmden *Monarşiye* ilerlemedir. Feodalitenin ilkesi bireylerin, prenslerin, feodal lordların kendi içinde hiçbir hak ilkesi taşımayan dışsal şiddetleridir; bunlar daha yüksek bir prensin, feodal efendinin vasallarıdırlar ki, ona karşı yükümlülükleri vardır, ama bunları yerine getirip getirmeyecekleri efendinin onlara bunu zor yoluyla, karakteri yoluyla ya da ayrıcalıklar yoluyla yaptırıp yaptıramayacağına bağlıdır; — tıpkı feodallerin o haklarının kendisinin de yalnızca zor yoluyla koparılıp alınan bir sonuç olması ve yerine getirilmesinin ve karşılanmasının da yalnızca sürekli şiddet yoluyla sağlanabilmesi gibi. Monarşik ilke de bir üstün yetkedir, ama özençleri için hiçbir bağımsız güçleri olmayanların üzerindedir, ve onda bundan böyle özencin karşısında özenç durmaz; çünkü Monarşinin üstün yetkesi özsel olarak bir Devlet Yetkesidir ve kendi içinde tözsel tüzel ereği vardır. Feodal egemenlik bir *poliarki*, bir çok-erkliktir: Onda yalnızca Lordlar ve Serfler vardır; buna karşı Monarşide tek bir Lord vardır ve hiçbir Serf yoktur, çünkü kölelik onun tarafından kırılmıştır, ve onda Hak ve Yasa geçerlidir; olgusal Özgürlük ondan doğar. Böylece Monarşide bireylerin özenci bastırılmış ve bir egemenlik ortaklığı kurulmuştur. Bu tekilleşmenin bastırılması durumunda olduğu gibi ona karşı direniş durumunda da amaçlanan şeyin Tüze mi yoksa yalnızca özenç mi olduğu kuşkuludur. Kraliyet yetkesine karşı direnişe Özgürlük denir, ve eğer o yetke açısından göz önünde tutulan şey yalnızca özenç ise, hakka uygun olarak ve soylu olarak övülür. Ama gene de tek bir bireyin herkes üzerindeki keyfi yetkesi yoluyla bir topluluk oluşturulur; her bir bireysel noktayı keyfi bir zorbalık alanı olarak kapsayan bir

durum ile karşılaştırma içinde, bu son durumda keyfi şiddete uğrayan çok daha az sayıda nokta vardır. Egemenlik alanının büyüklüğü genel bir örgütlenme için düzenlemeleri zorunlu kılar ve bu alanın içerisinde yönetenler aynı zamanda özsel olarak boyun eğenlerdir: Vasallar devlet düzeninin yasalarını işletmeleri gereken Devlet Memurları olurlar. Ama Monarşi Feodalizmden ortaya çıktığı için, ilkin onun karakterini kendisinde taşır. Bireyler tekil sanlarını bırakarak Sınıflara ve Loncalara geçerler; vasallar yalnızca bir Sınıf olarak birliktelik yoluyla güçlüdürler; onlara karşı kentler birliktelikten doğan güçler oluştururlar. Bu yolla egemenin yetkesi bundan böyle yalnızca keyfi olamaz. Sınıfların ve Loncaların bir onayına gereksinir, ve eğer prens bu onayı istiyorsa, o zaman zorunlu olarak türeli ve uygun olanı istemelidir.

Şimdi bir Devlet oluşumunun başladığını görürüz; oysa Feodalite hiçbir devlet tanımaz. Feodaliteden Monarşiye geçiş üç yolda olur:

1. Feodal Lord bağımsız vasallarının tikel güçlerini bastırarak ve kendini biricik güç konumuna yükselterek onların üzerinde efendi olur;

2. prensler kendilerini feodal ilişkiden bütünüyle kurtarırlar ve kimi devletler üzerinde kendileri toprağın efendileri olurlar; ya da son olarak

3. en yüksek feodal Lord tikel efendilikleri daha barışçıl bir yolda kendi tikel efendiliği ile birleştirir ve böylece Bütün üzerinde Egemen olur.

Bu tarihsel geçişler hiç kuşkusuz burada sunuldukları gibi arı değildirler ve sık sık aynı zamanda birçoğu bir arada gider; ama her zaman biri ya da bir başkası ağır basar. Özsel nokta böyle devlet oluşumu için temelin ve varsayımın *tikel uluslar* olmasıdır. Temelde birer birlik olan ve bir devlet oluşturmaya saltık eğilimleri olan tikel uluslar bulunur. Tümü de bunu başarmış, bu devlet birliğine ulaşmış değildirler; şimdi onları bu bağıntıda tek tek irdelememiz gerekir.

İlk olarak, Roma İmparatorluğu söz konusu olduğun-

da, *Almanya* ve *İtalya* arasındaki bağlantı o imparatorluğun düşüncesinden ortaya çıkar: Dünyasal egemenliğin bir bütün oluşturmak üzere dinsel egemenlik ile birleşmesi gerekiyordu; ama bu oluşum edimsellik kazanmak yerine her zaman bir kavga durumu oldu. Almanya'da ve İtalya'da feodal ilişkiden tekerkliğe geçiş feodal ilişkinin bütünüyle ortadan kaldırılması yoluyla oldu; vasallar bağımsız tekerkler oldular.

Almanya her zaman büyük bir soylar türlülüğü kapsamıştır: Swabialılar, Bayernliler, Franklar, Thüringialılar, Saksonlar, Burgundialılar; bunlara Bohemya'nın Slavları, Mecklenburg, Brandenburg ve Saksonya ve Avusturya'nın bir bölümündeki Germenleşmiş Slavlar eklenirler; öyle ki Fransa'da olduğu gibi bir bileşim olanaklı değildi. İtalya'da da benzer bir durum vardı. Longobardlar oraya yerleşmiş, bu arada Yunanlılar henüz Exarchat ve Aşağı İtalya'yı ellerinde bulunduruyorlardı; daha sona Aşağı İtalya'da Normanlar da kendi krallıklarını kurdular ve Sicilya bir süre için Sarakenlerin elinde kaldı. Hohenstaufen egemenliği devrildikten sonra Almanya'da yaygın bir barbarlık üstünlüğü ele geçirdi ve ülke şiddetin egemen olduğu birçok noktaya dağıldı. Seçmen prenslerin kuralları yalnızca zayıf prensleri imparatorluk tahtına çıkarmaktı; giderek imparatorluk onurunu yabancılara sattıkları bile oldu. Böylece devletin birliği bir olgu olarak silinip gitti. Her biri birer haydut-devlet olan birçok nokta oluştu; feodal tüze tam bir itiş kakışa ve soygunculuğa çözüldü ve güçlü prensler kendilerini ülkenin efendileri yaptılar. İnterregnumdan sonra *Habsburg Kontu* imparator seçildi, ve Habsburg Hanedanı kısa kesintilerle imparatorluk tahtını doldurmayı sürdürdü. İmparatorlar kendileri için özel bir kuvvet oluşturmak zorunda kaldılar, çünkü prensler onlara bir devlet kuvvetinin bağlanmasını istemiyorlardı. —Ama bu eksiksiz anarşi en sonunda evrensel erekler için birleşme yoluyla kırıldı. Kentlerin kendilerinde küçük birleşmeler ortaya çıktı; ama şimdi haydutluğa karşı ortak çıkarda

Kentlerin Birlikleri oluşmaya başladı: Kuzeyde *Hansebund*, Ren boylarındaki kentlerin *Ren Birliği*, ve *Swabia* Kentler Birliği böyleydi. Tüm bu Birlikler feodal lordlara karşı yönelmişti, ve giderek prensler bile feodal duruma karşı etkili olabilmek ve ülkede evrensel barışı kurabilmek için kentlerle anlaştılar. Feodal egemenlik altında durumun nasıl olduğu ceza tüzesini işletmek için kurulan o kötü ünlü birlikten açıktır: Bu özel bir mahkemeydi ve *Femgericht* adı altında gizili oturumlar yapıyordu; özellikle kuzeybatı Almanya'da yerleşmişti. Bir de kendine özgü bir *Köylüler Birliği* kuruldu. Almanya'da çiftçiler serflerdi; birçokları ya kentlere kaçtılar ya da özgür yurttaşlar (*Pfahlbürger*) olarak kentlerin yakınlarına yerleştiler; İsviçre'de ise bir Köylüler Kardeşliği kuruldu. Uri, Schwyz ve Unterwalden köylüleri imparatorluk yetkilileri altındaydılar, çünkü bu İsviçre yetki konumları özel mülk değil, ama imparatorluk görevleriydiler; ama Habsburg hanedanı bunları kendi iyeliğine almayı istedi. Topuzlarıyla ve gürzleriyle köylüler mızrak ve kılıç ile silahlanmış ve turnuvalarında şövalye alıştırmaları ile ısınmış zırhlı soylulara ve kibirlerine karşı kavgalarından utkuyla çıktılar. Daha sonra soyluların silahlarının o üstünlüğüne karşı bir başka uygulayımsal araç daha bulundu — *barut*. İnsanlığın ona gereksinimi vardı, ve hemen üretildi. Bu fiziksel şiddetten kurtulmanın ve toplumsal sınıfları eşitlemenin başlıca araçlarından biri oldu. Silahlar arasındaki ayrımın yitişi ile, Lordlar ve Serfler arasındaki ayrım da yitti. Barut kalelerin sağlamlığına da bir son verdi ve kaleler ve savunma duvarları bundan böyle önemlerini yitirdiler. Hiç kuşkusuz kişisel yiğitliğin yokoluşu ya da önemsizleşmesi üzücü gelebilir (en yiğitler, en soylular bir alçak tarafından uzaktan, gizli bir köşeden vurulabilirler); ama buna karşı barut ussal, sağgörülü bir yiğitliğe, ansal gözüpekliğe birincil önemi kazandırdı. Ancak onun aracılığıyla daha yüksek yiğitlik, kişisel tutkudan sıyrılmış yiğitlik ortaya çıkabilirdi; çünkü ateşli silahların kullanımında evrensele ateş edilir — tikel kişilere

değil ama soyut düşmana. Savaşçı ölüm tehlikesinin üzerine dinginlik içinde ilerler, kendini evrensele adar; ve kültürlü uluslara özgü gözüpeklik tam olarak gücünü yalnızca silahlara bağlamamasında, ama onu özsel olarak anlakta, önderlikte, önderlerin karakterinde ve, eskiler durumunda olduğu gibi, bütünün bağında ve bilincinde görmesinde yatar.

İtalya'da, daha önce söylendiği gibi, Almanya'da gördüğümüz aynı oyun kendini yineledi ve tekil noktalar bağımsızlıklarına ulaştılar. Orada savaş işi *condottieri* yoluyla biçimsel bir zanaat oldu. Kentler işleyimcilikleri ile ilgilenmek zorundaydılar ve bu nedenle önderleri sık sık feodal hanedanlar kuran paralı askerleri hizmete aldılar; Franz Sforza giderek kendini Milano Dükü yaptı. Florenz'de bir tecimciler ailesi olan Medici egemen oldu. Öte yandan, İtalya'nın büyük kentleri bir dizi küçük kente ve feodal hanedana boyun eğdirdiler. Benzer olarak bir Papalık bölgesi oluştu. Burada da çok sayıda feodal lord kendilerini bağımsız kılmışlardı; adım adım ve toplu olarak tek bir Papalık egemenliğine boyun eğdiler. Bu boyuneğmenin törel anlamda nasıl bütünüyle haklı olduğu Macchiavelli'nin ünlü çalışması *Prens*'ten açıktır. Bu kitap sık sık en tiksindirici tiranlık düzgüleri ile dolu olduğu için dehşetle bir yana atılmıştır; ama bir Devlet oluşumunun zorunluğunun yüksek anlamında, Macchiavelli o koşullarda kaçınılmaz olarak devletlerin şekillenmesini belirleyecek ilkeleri sergilemiştir. Tekil egemenler ve egemenlikler baştan sona bastırılmalıdır; ve onun bize bütünüyle aklanmış biricik araçlar olarak bildirdiği araçları kendi Özgürlük kavramımız ile bağdaştıramıyor olmamıza karşın — çünkü bunların arasında en düşüncesiz zorbalıklar, her tür aldatmaca, cinayet vb. bulunur —, gene de kabul etmemiz gerek ki, boyun eğdirilmesi gereken feodal soyluluğa karşı ancak böyle bir saldırı olanaklıydı, çünkü bunlar baştan sona katı bir duyunçsuzluk ve tam bir alçaklık içine gömülmüşlerdi.

Fransa'da durum Almanya'da ve İtalya'da ortaya çıka-

nın tersi oldu. Yüzyıllar boyunca Fransa Kralları çok küçük topraklara egemen olmuşlardı ve bu nedenle onlara boyun eğen birçok vasal onların kendilerinden daha güçlüydüler; ama Fransa'da kraliyet onurunun kalıtsal olarak saptanmış olması onun için çok büyük bir üstünlüktü. Bunun dışında, loncaların ve kentlerin hak ve ayrıcalıklarını krala onaylatmaları, ve yüksek feodal mahkemeye, on iki soyludan oluşan Soylular Mahkemesine başvuruların giderek daha da sıklaşması da saygınlığını arttırdı. Yine, baskı görenler için korumanın kral tarafından sağlanması da aynı sonucu getirdi. Ama krala giderek güçlü vasallar arasında bile saygınlık kazandıran şey özsel olarak konumunun gücündeki artıştı; kalıt alma yoluyla, evlilik yoluyla, silahların gücü vb. yoluyla krallar birçok kontluğun ve dükalığın iyeliğini kazandılar. Gene de Normandia dükleri İngiltere'nin kralları olmuşlardı, ve böylece Normandia yoluyla iç bölgeleri gözdağı altında duran Fransa'nın karşısına büyük bir güç dikiliyordu. Bunun yanısıra henüz ayakta kalan güçlü dükalıklar vardı; gene de, kral Alman imparatorları gibi yalnızca feodal bir egemen değildi, ama bir toprak egemeni de olmuşu ve altında onun dolaysız yargı yetkisi altında duran bir dizi baron ve kent vardı; ve IX. Louis başvuruları ülkesinde yaygın olan kraliyet mahkemesine çevirebilmişti. Kentler çok büyük bir önem kazandılar. Çünkü kralın paraya gereksinimi olunca, ve vergiler ve her tür zoraki katkı gibi tüm araçlar tükenince, o zaman kentlere dönüyor ve onlarla ayrı ayrı iş görüyordu. 1302 yılında kentlerin temsilcilerini dinadamları ve baronlar ile birlikte Üçüncü Sınıf olarak toplantıya çağıran ilkin Güzel Philipp oldu. Hiç kuşkusuz sorun yalnızca kralın yetkesi ve vergiler ile ilgiliydi; ama Sınıflar gene de Devlette önem ve güç ve böylece yasama üzerinde de bir etki kazandılar. Özellikle çarpıcı olan şey Fransa krallarının kraliyet toprakları üzerindeki feodal köylülerin küçük bir miktar karşılığında özgürlüklerini satın alabileceklerini duyurmalarıydı. Bu yolda Fransa kralları çok kısa bir zaman içinde büyük bir güce ulaştı-

lar, ve *Troubadourlar yoluyla* şiir sanatının çiçeklenmesi gibi, asıl özeği Paris olan skolastik tanrıbilimin gelişmesi de Fransa'ya onu geri kalan Avrupa devletleri karşısında öne çıkaran ve ona yabancı ülkelerin saygısını kazandıran bir kültür verdi.

İngiltere, daha önce belirtme fırsatımız olduğu gibi, Normandia Dükü Fatih Wilhelm'e boyun eğdi. Wilhelm oraya feodal dizgeyi getirerek krallığı feodal bölgelere ayırdı ve bunları hemen hemen yalnızca Normanlarına verdi. Kendisi önemli ölçüde kraliyet iyeliğini elinde tuttu; vasallar savaşlarda hizmet etme ve mahkemelere katılma yükümlülüğü altındaydılar; kral yaşı küçük olan tüm vasalların velisiydi; bunlar ancak onun onayını aldıktan sonra evlenebilirlerdi. Baronlar ve kentler ancak adım adım önemlerini arttırdılar. Özellikle taht uğruna çatışmalar ve savaşlar yoluyla büyük ağırlık kazandılar. Kralların baskıları ve istemleri dayanılmaz oldukça, çekişmeler, giderek savaşlar doğdu: Baronlar *Kral* Johan'ı İngiliz özgürlüğünün, eş deyişle özellikle İngiliz soyluluğunun ayrıcalıklarının temeli olan Magna Charta'ya yemin etmeye zorladılar. Bu özgürlükler arasında türe özgürlüğü hepsinin üstünde geliyordu; hiçbir İngiliz kendi eşitleri tarafından verilen mahkeme yargısı olmaksızın kişisel özgürlüğünden, mülkünden ya da yaşamından yoksun bırakılamayacaktı. Dahası, herkesin kendi mülkiyeti üzerinde özgür tasarruf hakkı vardı. Dahası, kral başpiskoposların, piskoposların, kontların ve baronların onayı olmaksızın hiçbir vergi getiremeyecekti. Krallar tarafından baronlara karşı kayırılan kentler de çok geçmeden kendilerini Üçüncü Sınıfa ve Avam Kamarasında temsil edilme noktasına yükselttiler. Gene de kral her zaman çok güçlüydü — eğer karakter gücü de taşıyorsa; kraliyet mülkleri ona uygun bir saygınlık kazandırıyordu; ama daha sonraki zamanlarda bunlar yavaş yavaş devredildi, elden çıkarıldı, öyle ki sonunda Kral Parlamentodan parasal destek alma noktasına geldi.

Prensliklerin nasıl devlete katıldıklarına, ya da böyle

katılmalar durumunda kendini gösteren gerginlik ve kavgaları ilgilendiren ayrıntılara ve tarihsel noktalara burada daha öte değinmeyeceğiz. Yalnızca şunu eklemek gerek ki, krallar feodal durumun zayıflaması sonucunda daha büyük bir güç kazandıkça, bunu şimdi açıkça kendi egemenlikleri çıkarına birbirlerine karşı kullanmaya başladılar. Böylece Fransa ve İngiltere birbirleri ile bir yüzyıl boyunca savaştılar. Krallar her zaman dışarıda fetihler yapmaya çalışıyorlardı; bunların sıkıntılarının ve giderlerinin çoğunu karşılamaları gereken kentler onlara karşıydılar ve krallar yatıştırılabilmeleri için onlara önemli ayrıcalıklar tanıdılar.

Tüm bu anlaşmazlıklarda *Papalar* yetkelerini etkili kılmaya çalıştılar; ama devlet oluşumunun çıkarı öylesine sağlamdı ki, Papalar kendilerinin saltık yetkeden doğan çıkarlarını ona karşı geçerli kılmada fazla başarılı olamadılar. Prensler ve halklar kendilerinden yeni haçlı seferleri isteyen Papalık şamatasına aldırmadılar. İmparator Louis Aristoteles'ten, İncil'den ve Roma Tüzesinden Papalık Koltuğunun boş savlarına karşı tanıtlamalar çıkardı; ve Seçmen Prensler 1338 yılında Rense Dieti'nde, ve sonra daha da kararlı olarak Frankfurt İmparatorluk Dieti'nde İmparatorluğun özgürlüklerini ve geleneksel haklarını savunacaklarını ve bir Roma Kralının ya da İmparatorunun seçimi durumunda hiçbir Papalık onayının gerekli olmadığını açıkladılar. Böylece daha 1302 yılı gibi erken bir tarihte, Papa Bonifacius'un Güzel Philipp ile bir çekişmesi sırasında, Philipp tarafından toplantıya çağırılan İmparatorluk Meclisi Papaya karşı çıktı; çünkü devletler ve topluluklar bağımsız birer varlık olmanın bilincine varmışlardı. — Papalık Yetkesini zayıflatacak çeşitli nedenler bir araya gelmişti; Kilisenin Papanın yanılmazlığını kuşku altına düşüren Büyük Bölünmesi kendilerini Papanın üstüne koyan ve böylece Papaları düşüren ve atayan Konstanz ve Basel Kilise Konsüllerinin kararlarına vesile oldu. Kilisenin dizgesine karşı sayısız girişim bir Reformasyon için gereksinimi doğruluyor-

du. Brescialı Arnold, Wiclif, Huß Papanın İsa'nın vekili olduğu görüşüne ve hiyerarşinin utanmasızca kötüye kullanılmasına karşı etkili tartışmalar yaptılar. Ama bu girişimler henüz yalnızca bölümsel noktaları ilgilendiriyordu. Bir yandan henüz zaman olgunlaşmamışken, öte yandan o insanlar sorunun tam özüne saldırmamışlardı; tersine, özellikle son ikisi İnaklara daha çok bilginlik bakış açısından saldırmış ve böylece halkın ilgisini uyandırmayı başaramamışlardı.

Ama Kilisenin ilkesi devletlerin başlayan oluşum sürecinde yukarıda sözü edilenden daha güçlü bir karşıtlık buldu: Dünyasallık için evrensel bir erek, kendi içinde eksiksiz bir aklanma devlet oluşumunda doğdu, ve bireylerin istençleri, istekleri, özençleri bu topluluk ereğine boyun eğdi. Kendi tekilliği üzerinde kitlenen bencil Yüreğin sertliği, Germanik yüreğin bu yontulmamış, bu kalın derili doğası Orta Çağların korkunç disiplini tarafından kırıldı ve yumuşatıldı. Bu disiplinin demirden iki sopası Kilise ve Serflikti. Kilise Yüreği öfkeye boğdu, Tini en sert köleliğin içinden geçirdi, öyle ki ruh bundan böyle onun kendi ruhu olmaya son verdi; ama onu Hintlinin uyuşukluğuna düşürmedi, çünkü Hıristiyanlık kendi içinde tinsel ilkedir ve böyle olarak sonsuz bir esneklik taşır. Benzer olarak, bedenin insanın kendi bedeni olmasına son veren ve onu bir başkasına ait kılan Serflik insanlığı köleliğin ve dizginlenmemiş kösnünün tüm yabanıllığı içinden geçirdi, ve bu sonuncusu kendini kendi içinde yoketti. ***İnsanlık kölelikten kurtulmaktan çok kölelik yoluyla kurtuldu.*** Çünkü yabanıllık, kösnü, haksızlık Kötü olandır; insan, ona zincirlenmiş olarak, törelliğe ve dinselliğe yeteneksizdir; ve bu zorba istenç tam olarak disiplinin insanı ondan kurtardığı şeydir. Kilise kaba duyusallığın yabanıllığı ile savaşını eşit ölçüde yabanıl, teröristik bir yolda sürdürdü; onu cehennemin yılgılarının gücüyle yere serdi ve sürekli olarak boyun eğer durumda tuttu, öyle ki yabanıllık tinini köreltebilsin ve onu dinginliğe doğru evcilleştirebilsin. İnaklarda her insanın zorunlu

olarak bu kavganın içinden geçmesi gerektiği bildirilir, çünkü insan doğal olarak kötüdür ve ancak iç parçalanmışlığının içinden geçerek Uzlaşmanın pekinliğine ulaşır. Bir yandan bunu kabul ederken, öte yandan gene de temel değişince ve uzlaşma edimsellikte yerine getirilince kavganın biçiminin büyük ölçüde değiştiği de söylenmelidir. İşkencenin yolu o zaman bir yana atılır (hiç kuşkusuz daha sonra kendini gösterir, ama bütünüyle başka bir şekilde), çünkü bilinç uyanınca insan kendini törel bir durumun öğesi içinde bulur. Olumsuzlama kıpısı hiç kuşkusuz insanda zorunlu bir kıpıdır, ama şimdi eğitimin dingin biçimini kazanmıştır ve böylelikle iç kavganın tüm korkunçluğu yiter.

İnsanlık şimdi kendi içinde Tinin edimsel uzlaşmasının duygusuna ulaşmış, edimselliğinde, dünyasallıkta iyi bir duyunç kazanmıştır. İnsan Tini bundan böyle kendi ayakları üzerinde durmaktadır. İnsanın bu erişilmiş özduygusunda Tanrısala bir başkaldırı yoktur; tersine, onda daha iyi bir Öznellik kendini gösterir ki, Gerçek olanla dolup taşan ve etkinliğini evrensel Ussallık ve Güzellik ereklerine yönelten Tanrısalı kendi içinde duyumsar.

Orta Çağların Çözülüşü Olarak Sanat ve Bilim

Tinin göğü kendini insanlık için aydınlatır. Dünyanın Devlet düzenine doğru o seyretmekte olduğumuz dinginleşmesi ile, Tinin daha soylu bir insanlığa doğru daha geniş, daha somut bir yükselişi bağlıydı. İnsan o Mezardan, Tinin ölüsünden, ve Öte-Yandan vazgeçmiştir. Dünyayı Haçlı Seferlerine sürüklemiş olan *'Bu'*nun ilkesi şimdi tersine kendini kendi için dünyasallıkta geliştirmiştir; Tin dışa doğru açınmış ve bu dışsallıkta ona uygun bir durum bulmuştur. Ama Kilise olduğu gibi kaldı ve o ilkeyi kendisinde tuttu; ve gene de ilke onda dolaysızlığı içindeki dışsallık olarak kalmadı, tersine *Sanat* yoluyla

tözsel olarak dönüştürüldü. Sanat bu dışsallığı, salt duyusal olanı Ruh, Duygu, Tin anlatan Biçim ile tinselleştirir, canlandırır, öyle ki tapınma önüne yalnızca duyusal bir *'Bu'*yu almaz ve dindarlığını salt bir Şeye değil, ama onda daha yüksek olana, *Tin* tarafından verilen ruh-dolu Biçime yöneltir. — Tin genel olarak *Host* gibi, ya da herhangi bir taş ya da tahta parçası ya da kötü bir resim gibi bir Şeyi önüne aldığı zaman, bu önüne tinsellik dolu bir tabloyu, güzel bir yontuyu, ruhu ruh ile, Tini Tin ile ilişkiye sokan böyle yapıtları almasından bütünüyle başka birşeydir. Birinci durumda Tin kendi dışındadır, ona saltık olarak yabancı birşeye, duyusal olana, tinsel olmayana bağlanmıştır. Oysa ikinci durumda duyusal şey Güzel birşey, ve tinsel Biçim ona ruh veren ve kendi içinde Gerçek birşeydir. Ama bir yandan bu gerçeklik öğesi, *göründüğü* gibi, yalnızca duyusal birşey kipindedir, onun kendisine uygun biçiminde değil; öte yandan, Dinin özsel olarak dışarıda varolan birşeyden, bir Şeyden bağımsızlık olması gerekirken, burada irdelediğimiz türde bir din Güzel olanla ilişkide doyum bulamaz; tersine, böyle bir din için bütünüyle kötü, tiksindirici, yavan temsiller amaca eşit ölçüde uygun, ya da belki de daha uygun olacaklardır. Buna göre örneğin Raphael'in Madonna tabloları gibi gerçek sanat yapıtlarına fazla değer verilmez, bunlar bir armağanlar bolluğu ile ödüllendirilmez; tersine, kötü resimler özellikle aranan şeylerdir ve daha büyük bir beğeni ve eliaçıklık nesneleri onlardır; buna karşı, dindarlık birincilerde oyalanmaz, çünkü o zaman onlar tarafından içsel olarak uyarıldığını ve çekildiğini duyumsayacaktır; oysa böyle uyarılar yalnızca benliksiz bir bağlılık duygusunun ve uyuşuk bir bağımlılığın istendiği yerde yabancı türde şeylerdir. — Böylece Sanat daha baştan Kilisenin ilkesinin ötesine geçti. Ama Sanat yalnızca duyusal betimlemeler sunduğu için, ilk olarak yansız ve zararsız birşey olarak görünür. Buna göre Kilise onu izlemeyi sürdürdü; ama Sanatın ondan doğduğu özgür Tin Düşünceye ve Bilime yükseldiği zaman, kendini ondan kopardı.

Çünkü Sanat ikinci olarak *antikçağın incelenmesi* yoluyla desteklenip yükseltildi (*humaniora* adı durumu çok iyi anlatır, çünkü antikçağın o yapıtlarında İnsansal olan ve İnsan gelişimi onurlandırılır); ve bu inceleme yoluyla Batı insan etkinliğinde gerçek olanla, ilksiz sonsuz olanla tanıştı. Bilimin bu yeniden dirilişinin dışsal etmeni Bizans İmparatorluğunun çöküşü tarafından sağlandı. Çok sayıda Yunanlı Batıya sığındı ve oraya Yunan Yazınını getirdi; yanlarında yalnızca Yunan dilinin bilgisini değil, ama ayrıca Yunan yapıtlarının kendilerini de getirdiler. Manastırlarda bu yapıtlardan çok azı saklanmıştı, ve Yunan dilinin bilgisinin bulunduğu pek söylenemez. Roma Yazını açısından durum başka türlüydü; bu bakımdan henüz eski gelenekler egemendi: Virgil büyük bir büyücü sayılıyordu (Dante'de Cehennemde ve Arafatta kılavuz olarak görünür). Yunanlıların etkileri yoluyla eski Yunan yazını yeniden ilgi çekmeye başladı; Batı ondan haz duyabilme ve onu tanıyabilme yeteneğini kazanmıştı; orada şimdiye kadar bildiğinden bütünüyle başka şekiller, başka bir erdem sunuluyordu; onurlandırılması, övülmesi ve öykünülmesi gereken için bütünüyle başka bir ölçüt açığa çıktı. Yunanlılar yapıtlarında Batının tanımış olduğundan bütünüyle başka ahlaksal buyruklar sunuyorlardı; skolastik biçimciliğin yerini bütünüyle başka bir içerik aldı: Platon Batıda tanındı ve onda yeni bir insan dünyası kendini sundu. Yeni düşünceler yeni bulunmuş *basım sanatında* yayılmaları için güçlü bir araç buldular ki, bu, tıpkı barutun kullanılması gibi, modern karaktere karşılık düşüyor ve insanların birbirleri ile düşünsel bir bağlantı içinde olma gereksinimlerine yanıt veriyordu. Eskilerin incelenmesi insan eylemlerine ve erdemlerine yönelik bir ilgiyi ortaya çıkardığı sürece, Kilise bunda bir kötülük görmedi ve o yabancı yapıtlarda üzerine doğru gelen şeyin bütünüyle yabancı bir Tin olduğunu anlamadı.

Değinilmesi gereken *üçüncü* bir önemli görüngü Tinin bu *dışa doğru* dürtüsü, insanın *kendi dünyasını* tanımak için duyduğu istek olacaktır. Portekiz ve İspanyol deniz

kahramanlarının şövalye ruhu Doğu Hint Adalarına yeni bir yol buldu ve Amerika'yı keşfetti. Henüz bu ileri adım da Kilisenin sınırlarının içerisinde duruyordu. Kristof Kolomb'un amacı da özellikle dinsel bir amaçtı: Henüz keşfedilmemiş o varsıl Hint ülkelerinin hazineleri, onun görüşüne göre, yeni bir Haçlı Seferine akıtılmalı ve o topraklarda yaşayan putperest yerliler Hıristiyanlığa döndürülmeliydi. İnsan dünyanın yuvarlak ve buna göre onun için kapalı ve sınırlı birşey olduğunu öğrenmişti; ayrıca denizcilik sanatı mıknatıs iğnesinin uygulayımsal bir araç olarak yeni başlayan kullanımından büyük yararlar sağladı ve onun yoluyla salt kıyı denizciliğine sınırlı kalmaktan kurtuldu.

Bu üç olay, Bilimlerin yeniden dirilişi, Güzel Sanatların çiçeklenmesi ve Amerika'nın ve Doğu Hindistan'a yeni yolun keşfi, uzun süren fırtınalardan sonra ilk kez güzel bir günün haberini veren bir *şafak kızıllığına* benzetilebilir. Bu gün Evrenselliğin günüdür ki, en sonunda Orta Çağların uzun, çalkantılı ve korkutucu Gecesinin arkasından doğmuştur; bir gündür ki, kendini Bilim, Sanat ve Buluş Dürtüsü yoluyla, eş deyişle en soylu ve en yüksek değerler yoluyla, Hıristiyanlığın özgürleştirdiği ve Kilisenin kurtardığı insan Tininin bengi ve gerçek içeriği olarak sergilediği şey yoluyla gösterir.

ÜÇÜNCÜ KESİM

Modern Çağ

Şimdi Germanik İmparatorluğun üçüncü dönemine geldik ve böylelikle Gerçek olanı, Bengi olanı, kendinde ve kendi için Evrensel olanı isterken kendini özgür olarak bilen Tinin dönemine giriyoruz.

Bu üçüncü dönem yine üç altbölüm kapsar. İlkin genel olarak Reformasyonu, herşeyi aydınlatan ve Orta Çağların bitimindeki o şafağın arkasından doğan Güneşi irdelememiz gerekir; sonra Reformasyonu izleyen duru-

mun gelişimini, ve son olarak önceki yüzyılın sonundan başlayarak Modern Zamanları.

ALTKESİM BİR

Reformasyon

Reformasyon *Kilisenin bozulmasından* doğdu. Kilisenin bozulması olumsal birşey değildi; yalnızca güç ve egemenliğin *kötüye kullanımı* değildi. Bozulma sık sık bir kötüye kullanma olarak görülür; temelin iyi olduğu, şeyin kendisinin hatasız olduğu, ama insanların tutkularının, öznel çıkarlarının, genel olarak olumsal istencinin o iyi şeyi bir araç olarak kendi için kullandığı, ve yapılması gereken tek şeyin bu olumsallıkları uzaklaştırmak olduğu kabul edilir. Böyle bir düşüncede şeyin kendisi kurtarılır ve kötülük onun için salt dışsal bir yan olarak alınır. Ama bir şey olumsal bir yolda kötüye kullanılırsa, o zaman bu salt tekil yanlara sınırlıdır; oysa bir Kilise gibi böyle büyük ve evrensel bir şey durumunda evrensel ve büyük bir kötüye kullanım bütünüyle başka birşeydir. — Kilisenin bozulması onun kendisinden gelişmiştir; bozulmanın ilkesi tam olarak onda *'Bu'*nun duyusal birşey olarak bulunmasında, dışsal olanın böyle dışsal birşey olarak onun kendisinin içerisinde kapsanmasında yatar. ('Bu'nun Sanat yoluyla dönüştürülmesi yeterli değildir.) Daha yüksek olan Dünya Tini tinsel olanı daha şimdiden ondan dışlamıştır; tinsel olanda ya da onunla uğraşta onu ilgilendirecek birşey bulamaz; böylece *'Bu'*yu saklı tutar — onun tarafından tinsele dönüştürülmemiş dolaysız duyusal Öznellik olarak. — Bu öğe *bundan böyle Dünya Tininin gerisine düşer*; Dünya Tini daha şimdiden onun ötesindedir, çünkü duyusal olanı duyusal olarak, dışsal olanı dışsal olarak bilme, sonlu olanda sonlu kipte etkin olma ve tam bu etkinlikte geçerli ve aklanmış bir Öznellik olarak kendi kendisinde kalma noktasına gelmiştir.

Kilisenin özünde yatan bu belirlenim ilkin Kilise bun-

dan böyle hiçbir direniş görmediği zaman, sağlamlaştığı zaman kendini zorunlu olarak ondaki bozulma olarak açındırır. O zaman öğeler özgürleşir ve belirlenimlerini yerine getirirler. Öyleyse kötülük ve bozulma olan ve Kilisenin kendisinin içerisindeki olumsuz olarak kendini geliştiren şey Kilisenin kendi içerisindeki bu dışsallıktır. — Bu bozulmanın biçimleri çeşitli bağıntılardır ki, Kilise kendini onlar yoluyla sürdürür ve dolayısıyla bu kıpı onlara girer.

Bu tür dindarlık genel olarak boşinancın, duyusal birşeye, sıradan bir Şeye en değişik şekillerde bağlanmışlığın zeminidir: — *Yetkeye* kölelik, çünkü Tin kendi kendisinde kendi dışında olarak özgür değildir, kendi dışına yakalanmıştır; — en saçma ve en çocuksu türde *Tansıklar*, çünkü Tanrısal olanın kendini bütünüyle tekilleşmiş ve sonlu yollarda bütünüyle sonlu ve tikel erekler için belirtmesi gerekir; — sonra egemenlik *hırsı, sefahat*, yabanıl ve bayağı yozlaşmanın tüm biçimleri, ikiyüzlülük, aldatmaca, — tüm bunlar kendilerini Kilisede sergilerler; çünkü genel olarak Duyusal öğe onda Anlak tarafından dizginlenmiş ve eğitilmiş değildir; özgür olmuştur, ama hiç kuşkusuz salt kaba, yabanıl bir yolda. — Öte yandan Kilisenin *erdemi* duyusallığa karşı olumsuz olmakla salt soyut olarak olumsuzdur; onun karşısında törel olmayı bilmez ve buna göre edimsellikteki tutumu yalnızca kaçınmak, yadsımak, yaşamamaktır.

Kilisenin içerisindeki bu zıtlıklar — kaba erdemsizlik ve kösnü, ve herşeyden özveride bulunan ruhun yüceliği — şimdi *öznel kuvveti* içindeki insanın doğadaki dışsal şeyler karşısında kendisinde duyumsadığı enerji yoluyla daha da güçlü oldular — bir enerji ki, onunla insan kendini özgür bilir ve böylece kendi için saltık bir hak kazanır. — Ruhları bozuluştan kurtarması gereken Kilise bu kurtuluşun kendisini dışsal bir araç yapar ve şimdi onu dışsal bir yolda ortaya çıkarmaya girişecek denli bozulur. *Günahların Bağışlanması*, ruhun aradığı en yüksek kurtuluş, Tanrı ile birleşmesinden emin ol-

mak, bu en derin, en iç olan şey insana en dışsal ve en bayağı yolda teklif edilir — *yalnızca para* ile satın alınmak üzere —, ve aynı zamanda bu satış sefahat gibi dışsal bir amaç uğruna yapılır. Hiç kuşkusuz St. Peter Kilisesi'nin yapımı, dinin başkentinin özeğine Hıristiyanlığın o görkemli başyapıtının kurulması da amaçlardan biriydi. Ama nasıl tüm sanat yapıtlarının başyapıtı Athene ve onun Tapınak-Kalesi Atina'da onun bağlaşıklarının parasıyla yapıldıysa ve sonunda kenti hem bağlaşıklarını hem de gücünü yitirmeye götürdüyse, yine öyle St. Peter Kilisesi'nin ve Michelangelo'nun Papalık Kapellası'ndaki *Son Yargı*'sının tamamlanışı da bu gururlu yapının yargısı ve yıkımı oldu.

Alman halkının eski ve baştan sona doğrulanmış *içtenliğinin* bu devrimi yüreğin yalınlığından ve dürüstlüğünden ortaya çıkarması gerekiyordu. Dünyanın geri kalanı varsıllıklar kazanmak için, toprakları yerküreyi çepeçevre saracak ve üzerinde güneşin hiç batmayacağı dünyasal bir egemenlik kurmak için Doğu Hint Adaları'na, Amerika'ya doğru yollara düşmüşken, yalın bir *Keşişin* Hıristiyanlığın daha önceleri dünyasal bir taş mezarda aramış olduğu *'Bu'*yu aslında tüm duyusalın ve dışsalın saltık idealliğinin daha derin mezarında, Tinde ve Yürekte bulduğunu görürüz — Yürek ki, en içsel olana duyduğu gereksinimin doyumu için en dışsal olanın sunulmasından sonsuz incinmiş olarak, şimdi gerçekliğin saltık ilişkisinin saptırılmasını tüm tekil çizgilerinde tanır, izler, ve yokeder. Luther'in yalın öğretisi *'Bu'*nun, sonsuz Öznelliğin, e.d. gerçek Tinselliğin, İsa'nın hiçbir yolda dışsal kipte bulunmadığı ve edimsel olmadığı, ona bütününde tinsel olarak yalnızca Tanrı ile Uzlaşmada, *İnançta ve tinsel Hazda* ulaşıldığıdır. Bu iki sözcük herşeyi söyler. Bu Tanrı olarak duyusal bir Şeyin bilinci değil, salt tasarımsal olan ve edimsel olarak bulunmayan birşeyin bilinci de değil, ama duyusal olmayan edimsel birşeyin bilincidir. Dışsallığın bu uzaklaştırılması tüm Öğretilerin yeniden kurulmasını ve Kiliseyi tutarlı olarak kendini

paramparça etmeye götüren tüm boşinançların reformdan geçirilmesini getirir. Bu özellikle *İşler* öğretisini ilgilendirir; çünkü İşler herhangi bir yolda inançta değil, birinin kendi ruhunda değil, ama dışsal olarak yetke üzerine vb. yerine getirilen şeylerdir. Oysa *İnanç* salt sonlu Şeyler için pekinlik değildir — bir pekinlik ki, yalnızca sonlu özneye aittir, örneğin şunun ya da bunun varolduğu ve şunu ya da bunu söylediği, ya da İsrail'in Çocuklarının Kızıl Deniz'den ayakları ıslanmadan geçtikleri, ya da Jericho'nun duvarları önünde trampetlerin tam olarak bizim toplarımız kadar güçlü bir etki yarattıkları inancı gibi, çünkü bize bunların hiç biri anlatılmamış olsaydı bile, Tanrıya ilişkin bilgimiz bu nedenle daha az tam olmazdı; İnanç genel olarak bulunmayana, olup bitmiş ve geçmiş olana inanç değil, ama Bengi olanın, kendinde ve kendi için varolan Gerçekliğin, Tanrının Gerçekliğinin öznel pekinliğidir. Bu pekinlik açısından Lutheran Kilise onu yalnızca Kutsal Tinin ortaya çıkardığını, e.d. ona bireyin kendine özgü tikelliğine göre değil, ama özüne göre eriştiğini söyler. — *Lutherci öğreti bu nedenle bütünüyle Katolik öğretidir, ama, Katolik Kilisenin dışsallığı ileri sürmesi ölçüsünde, bu dışsallık ilişkisinden doğan herşeyin dışlanması ile.* Luther bu nedenle tüm sorunun odak noktası olan Son Yemek öğretisi açısından hiçbirşeyden vazgeçmemekten başka birşey yapamazdı. Ne de Reformlu [Kalvinist] Kilise ile birlikte İsa'nm salt bir anı olduğunu kabul edebilirdi; tersine, İsa'nm Şimdide, ama yalnızca İnançta, Tinde bulunan birşey olduğu konusunda Katolik Kilise ile anlaşıyordu. İsa'nın Tini edimsel olarak insan yüreğini dolduruyordu, ve öyleyse İsa salt tarihsel bir kişi olarak görülemezdi; insan onunla Tinde *dolaysız bir ilişki* içindeydi.

Birey şimdi tanrısal Tin ile dolu olduğunu bildiğine göre, tüm dışsallık ilişkileri yitip gider: Bundan böyle rahipler ve rahip olmayanlar arasında hiçbir ayrım yoktur; Kilisenin tüm tinsel ve zamansal hazinelerinin olduğu gibi Gerçekliğin içeriğinin de iyeliğinde olan dışlayıcı

bir sınıf yoktur; tersine, Yürek, insanın duygusal tinselliği Gerçekliğin iyeliğine ulaşabilen ve ulaşması gereken şeydir ve bu Öznellik *tüm insanların* öznelliğidir. Uzlaşma işini herkes kendi içinde yerine getirmelidir. — Öznel Tinin Gerçeklik Tinini kendi içine alması ve onu kendi içinde yaşamaya bırakması gerekir. Böylelikle ruhun dinin kendisine ait olan saltık içselliği ve Kilisede özgürlük kazanılmış olur. Öznellik şimdi nesnel içeriği, e.d. Kilisenin öğretisini kendinin kılar. *Lutheran Kilisede bireyin öznelliği ve pekinliği Gerçekliğin nesnelliği ile eşit ölçüde zorunludur*. Lutheranlar için Gerçeklik hazır bir nesne değildir; tersine, Öznenin tözsel Gerçeklik karşısında kendi tikel içeriğinden vazgeçerek ve bu Gerçekliği kendinin kılarak kendisinin gerçek bir Özne olması gerekir. Böylece öznel Tin Gerçeklikte özgür olur, tikelliğini olumsuzlar ve Gerçekliğinde kendi kendisine gelir. Böylece Hıristiyan Özgürlük edimselleşmiştir. Eğer Öznellik bu içerik olmaksızın yalnızca duyguya koyulursa, insan salt doğal istençte durup kalmış olacaktır.

Böylelikle çevresinde halkların toplandığı yeni, son sancak, *özgür Tinin* bayrağı açılmıştır — Tin ki, kendi kendisindedir, ve hiç kuşkusuz Gerçekliktedir ve yalnızca onda kendi kendisindedir. Altında hizmet ettiğimiz ve taşıdığımız bayrak bu bayraktır. O günden bu yana, Zamanın biçime göre [e.d. öz olanın edimselleşmesi yanına göre] bu ilkeyi dünyada geliştirmekten başka, kendinde Uzlaşmayı ve Gerçekliği nesnelleştirmekten başka yapacak hiçbir işi olmamıştır. Kültür özsel olarak Biçimi ilgilendirir; kültür Evrenselin biçiminin etkinleşmesidir, ve Evrensel genel olarak Düşüncedir. Buna göre, Hak, Mülkiyet, Törellik, Hükümet, Anayasa vb. evrensel olarak belirlenmelidir, öyle ki özgür İstenç Kavramına uygun ve ussal olabilsinler. Ancak böylece Gerçeklik Tini öznel İstençte, İstencin tikel etkinliğinde görünebilir; öznel özgür Tinin yeğinliği kendini evrenselliğin biçimine doğru belirlerken, nesnel Tin görüngüye çıkabilir. Bu anlamdadır ki, Devlet Din üzerine temellenmiş olarak

anlaşılmalıdır. Devletler ve Yasalar Dinin edimsellik ilişkileri içinde görünmesinden başka birşey değildirler.

Reformasyonun özsel içeriği budur; insan kendi kendisi yoluyla özgür olmaya belirlenmiştir.

Reformasyon başlangıcında Katolik Kilisenin bozulmasının yalnızca tekil yanları ile ilgilendi; Luther bütün Katolik dünya ile birlikte davranmayı ve bir Kilise Konsülünün toplanmasını istedi. Her ülkede savları ile anlaşanlar vardı. Kilisenin bozulmasını betimlemelerinde Protestanlara ve Luther'e karşı abartma ya da karalama suçlamaları yapıldığında, bu konu üzerine yalnızca Katoliklerin kendilerine, özellikle Kilise Konsüllerinin resmi belgelerine kulak vermemiz yeterlidir. Ama Luther'in ilkin yalnızca sınırlı sayıda noktayı ilgilendiren karşıçıkışları çok geçmeden inaklar üzerine genişledi, bireyleri değil ama toplu olarak kurumları, manastır yaşamını, piskoposların dünyasal efendiliklerini vb. ilgilendirmeye başladı; yalnızca Papanın ve Konsüllerin tek tek önesürümlerini değil, ama genel olarak böyle kararların bütün tür ve tarzını, son olarak *Kilisenin Yetkesini* hedef aldı. Luther bu yetkeyi yadsıdı ve onun yerine İncil'i ve insan Tininin tanıklığını geçirdi. Şimdi, İncil'in kendisinin Hıristiyan Kilisenin temeli olmuş olmasının sonsuz önemi vardır: Bundan böyle herkesin kendi için ondan öğrenmesi, herkesin duyuncunu ona göre belirleyebilmesi gerekir. Bu ilkede olağanüstü bir değişimdir; bütün bir gelenek ve Kilisenin yapısı belkili olur, ve Kilise Yetkesi ilkesi devrilir. Luther'in İncil'i çevirmesinin Alman halkı için ölçüsüz bir değeri vardır. İnsanlar bu yolla Katolik dünyada hiçbir ulusun elinde bulunmayan bir Halk Kitabı kazanmış oldular; Katolik dünyanın sayısız dua kitabının olmasına karşın, halkın öğrenmesine temel olacak bir kitabı yoktur. Buna karşın, modern zamanlarda İncil'i halkın eline vermenin amaca uygun olup olmadığı tartışma konusu yapılmıştır. Gene de bunun birkaç sakıncası olağanüstü yararları tarafından kolayca giderilir; dinsel duygu yüreğe ve anlağa itici gelebilecek dışsal tarihi ayırdetmeyi hiç

kuşkusuz çok iyi bilir, ve tözsel olana sarılarak o dışsal öğelerin üstesinden gelebilir. Son olarak, Halk Kitapları olmaları gereken kitaplar oldukları kadar yüzeysel olmasalardı bile, bir Halk Kitabı gene de zorunlu olarak ancak *bir kaç* kişinin saygınlığını kazanırdı. Ama bu güçlüğü gidermek kolay değildir, çünkü başka bakımlardan iyi bir kitap üretilecek olsa bile, her dinadamı onda hatalar bulacak ve kendisi daha iyisini yapacaktır. Fransa'da böyle bir Halk Kitabı için çok büyük bir gereksinim duyuldu ve bu konuda ortaya büyük ödüller de koyuldu; ama belirtilen nedenlerden ötürü böyle bir kitap ortaya çıkmadı. Dahası, bir Halk Kitabının olması için herşeyden önce Halkın okuyabilmesi zorunludur; oysa Katolik ülkelerde durum böyle olmaktan çok uzaktır.

Kilisenin Yetkesinin yadsınması zorunlu olarak bölünmeye götürdü. Trent Konsülü Katolik Kilisenin ilkelerini saptadı, ve bu Konsülden sonra herhangi bir birleşmeden söz etmek olanaksızlaştı. Leibniz Piskopos Bossuet ile Kiliselerin birleşmesi üzerine tartıştı; ama Trent Konsülü aşılmaz bir engel olarak kaldı. *Kiliseler* birbirlerine düşman *Partiler* oldular, çünkü giderek dünyasal düzen açısından bile ortaya çarpıcı bir ayrım çıktı. Katolik olmayan ülkelerde manastırlar ve piskoposluklar ortadan kaldırıldı ve mülkiyet hakları tanınmadı; eğitim başka türlü örgütlendi, oruçlar, kutsal günler kaldırıldı. Böylece dışsal koşullar açısından dünyasal bir reform da yer aldı, çünkü birçok yerde dünyasal egemenlik de ayaklanmaların hedefi oldu. Münster'de Anabaptistler piskoposu kovdular ve kendi egemenliklerini kurdular; ve köylüler üzerlerine yüklenen baskıdan kurtulmak için kitleler olarak ayağa kalktılar. Gene de, dünya Kilisedeki Reformasyonun bir sonucu olarak yer alacak politik bir dönüşüm için henüz olgunlaşmış değildi. — Reformasyonun Katolik Kilise üzerinde de özsel bir etkisi oldu; dizginler daha sıkı çekildi ve en utandırıcı şeyler, bütünüyle açıkta yatan kötüye kullanmalar ortadan kaldırıldı. Kilise onun ilkesinin dışında yatan ve şimdiye dek anlaş-

ma içinde olduğu pekçok şeyi şimdi yadsıdı ve bir durma noktasına geldi: Buraya dek, daha ileriye değil. Kendini gelişmekte olan Bilimden, Felsefeden ve hümanist Yazından kopardı ve çok geçmeden eline bilimsel olana karşı isteksizliğini bildirmek için bir fırsat geçti. Ünlü Kopernik dünyanın ve gezegenlerin güneşin çevresinde döndüklerini bulmuştu, ama Kilise bu ileri adıma karşı çıktı. Bir diyalogda Kopernik'in yeni buluşundan yana ve ona karşı zeminleri açımlayan Galileo (hiç kuşkusuz ondan yana olduğunu açıklayarak) bu kusuru için diz çöküp af dilemek zorunda bırakıldı. Yunan yazını kültürün temeli yapılmadı; eğitim Jesuitlere teslim edildi. — Böylece Katolik dünyanın Tini bütününde geri kaldı.

Şimdi yanıtlanması gereken önemli bir soru doğar: Niçin Reformasyon genişlemesinde yalnızca *kimi uluslara* sınırlı kalmış, ve niçin bütün Katolik dünyaya yayılmamıştır? Reformasyon Almanya'da başladı, ve yalnızca Germanik uluslar tarafından kabul edildi, çünkü Almanya'nın dışında İskandinavya'da ve İngiltere'de de kökleşti. Ama Romanik ve Slavonik uluslar kendilerini ondan uzak tuttular. Giderek güney Almanya bile Reformu ancak bir bölümünde kabul etti, çünkü orada genel olarak nüfusun karışık bir durumu vardı. Swabia, Frankonia ve Ren ülkelerinde birçok özgür imparatorluk kentinin yanısıra çok sayıda manastır ve piskoposluk da vardı; ve Reformasyonun kabul edilmesi ya da reddedilmesi bunların varoluşuna sıkı sıkıya bağlıydı, çünkü daha önce belirtildiği gibi Reformasyon aynı zamanda politik yaşamı da kavrayan bir değişimdi. Dahası, yetkenin etkisi insanların inanmaya yatkın olduklarından daha büyüktür. Yetke üzerine kabul edilen belli varsayımlar vardır, ve sık sık Reformasyonun kabul edilmesinden yana ya da ona karşı kararı veren şey yetkeydi. Avusturya'da, Bayern'de, Bohemya'da Reformasyon daha şimdiden büyük bir ilerleme yapmıştı; ve gerçi gerçeklik bir kez insanların yüreklerine girer girmez oradan bir daha silinemez dense de, gene de buralarda silahların zoru, hile ya da ikna yoluyla

bir kez daha bastırıldı. *Slav uluslar tarımcıydılar.* Ama bu ilişki kendisi ile birlikte efendi ve köle ilişkisini getirir. Tarımda doğanın itkisi başattır; insan çalışkanlığı ve öznel etkinlik bütününde bu emekte daha az yer kaplar. Slavlar buna göre öznel 'Kendi'nin temel duygusuna, Evrenselin bilincine, daha önce Devlet gücü dediğimiz şeye daha yavaş ve daha güç eriştiler ve doğmakta olan özgürlükten pay alamadılar. — Ama *Romanik uluslar* da — İtalya, İspanya, Portekiz ve bölümsel olarak Fransa — Reformasyonu özümsemediler. Belki de dışsal şiddet çok etkili oldu; gene de yalnızca bu durumu açıklamaz, çünkü bir ulusun Tini birşeyin özlemini duyuyorsa, onu hiçbir güç engelleyemez; bu uluslar hakkında kültürlerinde bir eksiklik olduğu da söylenemez; tam tersine, bunda belki de Almanya'nın önündeydiler. Gerçekte, Reformasyonu kabul etmemiş olmaları bu ulusların temel karakterlerine bağlıdır. Ama karakterlerinde Tinin Özgürlüğü için bir engel olan bu kendine özgü yan nedir? Germanik ulusun arı içtenliği Tinin özgürleşmesi için asıl zemin iken, buna karşı Romanik uluslar ruhun en iç zemininde, Tinin bilincinde *bölünmüşlüğü* saklı tuttular: Onlar Roman ve Germen kanlarının karışımından doğdular ve bu ayrışıklık öğesini her zaman kendi içlerinde sakladılar. Fransızların, İtalyanların, İspanyolların daha büyük karakter belirliliği taşıdıklarını, sağlam bir amacı (üstelik bu katı bir düşünceyi nesne olarak alsa bile) eksiksiz bir bilinçle ve büyük bir dikkatle izlediklerini, bir tasarı büyük bir sağgörü ile yerine getirdiklerini ve belirli erekler açısından büyük kararlılık gösterdiklerini — tüm bunları bir Alman yadsıyamaz. Fransızlar Almanlara *entiers*, 'bütün,' e.d. dikkafalı derler; Almanlar İngilizlerin zıpır özgünlüklerini de tanımazlar. İngiliz özgürlük duygusunu tikel olanda bulur; kendini anlak ile sıkıntıya sokmaz; tersine, yaptığı ya da yapabileceği anlağa, e.d. evrensel belirlenimlere ne denli karşı ise kendini o denli özgür duyumsar. Öte yandan, Romanik uluslar durumunda hemen bu iç bölünme kendini gösterir: So-

yut birşeye sıkı sıkıya sarılma, ve böylelikle Tinin, Yürek dediğimiz duygunun bu bütünlüğünün yokluğu, kendi içinde Tinin kendisi üzerine bu duygunun yokluğu; — tersine, onlar en içlerinde kendi dışlarındadırlar. Iç onlar için öyle bir yerdir ki, duyguları onun derinliklerine işlemez, çünkü belirli çıkarlara bozulmuştur, ve orada Tinin sonsuzluğu bulunmaz. İç onların kendilerinin değildir. Onu bir bakıma uzaklarda bir yerde bırakırlar ve onunla ilgili sorunlarının başkası tarafından çözülmesinden memnundurlar. Onu teslim ettikleri bu başkası Kilisedir. Hiç kuşkusuz kendilerinin de onunla yapacak işleri vardır; ama bu yapılacak iş onların kendi içlerinden gelmediği için onu dışsal bir yolda çözüme bağlarlar. "Eh bien," diyordu Napoleon, "yine Mass ayinine gideceğiz, ve 'Bu paroladır!' diyecek bıyıklı adamlarım." Bu ulusların temel karakter özellikleri böyledir: Dinsel ilginin ve dünyasal ilginin, e.d. birinin kendine özgü benlik duygusunun ayrılığı. Bu bölünmenin zemini kişinin en iç özündedir ki, o bütünleşmiş varlığı, o en derin birliği yitirmiştir. Katolik dininin özsel olarak dünyasala ilişkin bir istemi yoktur; tersine, din bir yanda ilgisiz bir sorun olarak kalırken, öte yan ise ondan ayrı ve kendi içindir. Bu nedenle kültürlü Fransızlara Protestanlık itici gelir, çünkü onlara kuralcı olarak, melankolik olarak, ahlakında ince eleyip sık dokuyan birşey olarak görünür, çünkü Tinin ve Düşüncenin dinin kendisi ile ilgili olmalarını gerektirir; buna karşı, Mass ayininde ve başka törenlerde hiçbir düşünme çabası gerekmez, tersine gösterişli, duyusal bir görünüş gözler önünde yatar ki, kişi o sırada pekala tüm dikkatini ona vermeden ve gene de gerekenleri yerine getirerek bir gevezeliği sürdürebilir.

Yukarıda *yeni Kilisenin dünyasallık ile ilişkisinden* söz ettik, ve şimdi daha da yakın ayrıntıyı vermeliyiz. Tinin Reformasyonu izleyen gelişimini ve ilerlemesini oluşturan şey İnsan ve Tanrı arasında yer alan aracılık yoluyla Özgürlüğünün bilincini kazanan Tinin, şimdi tanrısal özün kendisi olarak bu nesnel sürecin pekinliği içinde,

bundan böyle o Özgürlüğüne sarılması ve dünyasalı daha öte geliştirmede onu izlemesidir. Elde edilen uzlaşma yoluyla, dünyasalın kendisinde gerçek olanı taşımaya yetenekli olduğunun bilinci doğar; buna karşı, dünyasal olan daha önce yalnızca Kötü olarak görülüyor, bir öte-yan olarak kalan İyiye yeteneksiz sayılıyordu. Şimdi Devlette Törel olanın ve Hak olanın o denli de Tanrısal ve Tanrının buyrukları oldukları, içeriğe göre daha yüksek, daha kutsal birşeyin olmadığı bilinir. Bundan şu çıkar ki, bekarlık bundan böyle *evliliğin* üstünde değildir. Luther bir eş aldı — evliliğe saygı duyduğunu gösterebilmek için, ve bundan dolayı ona yöneltilecek karalamalardan korkmaksızın. Bunu yapmak ödeviydi, tıpkı Cuma günleri et yemek gibi; ve böylece bu tür şeylerden kaçınmanın sözde daha yüksek saygınlığına karşı onların kabul edilebilir ve doğru olduklarını tanıtladı. İnsan Aile yoluyla topluluğa, toplumun karşılıklı bağımlılık ilişkilerine girer, ve bu bağ töreldir; buna karşı keşişler, törel Toplumdan kopmuş olarak, bir bakıma Papanın sürekli ordusunu oluşturuyorlardı, tıpkı Yeniçerilerin Türk gücünün temelini oluşturmaları gibi. Rahiplerin evliliği ile birlikte sıradan insanlar ve dinadamları arasındaki dışsal ayrım da yitti. — Dahası, işsizlik de bundan böyle kutsal birşey olarak görülmez oldu; tersine, bağımlılık içindeki insanın *etkinlik*, anlak ve çalışma yoluyla kendini bağımsız kılmasının daha yüksek birşey olduğu kabul edildi. Parası olanın onu gereksiz gereksinimler için bile olsa harcaması onu aylaklara ve dilencilere vermesinden daha doğrudur; çünkü böyle yaparak onu eşit bir sayıda insana vermiş olur, ve en azından bunların onun için etkin olarak çalışmış olmaları söz konusudur. İşleyim ve zanaatlar bundan böyle törel olmuş, ve Kilise yanından onların karşısına çıkarılan engeller yitmiştir. Çünkü Kilise faiz karşılığında borç para vermenin günah olduğunu bildirmişti; ama olgunun zorunluğu tam karşıtına götürdü. Lombardlar (ki 'borç kurumu' demek olan Fransızca 'lombard' anlatımı buradan gelir), özellikle Mediciler

bütün Avrupa'da prenslere borç para sağladılar. — Katolik Kilisenin kutsallığının üçüncü kıpısı, körü körüne *boyuneğme*, benzer olarak ortadan kalktı. Şimdi istencin ve eylemin Usu olarak Devletin yasalarına boyuneğme ilke yapıldı. Bu boyuneğmede insan özgürdür, çünkü Tikellik Evrensele boyun eğmektedir. İnsanın kendisinin bir Duyuncu vardır ve buna göre boyun eğmesinin özgürce olması gerekir. Böylelikle Usun ve Özgürlüğün bir gelişiminin ve yerine getirilmesinin olanağı koyulmuştur, ve Us olan şey şimdi o denli de Tanrısal buyruktur. Ussal olan bundan böyle dinsel Duyunç yanından bir çelişki ile karşılaşmaz; kendini kendi toprağında dinginlik içinde ve karşıtlığa karşı şiddet kullanmak zorunda kalmaksızın açındırabilir. Oysa Katolik Kilisede karşıt öğe saltık aklanışını bulur. [Protestan] Prensler hiç kuşkusuz henüz kötü olabilirler, ama bundan böyle bunun için dinsel duyunç tarafından aklanmazlar ve ona yüreklendirilmezler. Buna karşı Katolik Kilisede duyuncun Devlet yasaları ile karşıtlık içinde olması olağandır. Kralların öldürülmesi, Devlete karşı komplolar ve benzerleri rahipler tarafından sık sık desteklenmiş ve yerine getirilmiştir.

Devlet ve Kilise arasındaki bu uzlaşma kendi için *dolaysızca* ortaya çıkmıştır. Henüz Devletin, tüze dizgesinin vb. bir yeniden kuruluşu söz konusu değildir, çünkü kendinde haklı olan ilkin düşüncede bulunmalıdır. Özgürlük Yasalarının kendinde ve kendi için haklı olandan çıkarsanarak bir dizgeye geliştirilmeleri gerekiyordu. Tin Reformasyondan sonra hemen bu tamamlanmışlık içinde ortaya çıkmaz; kendini ilkin dolaysız değişimlere sınırlar — örneğin manastırların, piskoposlukların vb. ortadan kaldırılması. Tanrının Dünya ile uzlaşması ilkin henüz soyut biçimde idi, henüz törel dünyanın bir dizgesine gelişmiş değildi.

Bu uzlaşmanın ilkin genel olarak Öznede, onun bilinçli duygusunda yer alması gerekir; Özne Tinin ona içkin olduğunun ve — eğer Kilisenin dilinde anlatılırsa — bir yürek kırgınlığı yaşadığının ve tanrısal kayranın bu

kırık yüreğe girdiğinin güvencesini kazanmalıdır. İnsan, Doğaya göre alındığında, olması gerektiği gibi değildir; ilkin dönüşüm süreci yoluyla gerçekliğe ulaşır. Burada evrensel ve kurgul olan şey tam olarak insan yüreğinin olması gereken şey olmadığıdır. Öyleyse Özneden istenen şey kendinde ne olduğunun bilincini kazanmasıydı; eş deyişle, Kilisenin İnağı insanın kötü olduğunu bilmesini istiyordu. Ama birey ancak doğal olan kendini duyusal kösnüde gösterdiğinde, haksız olanın istenci ehlileştirilmemiş ve terbiye edilmemiş zorbalığı içinde varoluşa çıktığında kötüdür; ve gene de böyle bir kişinin kötü olduğunu ve iyi Tinin ona içkin olduğunu bilmesi gerekir; böylelikle kurgul kipte kendinde olanı dolaysız kipte taşıyor ve yaşıyor olması gerekir. Uzlaşma şimdi bu soyut biçimi kazandıktan sonra, insan kendine günahkârlığının bilincini dayatma ve kendini kötü olarak bilme işkencesine sokuldu. En saf yürekler ve en suçsuz doğalar en büyük kuruntular içinde yüreklerinin en gizli dürtülerinin peşine düşerek onları sıkı sıkıya gözlemeye giriştiler. Bu ödev karşıt bir ödev ile, insanın iyi Tinin ona içkin olduğunu, tanrısal Kayranın onun içine ulaştığını bilme ödevi ile bağlandı. Tam olarak kendinde olanı bilmek ve varoluşta olanı bilmek arasındaki büyük ayrım gözardı edildi. İyi Tinin insana içkin olup olmadığı konusundaki belirsizliğin işkencesi başladı, ve bütün bir dönüşüm sürecinin Öznenin kendisinde bilinçli olması gerektiği kabul edildi. Bu işkencenin bir yankısını bugün de o zamanın birçok dinsel ezgisinde buluruz; David'in kendilerinde benzer bir karakter taşıyan Mezmurları o zamanlar [Protestan] Kilisenin şarkıları arasına alındı. Protestanlık öznel ruh durumu üzerine inceden inceye bir iç gözlemi hedefleyen bu dönüşü yaptı, uğraşın önemi üzerinde diretti, ve uzun bir zaman boyunca bir iç işkence ve bir sefillik karakterini kendi içinde taşıdı; bu durum bugünlerde bu iç belirsizliğin yerine Kilisenin gösterişli bütünü üzerine dayalı biçimsel, geniş bir pekinliği kazanabilmek için birçoklarını Katolikliğe geçmeye

yöneltti. Katolik Kiliseye de insan eylemleri üzerine daha eğitimli, daha düşünceli bir yaklaşım getirildi. Jesuitler de [Protestanlar gibi] İstencin (*vellitas*) ilk başlangıçları üzerine inceden inceye düşünüp taşındılar; ama ellerinde herşeye iyi bir zemin bulmalarını ve böylece Kötülüğü uzaklaştırmalarını sağlayan bir Kausistik sanatı vardı.

Bununla dikkate değer daha öte bir görüngü daha bağlıydı ki, Katolik ve Protestan dünyalara ortaktı. İnsan içsel olana, soyut olana doğru itildi, ve dinsel olan dünyasal olandan ayrı görüldü. İnsanın Öznelliğinin, onun istencinin İçselliğinin doğmuş olan bilinci *Kötülüğün* dünyasallığın muazzam gücü olduğu inancını birlikte getirdi. Bu inanç Bağışlanma Belgelerinin satışı ile bir koşutluk gösterir: Çünkü tıpkı sonsuza dek sürecek esenliğin para karşılığında satın alınabilmesi gibi, şimdi Şeytan ile yapılan bir anlaşma yoluyla kişi esenliğinin ederini ödeyerek dünyanın varsıllıklarını, ve isteklerine ve tutkularına ulaşmak için gereken gücü de satın alabilirdi. O ünlü *Faust* öyküsü böyle ortaya çıktı; Faust kuramsal bilimden bıkkınlık içinde kendini dünyaya atar ve esenliği pahasına onun tüm görkemini satın alır. Ozana göre, karşılık olarak dünyanın sunabileceği tüm hazları yaşar; ama *Cadılar* denilen o sefil kadınlar ise bu alışverişten ancak bir komşunun ineğinin sütten kesilmesine ya da bir çocuğun hasta edilmesine bağlı küçük bir öcün doyumunu kazanırlar. Ama onlara karşı dikkate alınan şey sütün kesilmesi ya da çocuğun hasta edilmesi vb. durumlarındaki zararın büyüklüğü değildi; tersine, saldırı hedefi olan şey soyut Kötülüğün onlardaki gücüydü. Böylece dünyasallığın bu soyutlanmış tikel gücü olarak Şeytana ve onun kurnazlığına inançta Katolik olduğu gibi Protestan ülkelerde de sayılamayacak kadar çok *cadılık davası* açıldı. Suçlananların suçları tanıtlanamıyordu; yalnızca *kuşku* altındaydılar; böylelikle Kötülüğe karşı bu öfkeye temel olan şey yalnızca dolaysız [ya da tanıtsız] bir bilgiydi. Hiç kuşkusuz bir tanıtlamanın yapılması zorunluydu, ama bu davaların temeli yalnızca kişilerin Kötülüğün gücünü

taşıyor oldukları inancıydı. Bu durum halklar arasında özellikle on altıncı yüzyılda ortalığı kasıp kavuran olağanüstü bir veba gibi yayıldı. Ana neden kuşkuydu. Bu kuşku ilkesi eşit ölçüde korkutucu bir biçimde Roma İmparatorlarının altında ve Robespierre'in Terör Egemenliği sırasında, genel olarak duygusal yatkınlığın cezalandırıldığı zamanlarda görünür. Katolikler durumunda, bütününde Engizisyonun kendisi gibi Cadı Davaları da Dominikanlara teslim edildi. Soylu bir Jesuit olan Baba Spee onlara karşı bir yazı yazdı (ayrıca *Trutznachtigall* başlığı altında harika şiirlerden bir derlemi de vardır) ve bu tür davalarda işleyen ceza tüzesinin bütün korkunçluğunu gözler önüne serdi. Yalnızca bir kez uygulanması gereken işkence bir itiraf koparılıncaya dek sürdürülüyordu. Eğer suçlanan kişi işkencede güçsüz düşüp bayılacak olursa, o zaman bu Şeytan tarafından uyutulmuş olması demekti; eğer kasılmalar olursa, onlarda Şeytanın gülmekte olduğu söyleniyordu; eğer dayanıklılık gösterirse, gücünü Şeytan veriyordu. Bu kovuşturmalar İtalya, Fransa, İspanya ve Almanya'da salgın bir hastalık gibi yayıldı. Spee ve başkaları gibi aydın insanların içten karşıçıkışları daha şimdiden çok etkili olmuştu. Ama bu zorlu boşinanca karşı önemli ölçüde etkili sonuçlar almayı başaran ilkin Halle'de profesör olan *Thomasius* oldu. Eğer bu dehşet verici barbarlığın sona ermesinden bu yana fazla uzun bir zaman geçmediğini düşünürsek, bu bütün olay kendinde çok daha hayret verici olur (1780 gibi ileri bir tarihte bile İsviçre'de Glarus'ta bir cadı kamu önünde yakıldı). Katolikler arasında kovuşturma cadılara olduğu gibi heretiklere karşı da yöneltildi; ikisi de hemen hemen aynı kategoriye koyuldu ve heretiklerin inançsızlıkları da benzer olarak yalnızca Kötülüğün bulunuşu olarak görüldü.

Bu soyut İçsellik biçimini bırakarak, şimdi *dünyasal* yanı, Devletin oluşumunu ve Evrenselin ortaya çıkışını, evrensel Özgürlük Yasalarının bilince yükselişini irdelemeliyiz. Bu ikinci ve özsel kıpıdır.

ALTKESİM İKİ

Devlet Oluşumunda Reformasyonun Etkisi

Devlet oluşumu söz konusu olduğunda, ilk olarak *Tekerkliğin* kendini sağlamlaştırdığını ve Tekerkin Devlet gücü ile donatıldığını görürüz. Krallık gücünün ortaya çıkışının başlangıcını ve Devletin oluş süreci içindeki birliğini daha önce görmüştük. Bu aşamada henüz Orta Çağlardan kalıt alınan bütün bir özel yükümlülükler ve haklar kütlesi sürüyordu. Özel hakların Devlet erkinin kıpıları tarafından kazanılmış olan bu biçimi sonsuz önemdedir. Bunların doruğundaki olumlu öğe tek bir dışlayıcı ailenin hükmeden hanedan olarak varolması ve krallık ardışıklığının kalıtsal hakka göre, ve dahası doğum hakkına göre belirlenmesidir. Bu Devlete sarsılmaz bir özek verir. Almanya bir seçim imparatorluğu olduğu için bir devlet olamadı; aynı nedenle Polonya da bağımsız devletler arasından yitti. Devletin karar veren bir enson İstenci olmalıdır; ama eğer tek bir birey enson karar verici İstenç olacaksa, dolaysız ve doğal yolda böyle olmalı, seçim, içgörü vb. yoluyla belirlenmemelidir. Giderek özgür Yunanlılar arasında bile bilici onları önemli olaylar durumunda bir karara belirleyen dışsal güçtü; burada ise bilici olan tüm özençten bağımsız birşey olarak *doğumdur*. Ama bir tekerkliğin en yüksek doruğunun bir aileye ait olması egemenliğin o ailenin özel mülkü olarak görünmesine yol açar. Böyle olarak, egemenlik bölünebilir olacaktır; ama bölünebilirlik Devlet Kavramı ile çeliştiği için, tekerkin ve ailenin hakları daha sağın olarak belirlenmelidir. Egemenlik bireysel egemene değil, ama bir meşrut [*Fideikommiß*] olarak aileye aittir; ve *Sınıfların* bunun üzerinde güvenceleri vardır, çünkü birliği gözetmeleri gerekir. Böylece prenslik mülkiyeti bundan böyle özel mülkiyet ya da yurtlukların, beylik topraklarının ve mahkemelerin özel bir iyeli olmaktan çıkar ve bir Devlet mülkiyeti ve Devlet sorunu olur.

Eşit ölçüde önemli ve bu nokta ile bağıntılı olan şey

Kavrama göre Devlete ait olan ve özel mülkiyet ve özel yükümlülükler olmuş olan güçlerin, işlerin, ödevlerin ve hakların Devlet iyeliğine değişimidir. Feodal lordların ve baronların hakları kaldırıldı, ve bunlar Devlet konumları ile yetinmek zorunda kaldılar. Vasalların haklarının Devlet görevlerine bu dönüşümü değişik imparatorluklarda değişik yollarda oldu. Örneğin *Fransa'*da illerin valileri olan, böyle konumları hak olarak ileri sürebilen, ve Türk Paşaları gibi o illerin kaynaklarından yararlanarak askerler besleyebilen ve bunları çok kısa bir süre içinde Kralın karşısına sürebilen büyük Baronlar toprak mülkiyeti iyelerine ve saray soylularına indirgenirken, o Paşalıklar ise şimdi görevler olarak dağıtılabilen konumlar oldular; ya da soylular ordunun, hiç kuşkusuz Devletin ordusunun subaylarına, generallerine dönüştüler. Bu bağlamda *sürekli orduların* ortaya çıkmasının önemi büyüktür, çünkü tekerkliğe bağımsız bir güç verirler ve özeğin uyruk bireylerin başkaldırmalarına karşı sağlamlaştırılması için olduğu gibi Devletin dışa karşı savunulması için de eşit ölçüde zorunludurlar. Vergiler hiç kuşkusuz henüz evrensel bir karakter taşımıyor, sınırsız bir türlülük gösteren gelirlerden, kiralardan ve gümrüklerden elde ediliyor, ve bunların dışında Sınıflardan parasal destek ve katkılar alınıyordu — ki karşılık olarak, şimdi Macaristan'da olduğu gibi, onlara bir yakınma hakkı tanınıyordu. — *İspanya'*da şövalye tini çok güzel ve soylu bir şekil taşımıştı. Bu şövalye tini, bu şövalye büyüklüğü eylemsiz bir onur duygusuna indirgendi ve *İspanyol Grandezzası* adıyla bilinir oldu. Bu *'Grande'*ler bundan böyle kendileri için asker toplayamıyorlardı ve orduların komutasının da dışına çekildiler; güçten yoksun olarak, boş bir onur sanı ile özel kişiler olmakla yetinmek zorunda kaldılar. Ama İspanya'da kraliyet gücünü sağlamlaştırmanın aracı *Engizisyon* oldu. Kendilerini gizleyen Yahudileri, ve ayrıca Berberileri ve heretikleri kovuşturmak üzere kurulmuş olan Engizisyon çok geçmeden devletin düşmanlarına karşı dönerek politik bir karakter kazandı. Böylece Kralın

despotik gücünü daha da arttırdı, giderek piskoposların ve başpiskoposların bile üzerindeydi ve onları mahkemesinin önüne çıkarabiliyordu. En olağan cezalardan biri olarak sık sık uygulanan mülklere el koyma cezası Devlet hazinesinin varsıllaşmasını sağladı. Dahası, Engizisyon henüz salt bir kuşku mahkemesi idi; dinadamlarına karşı korkutucu bir güç uygularken, ulusal gururda kendine özgü bir destek buldu. Çünkü her İspanyol Hıristiyan kökenli görülmeyi istiyordu, ve bu gurur Engizisyonun görüşleri ve yönü ile iyi uyuşuyordu. İspanyol tekerkliğinin tekil illeri, örneğin Aragon, henüz birçok bireysel hakkı ve ayrıcalığı sürdürüyordu; ama II. Philipp'ten başlayarak İspanyol Kralları bunları bütünüyle bastırdılar.

Aristokrasinin tekil imparatorluklarda bastırılmasını daha yakından izlemek bizi konudan çok uzaklaştıracaktır. Burada başlıca amaç, daha önce belirtildiği gibi, feodal lordların özel haklarının daraltılması ve egemenlik haklarının Devlete karşı ödevlere dönüştürülmesiydi. Bu Krallar için ve Halk için ortaklaşa bir çıkardı. Güçlü baronlar genel olarak özgürlükten yana bir orta terim oluşturuyor göründüler; ama aslında yalnızca kraliyet gücüne karşı ve yurttaşlara karşı kendi ayrıcalıklarını savundular. İngiltere'nin baronları Kraldan zorla *Magna Charta*'yı aldılar; ama yurttaşlar onun yoluyla hiçbirşey kazanmayıp önceki durumlarında kaldılar. Polonyalıların Özgürlüğü de benzer olarak baronların Tekerke karşı özgürlüğünden daha ötesi demek değildi ve böylelikle ulus saltık kölelik durumuna düşürüldü. Ne zaman Özgürlükten söz edilse, sözü edilen şeyin aslında özel çıkarlar olup olmadığına dikkat etmeliyiz. Çünkü gerçi soylular egemen güçten yoksun bırakılmış olsalar da, halk henüz kölelik, serflik ve soyluların mahkemeleri yoluyla eziliyordu, ve bir yandan özel mülkiyete yeteneksiz olarak görülürken, öte yandan feodal hizmet yükü altında duruyor ve kendi mallarını özgürce satamıyordu. Bu durumdan kurtuluş, bu en yüksek çıkar uyrukların kendilerini olduğu gibi Devleti de ilgilendiriyordu, çünkü kurtuluşun yurttaşlar

olarak onlar için anlamı şimdi edimsel olarak da özgür bireyler olmaları, ve Evrensel için yapılacak olanın olumsallıklara göre değil, ama töreli bir yolda belirlenmesi demekti. İyelik aristokrasisi bu iyelikte ikisine de, bireye olduğu gibi Devlet gücüne de karşıdır. Ama aristokrasinin kendi konumunu doldurması, tahtın desteği olması gerekir; Devlet için ve Evrensel için çalışıp çabalamalı ve aynı zamanda yurttaşların özgürlüğünü desteklemelidir. *Kendi içinde Ussal ve Evrensel olanı bilmeyi ve etkinleştirmeyi üstlenmesi tam olarak orta terimin ayrıcalığıdır; ve Evrenselin bu bilgisinin ve bu işinin pozitif kişisel hakkın yerini alması gerekir*. Pozitif orta terimin Devletin Başına bu boyuneğişinin şimdi yerine getirilmiş olmasına karşın, böylelikle kullar henüz özgürleşmiş olmadılar. Bu ancak daha sonra, kendinde ve kendi için Hakkın düşüncesi ortaya çıkınca oldu. O zaman uluslar tarafından desteklenen Krallar haksızlık kastını yendiler; ama baronların desteğini aldıkları yerde, ya da baronların özgürlüklerini krallara karşı ileri sürdükleri yerde, pozitif haklar ya da daha doğrusu haksızlıklar sürdü. —

Şimdi özsel [önemde bir olgu] olarak bir *Devletler dizgesi* ve Devletlerin karşılıklı bir *ilişkisi* de ortaya çıktı. Bunlar çeşitli savaşlara karıştılar: Devletlerini güçlendirmiş olan Krallar şimdi her tür istemi ileri sürerek dışa doğru döndüler. Savaşların erekleri ve asıl ilgileri bundan böyle yalnızca fetihtir. Özellikle *İtalya* böyle bir fetih için hedef oldu ve Fransızların, İspanyolların ve daha sonra ayrıca Avusturyalıların yağma alanı olmak zorunda kaldı. Saltık tekilleşme ve dağılma genel olarak antik çağda olduğu gibi modern zamanlarda da İtalya'nın halklarının değişmeyen temel karakteridir. Bireyselliğin dikbaşlılığı Roma egemenliği altında zor yoluyla birlik altında tutuldu; ama bu bağ kopar kopmaz kökensel karakter hemen ortaya çıktı. Italyanlar daha sonraki zamanlarda bir bakıma bu karakterde bir birlik bularak her türden suça yatkın ölçüsüz bir bencilliğin üstesinden geldiler ve Güzel Sanatlar için ince beğenilerini geliştirdiler; böylece kültürleri,

bencilliklerinin yumuşatılması ancak Güzellik aşamasına ulaştı, Ussallığa, Düşüncenin daha yüksek birliğine değil. Bu nedenle, şiirde ve şarkıda bile İtalyan doğası bizimkinden başkadır. İtalyan karakteri bir doğaçlama dehasıdır, ruhlarını Sanatta ve onun esrimeli hazzında ortaya dökerler. Böyle sanatsal doğallık için Devlet olumsal bir sorun olmak zorundadır. — Öte yandan Almanya'nın savaşları da onun kendisi için özellikle onur verici olmadılar; Burgundia, Lothringen, Elsaß ve daha başka yerlerin elinden alınmasına izin verdi. Devlet güçleri arasındaki bu savaşlardan ortak çıkarlar doğdu: Bu ortak noktanın ereği tikelliği sağlamlaştırınak, tikel Devletleri bağımsızlıkları içinde sürdürmek oldu — *politik denge.* Bunun zemini tikel Devletleri fetihlere karşı savunma gibi çok reel bir belirlenimdi. Tekil Devletleri güçlülerin zorbalığına karşı korumanın, güç dengesini sürdürmenin aracı olarak Devletlerin birliği şimdi daha önceki evrensel ereğin, özeği Papalık olan Hıristiyanlığın yerini aldı. Bu yeni ereğe zorunlu olarak diplomatik bir ilişki eşlik etti ve böylece Devletler dizgesinin en uzak üyeleri bile herhangi birinin başına geleni onunla birlikte duyumsar oldu. Diplomatik politika en yüksek incelik noktasına İtalya'da ulaştı ve oradan Avrupa'ya aktarıldı. Birçok prens ardarda Avrupa dengesini zayıflatıyor göründü. Devletlerin bu bileşiminin tam başlangıcında, *V. Karl* evrensel bir tekerklik uğruna çabalıyordu; çünkü Alman İmparatoru ve aynı zamanda İspanya Kralıydı; Hollanda ve İtalya ona aitti, ve Amerika'nın bütün varsıllığı onun kasalarına akıyordu. Tıpkı özel bir iyelik durumundaki olumsallıklar gibi, sağgörünün en talihli bileşimleri yoluyla ve başka şeyler arasında bir de evlilik yoluyla toparlanmış ama gerçek bir iç bağdan yoksun kalmış bu olağanüstü güç ile gene de Fransa'ya karşı, giderek Alman prenslere karşı bile bir üstünlük kazanamadı; aslında Saksonyalı Moritz tarafından barışa zorlandı. Bütün yaşamı böylece imparatorluğunun her yerinde patlak veren karışıklıkları bastırmak ve dış savaşları sürdürmekle geçti. — Avrupa

XIV. Louis'nin benzer bir üstünlüğünün gözdağı altına düştü. Krallığındaki büyük soyluların Richelieu ve daha sonra Mazarin tarafından güçsüzleştirilmesi yoluyla sınırsız egemen oldu; bunun dışında, Fransa da Avrupa'nın geri kalanının önünde giden kültürü yoluyla tinsel üstünlüğünün bilincini taşıyordu. Louis'nin istemleri V. Karl'ınkiler gibi gücünün yaygınlığı üzerine olmaktan çok halkının o zamanlar Fransız dili ile evrensel olarak tanınan ve hayranlık duyulan kültürü üzerine dayanıyor, böylece hiç kuşkusuz V. Karl'ın istemlerinden daha çok aklanıyorlardı. Ama nasıl daha önce II. Philipp'in büyük savaş gücü Hollandalıların direnişine çarparak parçalandıysa, Louis'nin tutkulu tasarları da aynı yiğit halk tarafından boşa çıkarıldı. — *XII. Karl* da tehlike gözdağı veren aşırı bir kişilik olarak görünüyordu; ama bütün tutkusu serüvenci bir doğadaydı ve iç güç tarafından daha az destekleniyordu. Tüm bu fırtınalar ortasında uluslar bireyselliklerini ve bağımsızlıklarını ileri sürmeyi başardılar.

Avrupa Devletlerinin dışa doğru ortak bir çıkarları *Türklere karşı*, Avrupa'yı Doğudan basma gözdağını veren bu korkutucu güç karşısındaki çıkarlarıydı. O günün Türkleri güçleri fetih üzerine dayanan, bu nedenle sürekli savaşlar sürdüren ve yalnızca geçici bir ateşkesi kabul eden henüz sağlıklı ve dinç bir ulustu. Ele geçirilen ülkeler, tıpkı Franklar durumunda olduğu gibi, savaşçılar arasında kalıt bırakılamayan kişisel iyelikler olarak paylaştırılıyordu; daha sonraki zamanlarda kalıtsal ardışıklık kabul edilmiş olsa da, ulusun gücü kırılmıştı. Osmanlı kuvvetinin çiçeği, *Yeniçeriler*, Avrupa için bir yılgıydı. Bu güç güzel ve kuvvetli Hıristiyan çocuklardan oluşturuluyordu; bunlar başlıca Yunanlı uyruklar arasından yıllık askere almalar yoluyla toplanır, sıkı bir İslam terbiyesi görür, ve daha küçüklüklerinde silah kullanmayı öğrenirlerdi. Ana ve babaları olmayan, kız ya da erkek kardeşleri olmayan, karıları olmayan bu savaşçılar, tıpkı keşişler gibi, bütünüyle bağımsız ve korkutucu bir orduy-

dular. Doğudaki Avrupa güçleri, Avusturya, Macaristan, Venedik ve Polonya, Türklere toplu olarak karşı çıkmak zorunda kaldılar. Lepanto çarpışması İtalya'yı, belki de bütün Avrupa'yı barbarların istilasından kurtardı.

Protestan Kilisenin politik bir varoluş uğruna giriştiği *savaş* Reformasyonun bir sonucu olarak önemlidir. Protestan Kilise, giderek dolaysızca ortaya çıktığında bile, dünyasal olana öylesine sıkı sarıldı ki, dünyasal sorunlarda karışıklıklara ve politik iyelik üzerine politik çatışmalara yol açması kaçınılmaz oldu. Katolik prenslerin uyrukları Protestan olurlar, Kilise mülkü üzerinde haklar kazanır ve ileri sürerler, iyeliğin doğasını değiştirirler ve kendilerini ücretler getiren Kült eylemlerinden (*jura stolae*) geri çekerler. Dahası, Katolik bir hükümet Kilise için *brachium seculare* olmak zorundadır; örneğin Engizisyon hiçbir zaman bir insanı ölümle cezalandırmaz, ama bir bakıma bir tür jüri gibi yalnızca heretik olduğunu bildirirdi; ceza daha sonra yurttaşlık yasalarına göre verilirdi. Yine, geçit törenlerinde ve şenliklerde, *Hostun* sokaklarda taşınması, manastırlardan çekilmeler vb. yoluyla sayısız tatsızlık ve rahatsızlık doğardı; ya da, bir Köln başpiskoposu başpiskoposluğunu kendisi ve ailesi için dünyasal bir prensliğe çevirmek isteyince heyecan daha da yükselirdi. Önceki Kilise mülklerinin heretiklerin elinden alınması itiraf dinleyici papazlar tarafından Katolik prensler açısından bir duyunç sorununa çevrilirdi. Gene de Almanya'da durum imparatorluğun eski feodal bölgelerinin prensliklere dönmüş olması ölçüsünde Protestanlıktan yana kazançlıydı. Oysa Avusturya gibi ülkelerde prensler Protestanlara ilgisiz, giderek düşmandılar; ve Fransa'da Protestanlar dinsel etkinliklerini yerine getirmek için güvenliği ancak kalelerde bulabiliyorlardı. — Protestanların varoluşu savaş olmadan güvenlik altına alınamadı, çünkü sorun yalnızca genel olarak duyunç sorunu değil, ama Kilisenin haklarına karşın el koyulan ve geri verilmeleri istenen politik ve özel iyelikler sorunuydu. Ortaya çıkan güvensizlik saltıktı, çünkü temelde dinsel

duyuncun güvensizliği yatıyordu. Protestan prensler ve kentler o zaman zayıf bir birlik kurdular; ama yaptıkları savunma daha da zayıf oldu. Yenilmelerinden sonra, Saksonya Seçmen Prensi Moritz bütünüyle beklenmedik ve serüvenci bir vuruşla kendisi ikircimli olan ve nefretin bütün derinliğini olduğu gibi bırakan bir barış elde etti. Sorunu en başından yine savaşarak çözmek zorunlu oldu. Bu *Otuz Yıl Savaşlarında* yerine getirildi; o sırada ilkin Danimarka ve daha sonra İsveç özgürlük davasını üstlendiler. Danimarka çok geçmeden savaş alanından çekilmek zorunda kalırken, İsveç ise, Kuzeyin ünlü kahramanı Gustav Adolf altında, Almanya'nın Protestan imparatorluk kentlerinden yardım almaksızın Katoliklerin çok büyük güçleri ile kendi başına savaşmaya başlayacak kadar parlak bir rol oynadı. Birkaçı dışında Avrupa'nın tüm güçleri şimdi Almanya'nın üzerine atıldılar, kendisinden doğdukları kaynağa döner gibi geriye ona doğru aktılar, ve bundan böyle dinsel alana girmiş olan İçselliğin hakkı ve içsel bölünmüşlüğün hakkı birbirleri ile orada savaştılar. Kavga bir İdea, düşünce olarak bir ilke kazanılmadan tüm yanların tükenmesiyle, tüm kuvvetleri yokoluşa götüren evrensel bir yıkımla sona erdi, ve yanlar dış güç zemininde bütünüyle kendi yollarında kalmaya ve varlıklarını sürdürmeye bırakıldılar. Sonuç salt *politik* bir doğadaydı. —

İngiltere'de de Protestan Kilisenin savaş yoluyla kurulması zorunluydu; kavga krallara karşı verildi, çünkü bunlar saltık özenç ilkesini doğruladığını buldukları Katolik dinine gizli bir bağlılık duyuyorlardı. Kralların yalnızca Tanrıya (e.d. İtiraf Babasına) karşı sorumlu olmaları demek olan saltık gücün ileri sürülmesine karşı, fanatikleşmiş halk ayağa kalktı ve Katolik dışsallık ile karşıtlık içinde Püritanizmde İçselliğin doruğuna erişti — Püritanizm ki, nesnel bir dünyada geliştiğinde kendini bir yandan fanatik bir yükseliş olarak, öte yandan yalnızca gülünç olarak gösterdi. Bu fanatikler de, tıpkı Münster'dekiler gibi, Devletin dolaysızca Tanrı korkusundan yönetilmesini is-

tiyorlar, eşit ölçüde fanatikleşmiş askerler savaş alanında davaları uğruna dua ederek dövüşüyorlardı. Ama askeri bir önder şimdi gücü ve böylelikle yönetimi ellerine almıştı; çünkü Devlette yönetim olmalıdır, ve Cromwell yönetmenin ne olduğunu biliyordu. Böylece kendini egemen yaptı ve o dua eden Parlamentoyu dağıttı. Gene de ölümü ile birlikte Tüzesi de yitti ve eski hanedan yeniden erki ele geçirdi. Belirtmek gerek ki, hükümetin *güvenliği* için prenslere Katolik dininin desteğinin salık verilmesi olgusu özellikle Engizisyon hükümet ile bağlanırsa açıklık kazanır, çünkü hükümet Engizisyonu bir silah olarak kullanır. Ama böyle bir güvenlik kölece bir dinsel boyuneğıne üzerine dayanır ve ancak devlet anayasası ve tüm devlet tüzesi henüz pozitif iyelik üzerine dayanıyorsa söz konusudur; ama eğer anayasa ve yasalar gerçekten ilksiz sonsuz Hak üzerine kurulacaklarsa, o zaman güvenlik yalnızca Protestan dininde bulunacaktır ki, bunun ilkesinde Ussallığın öznel Özgürlüğü de gelişimine ulaşır. İspanyol egemenliğine bağlı Katolik ilkeye karşı özellikle *Hollandalılar* güçlü bir savaş verdiler. Belçika henüz Katolik dinine bağlı ve İspanyol egemenliği altındayken, buna karşı daha kuzeydeki Hollanda onu ezenlere karşı gücünü kahramanca ileri sürdü. İşleyimci sınıf, loncalar ve atıcı birlikleri milis kuvvetleri oluşturdular ve yiğitçe savaşarak o günlerin ünlü İspanyol piyadesini yendiler. Tıpkı İsviçre'nin köylülerinin Avusturya şövalyelerine karşı direnmiş olmaları gibi, burada da işleyimci kentler disiplinli askerler karşısında başarılı oldular. Bu arada Hollanda'nın kıyı kentleri filolar donattılar ve İspanyolları tüm varsıllıklarının kaynağı olan kolonilerinin bir bölümünden yoksun bıraktılar. Hollanda Protestan ilke yoluyla bağımsızlığına ulaşırken, *Polonya* ise Katoliklikten ayrılmayı isteyenlere karşı o ilkeyi bastırdığı için bağımsızlığını yitirdi.

Westfalen Barışı yoluyla Protestan Kilise bağımsız bir Kilise olarak tanındı; sonuç Katolik Kilise için hiç kuşkusuz sınırsız ölçüde utandırıcı ve küçük düşürücüydü. Bu

barış sık sık Almanya'nın *palladium*u olarak görülmüş, çünkü Almanya'nın politik anayasasını belirlemiştir. Ama bu anayasa gerçekte Almanya'nın dağılmış olduğu ülkelerin Özel Tüzelerinin bir doğrulanışıydı. Bir Devletin ereğine ilişkin hiçbir düşünce, hiçbir tasarım kapsamaz. Eğer Alman özgürlüğü üzerinde kafalarda egemen olan tasarımı anlamayı istiyorsak, *'Hyppolytus a lapide*'i (barış anlaşmasının yapılmasından önce yazılmış ve İmparatorluğun durumu üzerinde büyük etkisi olmuş bir kitap) okumamız gerekir. Bu barışta eksiksiz bir tikellik amacından ve tüm ilişkilerin özel tüze ilkesine göre belirlenmesinden söz edilir; bu bir *anayasal anarşidir* ki, bugüne dek dünyada böyle birşey görülmüş değildir; çünkü bir imparatorluğun Bir olması, bir Bütün olması, bir Devlet olması gerekirken, gene de onda tüm ilişkiler özel tüze ilkesine göre öyle bir yolda belirlenmiştir ki, bölümlerin kendileri için çıkarları Bütünün çıkarına karşı işleyecek, Bütünün istencinin gerektirdiği ve giderek yasal olarak belirlenen, en çiğnenemez yolda korunan ve güvence altına alınan şeyler bir yana atılacaktır. Bu anlaşmadan hemen sonra *Alman İmparatorluğunun* başka devletler karşısında nasıl bir devlet olduğu görüldü; Türklere karşı küçük düşürücü savaşlar yaptı ve Viyana'nın onlardan Polonyalılar tarafından kurtarılması gerekti. Daha da küçük düşürücü olan şey Almanya'nın savunma duvarları olan özgür kentleri, serpilmekte olan illeri tam olarak barış zamanında ele geçiren ve onları hiç çaba göstermeden elinde tutan Fransa ile ilişkileri oldu.

Bir İmparatorluk olarak Almanya'nın tam olarak sonunu getiren bu anayasa başlıca *Richelieus*'un işiydi. Bir Roman Kardinali olmasına karşın, Richelius yardımlarıyla Almanya'da din özgürlüğünü kurtardı. Gözetimini üstlendiği Devlet için en iyisini yapma amacıyla, onun düşmanları durumunda yaptıklarının tam tersini yaptı; çünkü İmparatorluğun çeşitli bölümlerinin bağımsızlığını temellendirerek ve bu arada kendi ülkesinde Protestan partinin bağımsızlığını bastırarak düşmanları politik

olarak güçsüzleştirdi; bu nedenle yazgısı birçok büyük devlet adamınınki gibi oldu ve kendi yurttaşları tarafından kınanırken, düşmanları ise onun kendilerini yıkıma uğratan işlerini isteklerinin, haklarının ve özgürlüklerinin en kutsal hedefi olarak gördüler.

Savaşımın sonucu böylece ilişkileri pozitif devlet tüzesine ya da özel tüzeye göre belirlenen politik Devletler olarak dinsel partilerin şiddet yoluyla kazanılan ve bundan böyle politik olarak temellendirilen bir arada varoluşları oldu.

Ama Protestan Kilise politik güvencesini ona bağlı olan devletlerden birinin kendini bağımsız bir Avrupa gücü düzeyine yükseltmesinde tamamladı. Protestanlık ile birlikte yeniden doğmak zorunda olan bu güç *Prusya*'dır ki, on yedinci yüzyılın sonunda ortaya çıktı ve temellendirilişini olmasa da sağlamlaştırılmasını ve güvenliğini kazanmasını *Büyük Friedrich*'te buldu, ve bu sürecin kavgası Yedi Yıl Savaşlarında verildi. II. Friedrich *gücünün bağımsızlığını hemen* hemen tüm Avrupa'ya, onun başlıca güçlerinin birliğine karşı direnerek tanıtladı. Kendini Protestanlığın kahramanı olarak gösterdi — ama Gustav Adolf gibi yalnızca kişisel olarak değil, bir Devlet gücünün Kralı olarak. Yedi Yıl Savaşının kendinde hiç kuşkusuz bir din savaşı olmamasına karşın, belirleyici sonucunda öyleydi — askerlerin olduğu gibi egemenlerin duygusal yatkınlıklarında da. Papa Mareşal Daun'un kılıcını kutsadı; bağlaşık güçlerin asıl hedefi Protestan Kilisenin koruyucusu olarak Prusya'yı ezmekti. Öte yandan, Büyük Friedrich yalnızca Prusya'yı Protestan güç olarak Avrupa'nın büyük devlet güçleri arasına kabul ettirmekle kalmadı, ama bir filozof Kral olarak da tanındı — modern zamanlarda bütünüyle kendine özgü ve benzersiz bir olay. Saltıkçılık ilkesinden yana çıkan ve kendileri usta tanrıbilimciler olan İngiliz Kralları olmuştu; buna karşı Friedrich Protestan ilkeyi dünyasal yanında kavradı; ve dinsel çatışmalara iyi gözle bakmamasına ve şu ya da bu görüşten yana karar vermemesine karşın, Evrensellik bi-

lincini taşıyordu ki, Tinin en son derinliği ve Düşüncenin kendi kendisinin bilincindeki gücü odur.

ALTKESİM ÜÇ

Aydınlanma ve Devrim

Protestan dininde İçsellik ilkesi dinsel kurtuluş ve kendi içinde doyum ile birlikte ortaya çıktı ve bununla Kötülük olarak İçselliğe ve dünyasalın gücüne inanç da bağlıydı. Katolik Kilisede de Jesuitlerin Kasuistiği sayısız araştırma getirmişti ve bunlar bir zamanlar skolastik tanrıbilimde İstencin içsel yanı ve güdüleri üzerine yapılan araştırmalar kadar ayrıntılı ve inceydiler. Kötüyü İyiye ve İyiyi Kötüye çevirerek tüm tikelleri sallantılı kılan bu diyalektikte en sonunda geriye İçselliğin kendi arı etkinliğinden, Tinin Soyutlamasından, *Düşünceden* başka birşey kalmadı. Düşünce herşeyi Evrensellik biçimi altında irdeler ve bu yolla Evrenselin etkinliği ve üretimidir. O eski skolastik tanrıbilimde asıl içerik, Kilisenin öğretisi bir Öte-Yan olarak kaldı; Protestan tanrıbilimde de Tinin bir Öte-Yan ile bağıntısı kaldı; çünkü bir yanda kişinin kendi İstenci, İnsanın Tini, Benin kendisi, öte yanda Tanrının Kayrası, Kutsal Tin, ve böylece Kötülükte Şeytan duruyordu. Ama düşüncede 'Kendi' kendisinin önünde bulunur, içeriği, nesneleri benzer olarak onun için saltık olarak bulunan şeylerdir; çünkü düşünürken nesneyi Evrenselliğe yükseltmeliyimdir. Bu tam olarak saltık Özgürlüktür, çünkü arı Ben, tıpkı arı Işık gibi, tam olarak kendi kendisi iledir; öyleyse onun için ondan ayrı olan, ister duyusal ister tinsel olsun, bundan böyle korkutucu değildir, çünkü onda kendi içinde özgürdür ve onun karşısında özgürce durabilir. Kılgısal ilgi nesneleri kullanır, onları tüketir; kuramsal ilgi onları kendilerinde ondan ayrı birşey olmadıklarının güveni içinde irdeler. — Öyleyse, İçselliğin son doruğu Düşüncedir. İnsan düşünmüyorsa özgür değildir, çünkü o zaman başkası ile ilişkidedir. Bu kavrayış,

başkasına en iç öz-pekinlik ile bu sarılış dolaysızca uzlaşmayı kapsar; düşüncenin başkası ile birliği *kendinde* varolan birşeydir, çünkü Us bilincin olduğu gibi dışsal olanın ve doğal olanın da tözsel temelidir. Böylece düşüncenin karşısında duran bundan böyle bir öte-yan değildir, bir başka tözsel doğada değildir.

Düşünce şimdi Tinin ulaştığı basamaktır. Uzlaşmayı *bütün bir arı özselliği içinde* kapsar, çünkü dışsal olana onun kendi içinde Özne ile aynı Usu taşıması istemi ile gider. Tin Doğanın, Dünyanın da kendinde bir Us taşıması gerektiğini bilir, çünkü Tanrı onu ussal olarak yaratmıştır. Şimdi varolan dünyayı irdelemek ve tanıyabilmek için evrensel bir ilgi doğar. Doğada Evrensel görüngülerine indirgenmiş olarak, türler, cinsler, kuvvet, yerçekimi vb. olarak bulunur. Böylece *Deneyim* Dünyanın Bilimi olmuştur, çünkü Deneyim bir yandan algıdır, ama öte yandan Yasanın, İçin, Kuvvetin ortaya çıkarılışıdır, çünkü varolanın geriye yalınlığına dek götürülüşüdür. — Düşüncenin bilinci düşüncenin herşeyi sallantılı kılan o sofistliğinden ilkin Descartes tarafından çekilip çıkarıldı. Nasıl *Tinin* ilkesi arı Germanik uluslarda ortaya çıktıysa, yukarıda verilen iç bölünmüşlük ilkesi ile bağlı olan soyutlama da ilk kez Romanik uluslar tarafından kavrandı. Deneysel bilim buna göre Protestan İngiltere ile birlikte onlarda, özellikle İtalyanlar arasında hızla yayıldı. İnsanlara sanki Tanrı ilk kez şimdi güneşi, ayı, yıldızları, bitkileri ve hayvanları yaratmış gibi, sanki Yasalar ilk kez şimdi belirlenmiş gibi göründü; çünkü insanlar ilk kez şimdi Uslarını o Usta yeniden tanırken onlara bir ilgi duymaya başladılar. İnsanın gözleri *açıldı*, duyuları uyarıldı, düşüncesi etkin ve açıklayıcı oldu. Doğa Yasaları ile insan çağın canavarca boşinançlarının olduğu gibi yalnızca büyü tarafından yenilebilecek yabancı güçlere ilişkin tüm tasarımlarının da karşısına çıktı. Benzer olarak insanlar, Protestanlardan daha az olmamak üzere Katolikler de, her yerde Kilisenin Yüksek Olanı onunla bağlamak istediği dışsal şeyin yalnızca dışsal, *Hostun* yalnızca

hamur, kalıntıların yalnızca *kemikler* olduğunu söylediler. Yetke üzerine inanca karşı Öznenin kendisinin efendisi olduğu ileri sürüldü, ve Doğa Yasaları dışsal olanı dışsal olanla birleştiren biricik bağ olarak kabul edildi. Böylece tüm tansıklar çürütüldü; çünkü Doğa tanınan ve bilinen Yasaların bir dizgesidir, insan onda kendi evindedir, ve ancak insanın onda kendini evinde bulduğu şey geçerlidir; insan Doğanın bilgisi yoluyla özgürdür. Düşünce kendini tinsel yana karşı da yöneltti: Hak ve Törellik insanın İstencinin şimdide bulunan zemini üzerine temellenmiş olarak görüldüler, çünkü daha önce yalnızca Tanrınm buyruğu olarak, dışarıdan dayatılı olarak, Eski ve Yeni Ahitlerde yazılı olarak, ya da eski parşömenler üzerine yazılı tikel haklar biçiminde, ayrıcalıklar olarak ya da antlaşmalarda bulunuyorlardı. Ulusların birbirlerine karşı Hakları olarak, uluslararası Tüze olarak geçerli saydıkları şey görgül olarak gözlemden çıkarıldı (Grotius'un yaptığı gibi); daha sonra varolan yurttaşlık hakları gibi politik hakların da kaynağı (Cicero'nun tarzında) insanların Doğa tarafından yüreklerine yerleştirilen itkilerinde görüldü — örneğin toplumsal içgüdü, sonra yurttaşın Kişi ve Mülkiyet güvenliği ilkesi, evrensel en iyi ilkesi ve Devletin ussallığı gibi. Bu ilkelerden çıkarak bir yandan despotik olarak özel haklar çiğnendi, ama öte yandan bu yolla böyle evrensel devlet erekleri pozitif olana karşı işlerlik kazandılar. II. Friedrich edimsel *devlet çıkarlarına* evrenselliklerini ve en yüksek aklanmalarını kazandıran yeni çığırın onunla edimsellik kazandığı egemen olarak adlandırılabilir. II. Friedrich özellikle Devletin evrensel ereğini düşünce yoluyla kavramış olmakla ve egemenler arasında Devletin Evrenseline sıkı sıkıya sarılan ve Tikeli eğer Devletin Evrenseli karşıt ise bundan böyle geçerli saymayan ilk egemen olmakla öne çıkar. Ölümsüz yapıtı ülke için bir yasa kitabı, Prusya ortak tüzesidir. Nasıl bir aile babası evdekilerin ve ona bağlı olanların iyiliği için çalışıp çabalayarak onlara bakar ve onları yönetirse, Friedrich de öyle yaptı ve bunun benzersiz bir örneğini verdi.

Bu böyle varolan bilinç üzerine dayalı evrensel belirlenimlere, Doğa Yasalarına ve Doğru ve İyi olanın içeriğine *Us* adı verilmiştir. Bu yasaların geçerli sayılması Aydınlanmadır. Aydınlanma Fransa'dan Almanya'ya geçti, ve orada yeni bir tasarımlar dünyası doğdu. Dinsel inancın tüm yetkesine karşı, tüzenin, özellikle Devlet tüzesinin pozitif yasalarının tüm yetkesine karşı şimdi saltık ölçüt içerik üzerine Tinin kendisinin özgürce üretilen içgörüsü oldu. Luther tinsel Özgürlüğü ve somut Uzlaşmayı kazanmış, insanın ilksiz-sonsuz belirleniminin onun kendi içinde ortaya koyulması gerektiğini başarılı olarak saptamıştı. Ama onda yer alması gerekenin *içeriğini* ve hangi gerçekliğin onda dirimli olması gerektiğini Luther verili birşey olarak, din yoluyla bildirili birşey olarak kabul etmişti. Şimdi bu içeriğin onun hakkında içsel bir kanı taşıyabileceğim varolan bir içerik olması gerektiği, ve herşeyin geride bu iç zemin üzerine dayandırılması gerektiği ilkesi saptanmıştır.

Bu düşünce ilkesi ilk olarak evrenselliği içinde henüz soyut olarak ortaya çıkar ve çelişki ve özdeşlik ilkesi üzerine dayanır. İçerik böylece sonlu olarak koyulur, ve Aydınlanma kurgul herşeyi insansal ve tanrısal şeylerden sürmüş ve yoketmiştir. Çoklu içeriğin yalın belirlenimi içine, Evrensellik biçimine getirilmesinin sonsuz ölçüde önemli olmasına karşın, bu henüz soyut ilke ile dirimli Tin, somut Yürek doyum bulamaz.

Bu biçimsel olarak saltık ilke ile *Tarihin son basamağına, bizim dünyamıza, bizim günümüze* geliriz.

Dünyasallık varoluştaki Tinsel Krallık, kendini varoluşa getiren *İstencin* Krallığıdır. Duygu, duyusallık, itkiler de İç olanı olgusallaştırmanın yollarıdırlar, ama tekil olana geçerek; çünkü İstencin değişken içeriğidirler. Ama haklı ve törel olan şey özsel, kendinde varolan İstence, kendi içinde evrensel İstence aittir, ve Hak olanı bilebilmek için eğilim, itki, kösnü tikel şeyler olarak soyutlanmalıdır; öyleyse *kendinde İstencin* ne olduğu bilinmelidir. İyilikseverlik, yardımseverlik, toplumculluk itkileri itki-

ler olarak kalırlar ki, başka türden çeşitli itkiler onlara düşmandırlar. İstenç kendinde ne ise, bu tikelliklerin ve karşıtlıkların dışında o olmalıdır. Böylelikle İstenç olarak İstenç soyut kalır. İstenç ancak Başkasını, Dışsalı, Yabancıyı istemediği sürece özgürdür, çünkü o zaman bağımlıdır; tersine, İstenç ancak kendi kendisini, İstenci istediği sürece özgürdür. Saltık İstenç özgür olmayı istemektir. Kendini isteyen İstenç tüm hakkın ve tüm yükümlülüğün ve böylelikle tüm tüze yasalarının, ödev buyruklarının ve dayatılan yükümlülüklerin zeminidir. İstencin kendisinin Özgürlüğü, böyle olarak, tüm Hakkın ilkesi ve tözsel temelidir; kendisi saltıktır, kendinde ve kendi için bengi Hak, ve başka tikel hakların yanında en yüksek Haktır; giderek İnsanın onunla İnsan olduğu şeydir ve öyleyse Tinin temel ilkesidir. — Ama en yakın soru şudur: İstenç belirliliğe nasıl gelir? Çünkü kendi kendisini isterken yalnızca kendisi ile özdeş bağıntıdır; ama tikel olanı da ister, ve biliriz ki değişik ödevler ve haklar *vardır*. İstencin bir içeriği, bir belirliliği istenir; çünkü arı İstenç kendi için kendi nesnesi ve kendi içeriğidir ki, bir nesne, bir içerik değildir. Böylece genel olarak bu yalnızca *biçimsel* İstençtir. Ama kurgul olarak bu yalın İstençten Özgürlüğün belirlenimine, ve böylelikle haklara ve ödevlere nasıl ilerlendiğinin tartışması buraya ait değildir. Yalnızca şu belirtilebilir ki, aynı ilke kuramsal olarak Almanya'da Kant felsefesi yoluyla ortaya koyulmuştur. Çünkü ona göre özbilincin yalın birliği, Ben, çiğnenemez, saltık olarak bağımsız Özgürlüktür ve tüm evrensel belirlenimlerin, e.d. düşünce-belirlenimlerinin kaynağıdır — kuramsal Ustur; ve benzer olarak tüm kılgısal belirlenimler için en yüksek olan özgür ve arı İstenç olarak kılgısal Ustur; ve İstencin Usu tam olarak kendini arı Özgürlük içinde tutmak, tikel herşeyde yalnızca onu istemek, hakkı yalnızca hak uğruna, ödevi yalnızca ödev uğruna istemektir. Almanlar arasında bu görüş dingin kuram olarak kaldı; ama Fransızlar onu kılgısal olarak yerine getirmeyi istediler. — Öyleyse şimdi iki soru doğar:

Niçin Özgürlük ilkesi biçimsel kaldı ve niçin Almanlar da değil ama yalnızca Fransızlar onu olgusallaştırmaya giriştiler?

Biçimsel ilke ile hiç kuşkusuz daha içerikli kategoriler bağlandı ve bunlardan başlıcaları Toplum, ve Toplum için yararlı olandı; ama Toplumun ereğinin kendisi politiktir, Devletin ereği (bkz. *Droits de l'homme et du citoyen*, 1791), yani *doğal* Hakları saklama ereğidir; ama Doğal Hak Özgürlüktür, ve bunun daha öte belirlenimi yasa önünde hakların *Eşitliğidir*. Burada dolaysız bir bağlantı vardır, çünkü Eşitlik [*Gleicheit*] bir çokluktakilerin karşılaştırılması [*Vergleichung*/'*eşitleme*'] yoluyla vardır; ama bu çokluk ise insanlardır ki, temel belirlenimleri aynı şeydir, Özgürlüktür. Bu ilke biçimsel kalır, çünkü soyut düşünceden, Anlaktan doğmuştur ki, ilk olarak arı Usun özbilincidir, ve dolaysız olmakla soyuttur. Ondan henüz daha öte hiçbirşey gelişmiş değildir, çünkü henüz genel olarak Din ile, somut olarak saltık içerik ile karşıtlık içinde kalmayı sürdürür.

İkinci soruya, Niçin Fransızlar hemen kuramsaldan kılgısala geçerken buna karşı Almanlar kuramsal soyutlamada durup kaldılar sorusuna gelince, denebilir ki, Fransızlar heyecanlıdırlar (*ils ont la tête près du bonnet*); ama zemin daha derinde yatar. Çünkü Almanya'da felsefenin biçimsel ilkesinin karşısında duran somut ve edimsel dünyada Tinin gereksinimi içsel olarak doyurulmuş ve duyuncu dinginleşmiştir. Çünkü bir yandan *Protestan* dünyanın kendisi düşüncede özbilincin saltık doruğunun bilincine dek ilerlemişken, öte yandan Protestanlık *duygusal yatkınlıkta* törel ve tüzel edimsellik açısından huzurlu bir dinginlik içindedir — bir duygu ki, Din ile bir olarak, Özel Tüze ile ve Devletin anayasası ile ilgili tüm tüzel içeriğin kaynağıdır. Almanya'da Aydınlanma tanrıbilimin yanında dururken, Fransa'da hemen Kiliseye karşı bir yön tuttu. Almanya'da dünyasallık açısından daha şimdiden herşey Reformasyon yoluyla iyileşmiş, o zararlı bekarlık, yoksulluk ve aylaklık kurumları daha şimdiden

ortadan kalkmıştı; Kilisenin ölü varsıllığı ve törel olana karşı hiçbir zorlama yoktu — ki erdemsizliğin kaynağı ve gerekçesi bunda yatıyordu; ne dinadamlarının gücünün dünyasal hak ile karışmasından doğan o dile gelmez haksızlıklar vardı, ne de kralların kutsanmış meşruluklarından doğan öteki haksızlık, e.d. prenslerin özenci — ki, böyle olarak, kutsanmış olanın özenci olduğu için, tanrısal ve kutsal olması gerekiyordu; tersine, istençleri ancak bilgece belirlenerek haklı olanı, türel olanı, ve Bütünün gönencinin istediği düzeye dek saygıya değer görülüyordu. Böylece Düşüncenin ilkesi daha şimdiden bu düzeye dek uzlaşmıştı; dahası, *Protestan dünya önceki belirtik Uzlaşmada Hakkın daha öte gelişimine doğru ilkenin bulunduğunun bilincini taşıyordu.*

Anlak düzleminin soyutlamacı bir yolda gelişmiş bilinci dini bir yana bırakabilir; oysa Din evrensel biçimdir ki, onda Gerçeklik soyut olmayan bilinç için vardır. Protestan dini iki tür duyunca izin vermez; ama Katolik dünyada kutsal olan bir yanda dururken, dine karşı, e.d. onun boşinancına ve onun gerçekliğine karşı soyutlama öte yanda durur. Bu biçimsel, bireysel istenç şimdi temel yapılır; Hak toplumda Yasanın istediğidir, ve İstenç *bireysel* istenç olarak vardır; öyleyse Devlet, birçok bireyin bir toplağı olarak, kendinde ve kendi için bir tözsel birlik ve kendinde ve kendi için Hakkın gerçekliği değildir — ki bireylerin İstençleri gerçek istenç olabilmek için, özgür İstenç olabilmek için kendilerini ona uygun kılmak zorundadırlar; tersine, şimdi istenç atomlarından başlangıç yapılır ve her bir istenç dolaysızca saltık olarak tasarımlanır.

Böylece Devlet için bir *düşünce ilkesi* bulundu ki, bundan böyle herhangi bir görüşe ait bir ilke değildi — örneğin toplumsal itki, mülkiyet güvenliği gereksinimi vb. gibi; ne de dindarlığa aitti, örneğin yönetici gücün tanrısal atanışı gibi; tersine, Pekinlik ilkesiydi ki, benim özbilincim ile özdeşliktir, ama Gerçeklik ilkesi değil, ki hiç kuşkusuz ondan ayırdedilmesi gerekir. Bu İç olan

üzerine ve Özgürlük üzerine çok büyük bir buluştur. Tinsel olanın bilinci şimdi özsel olarak temeldir ve *Felsefe* bu yolla egemen olmuştur. Denmiştir ki, *Fransız Devrimi* Felsefe tarafından başlatılmıştır; ve Felsefeye *Dünya Bilgeliği* denmesi nedensiz değildir, çünkü yalnızca arı özsellik olarak kendinde ve kendi için Gerçeklik değil, ama ayrıca dünyasallıkta dirimli olduğu sürece Gerçekliktir. Öyleyse Devrimin ilk uyarısını Felsefeden aldığı söylendiği zaman buna karşı çıkmamalıyız. Ama bu Felsefe ilkin henüz soyut Düşüncedir, saltık Gerçekliğin somut kavranışı değil — ki aralarında ölçüsüz bir ayrım vardır.

İstencin Özgürlüğü ilkesi öyleyse kendini yürürlükteki Tüzeye karşı geçerli kılmıştır. Fransız Devriminden önce soyluların gücü hiç kuşkusuz Richelieu tarafından bastırılmış ve ayrıcalıkları ortadan kaldırılmıştı; ama dinadamları sınıfı gibi onlar da alt sınıflara karşı tüm haklarını saklı tutuyorlardı. O günlerin Fransasında bütün durum tüm Düşünceyi ve Usu çiğneyen karışık bir ayrıcalıklar kütlesi idi; tam bir saçmalık durumu ki, aynı zamanda törelerin, Tinin en büyük yozlaşması ile bağlıydı — bir Haksızlık imparatorluğu ki, ne olduğunun bilincinin doğması ile utanmasız bir Haksızlık düzeni olur. Halka yüklenen korkutucu ve katı baskı, hükümetin Saraya lüks ve savurganlık gereçleri sağlamadaki sıkıntıları hoşnutsuzluk için ilk dürtüyü verdi. Yeni Tin etkinliğini başlattı; baskı insanları araştırmaya yöneltti. Zorla halkın terinden elde edilen gelirin Devlet erekleri için harcanmadığı, tersine en anlamsız yollarda har vurup harman savrulduğu görüldü. Bütün Devlet dizgesi bir türesizlik kütlesi olarak göründü. Değişim zorunlu olarak şiddete dayalıydı, çünkü dönüşüm hükümet tarafından üstlenilmedi. Ama hükümet tarafından üstlenilmemesinin nedeni sarayın, dinadamlarının, soyluluğun ve parlamentonun kendilerinin iye oldukları ayrıcalıklardan ne durumdaki zorunluk uğruna, ne de kendinde ve kendi için varolan Hak uğruna vazgeçmeye istekli olmalarıydı; dahası, Devlet gücünün özek noktası olarak hükümetin soyut bireysel

istençleri ilke olarak alamaması ve Devleti yeniden bu temelden kuramamasıydı; ve son olarak, Katolik olduğu için Özgürlük Kavramının, Yasanın Usunun en son saltık yükümlülük olarak geçerli olmamasıydı, çünkü kutsal sayılan şey ve dinsel duyunç onlardan ayrıydı. Hak Düşüncesi, Kavramı kendini *bir kerede* geçerli kıldı, ve ona karşı eski haksızlık yapısı bir direnç gösteremedi. Böylece şimdi Hak düşüncesi üzerine bir Anayasa düzenlendi ki, bundan sonra herşey bu temel üzerine dayandırılacaktı. Güneş gök kürede durmaya ve gezegenler onun çevresinde dönmeye başladıktan bu yana hiçbir zaman insanın kendini kafasında, Düşüncede ortaya koyduğu ve edimselliği ona göre kurduğu anlaşılmamıştı. İlk olarak Anaxagoras dünyayı νοῦς yönetir demişti; ama ilk kez şimdi insan Düşüncenin tinsel edimselliği yönetmesi gerektiğini bilme noktasına ulaştı. Böylece bu görkemli bir şafaktı. Tüm düşünen varlıklar bu çığırın sevincini paylaştılar. Yüce bir heyecan zamana egemen oldu, ve sanki Tanrısalın dünya ile edimsel uzlaşması ilk kez şimdi başarılmış gibi, Tinin bir coşkusu dünyayı baştan sona kapladı.

Şimdi şu iki kıpı üzerinde durmalıyız: 1. Devrimin Fransa'daki süreci; 2. Devrimin nasıl dünya-tarihsel olduğu.

1. Özgürlük kendinde çifte bir belirlenim taşır: Biri Özgürlüğün İçeriğini, Nesnelliğini, asıl sorunu ilgilendirir; öteki Özgürlüğün onda Öznenin kendini etkin bildiği Biçimini; çünkü Özgürlük istemi Öznenin kendini onda bilmesi ve onda onun olanı yapmasıdır, çünkü [istenen] şeyin olması onun çıkarıdır. Dirimli Devletin üç öğesi ve gücü bunlara göre irdelenmelidir; bununla ilgili ayrıntıları Tüze Felsefesi üzerine derslere bırakıyoruz.

a) Ussallık *Yasaları* ya da kendinde Hakkın yasaları — nesnel ya da olgusal Özgürlük: Mülkiyet Özgürlüğü ve Kişi Özgürlüğü buraya aittir. Feodal bağdan doğan tüm özgürlüksüzlük böylelikle sona erer, feodal haktan ortaya çıkan tüm o belirlenimler, onda-birler ve haraçlar yitip gi-

der. Dahası, işleyim özgürlüğü, insanın yetilerini dilediği gibi kullanma izninin olması ve tüm Devlet görevlerine özgürce girebilmesi olgusal Özgürlüğe aittir. Bunlar olgusal Özgürlüğün kıpılarıdır ki, duygu üzerine değil — çünkü duygu serfliğin ve köleliğin bile sürmesine izin verir —, ama insanın tinsel özüne ilişkin düşüncesi ve özbilinci üzerine dayanırlar.

b) Ama yasaları edimselleştiren etkinlik genel olarak *Hükümettir.* Hükümet ilk olarak yasaların biçimsel uygulaması ve onların sürdürülmesidir; dış ilişkilerde Devletin ereğini izler ki, bu ulusun başkalarına karşı bir bireysellik olarak bağımsızlığıdır; son olarak içeride Devletin ve tüm sınıflarının gönencini sağlaması gerekir, ki Yönetimdir; çünkü yalnızca yurttaşın bir mesleği sürdürebilmesi yeterli değildir — ondan bir kazanç da elde edebilmelidir; insanın yetilerini kullanabilmesi yeterli değildir — onları uygulayabilme fırsatını da bulmalıdır. Öyleyse Devlette bir Evrensel ve onun Etkinleştirilmesi vardır. Etkinleştirme karar veren ve belirleyen öznel bir İstence aittir. Yasaların yapılması, bu belirlenimleri bulmak ve pozitif olarak düzenlemek bir etkinleştirmedir. Bundan sonrası karar verme ve yerine getirmedir. Burada şimdi şu soru doğar: Neyin karar veren istenç olması gerekir? Son karar Tekerke aittir; ama eğer Devlet Özgürlük üzerine kuruluysa, bireysel istençler çokluğu da kararda payının olmasını ister. Ama *Çoğunluk Herkestir*, ve kararda yalnızca *Azınlığın* payının olmasına izin vermek geçersiz bir yol ve çok büyük bir tutarsızlık olarak görünür, çünkü herkes onun için Yasa olması gereken şeyde kendi istenci ile bulunmayı ister. Azınlığın Çoğunluğu *temsil etmesi* [*vertreten*] gerekir, ama sık sık onları yalnızca *çiğner* [*zertreten*]. Daha önemsiz olmamak üzere, Çoğunluğun Azınlık üzerindeki egemenliği de büyük bir tutarsızlıktır.

c) Öznel İstençlerin bu çarpışması böylece üçünü bir kıpıya, *duygusal yatkınlık* kıpısına götürür ki, Yasaların içsel olarak isteniyor olmalarıdır; yalnızca törel bir alışkanlık değil, ama duygusal yatkınlık: — Yasaların ve genel

olarak Anayasanın sağlam birşey olduğunun, kendi tikel istençlerine onlar karşısında boyun eğdirmenin bireylerin en yüksek ödevleri olduğunun bir duygusu. Yasalar, anayasa ve hükümet üzerine çeşitli görüşler ve düşünceler olabilir, ama bu görüşlerin Devlette tözsel olanın karşısında altgüdümlü olarak alınmaları ve onlardan vazgeçilmesi yönünde bir duygusal yatkınlık olmalıdır; dahası, Devlette duygusal yatkınlığı karşısında daha yüksek ve daha kutsal hiçbirşey olmamalı, ya da eğer gene de Din daha yüksek ve daha kutsal olacaksa, onda Devletin anayasasından ayrı ya da ona karşıt olacak hiçbirşey kapsanmamalıdır. Hiç kuşkusuz Devletin yasalarını ve anayasasını Dinden bütünüyle ayırmak temel bilgelik olarak geçerlidir, çünkü bağnazlık ve ikiyüzlülük bir Devlet Dininin sonuçları olarak korkutucudur; ama Din ve Devlet içerik açısından ayrı olsalar da, buna karşın köklerinde birdirler ve yasalar en yüksek doğrulanmalarını Dinde bulurlar.

Burada açıkça belirtmek gerek ki, Katolik Dininde herhangi bir ussal anayasa olanaklı değildir; çünkü hükümet ve halk karşılıklı olarak duygusal yatkınlığın bu son güvencesini taşımalıdırlar ve onu ancak ussal anayasaya karşıt olmayan bir dinde bulabilirler.

Platon *Devlet*'inde herşeyi hükümete dayandırır ve duygusal yatkınlığı ilke yapar; bu nedenle başlıca ağırlığı Eğitim üzerine getirir. Modern kuram buna bütünüyle karşıttır, çünkü herşeyi bireysel istence bırakır. Oysa burada bu istencin Devletin kalıcılığını onda bulabileceği doğru duygusal yatkınlığı da taşıyacağı konusunda hiçbir güvence yoktur.

Şimdi *Fransız Devriminin* sürecini ve Hak Kavramından çıkarak Devletin yeniden toparlanmasını bu ana belirlenimlere göre izlememiz gerekir. İlk olarak yalnızca bütünüyle soyut felsefi ilkeler kuruldu ve duygusal yatkınlık ve din hiçbir biçimde dikkate alınmadı. Fransa'da ilk Anayasa *Krallığın* anayasallaştırılmasını kapsıyordu: Devletin doruğunda Tekerkin durması ve yürütme gü-

cünün bakanları ile birlikte ona ait olması gerekiyordu; öte yandan yasaları yasama organı çıkaracaktı. Ama bu anayasa doğrudan doğruya kendi içinde çelişkiliydi; çünkü bütün bir yönetim gücü yasama gücünde yatıyordu: Bütçe, savaş ve barış sorunları, silahlı kuvvetler için askere alma işi Yasama Meclisinin elindeydi. Herşey 'Yasa' başlığı altında toplanmıştı. Oysa bütçe Kavramına göre bir Yasa değildir, çünkü her yıl yenilenir ve onu yapması gereken güç Hükümet gücüdür. Dahası, bakanların ve yetkililerin vb. dolaylı atanmaları da bu güç ile bağlıdır. — Hükümet böylece Yasama Meclisine devredildi, tıpkı İngiltere'de Parlamentoya devredilmesi gibi. — Dahası, bu anayasa saltık güvensizlik yüklüydü; hanedan kuşku altındaydı, çünkü önceki gücünü yitirmişti, ve rahipler yemin etmeyi reddediyorlardı. Hükümet ve anayasa bu durumda süremezdi ve ikisi de yıkıldı. Ama bir hükümet her zaman bulunur. Buna göre soru şudur: Nereden gelmiştir? Kurama göre, Halktan, ama olguya göre, Ulusal Konvensiyondan ve bunun Komitelerinden doğmuştur. Şimdi soyut *Özgürlük* ve — bunun öznel İstençteki biçimi olarak — *Erdem* ilkeleri egemendir. Erdemin şimdi yozlaşması ile ve eski çıkarları ile ya da özgürlük ve tutkulardaki aşırılıkları yoluyla Erdeme bağlı kalmayan Çoğunluğa karşı hükümet etmesi gerekir. Erdem burada yalın bir ilkedir ve duygusal olarak yatkın olanları ve olmayanları ayırdeder. Ama duygusal yatkınlık ancak duygusal yatkınlık tarafından tanınabilir ve yargılanabilir. Böylelikle *Kuşku* egemen olur; ama Erdem, kuşkulanılabilir olur olmaz, daha şimdiden yargılanmıştır. Kuşku korkunç bir güç kazandı ve öznel istenci tam olarak bir Katoliğin dinsel duyuncu olan Tekerki darağacına götürdü. Robespierre tarafından Erdem ilkesi en yüksek ilke olarak getirildi, ve denebilir ki, bu insan Erdem konusunda ciddiydi. Şimdi *Erdem* ve *Terör* egemen oldular; çünkü salt duygusal yatkınlık yoluyla yöneten öznel Erdem kendisi ile birlikte en korkunç tiranlığı getirir. Gücünü yasal biçimsellikler olmaksızın uygular ve cezası her zaman

eşit ölçüde yalındır — Ölüm. Bu tiranlık yokolmak zorundaydı; çünkü tüm eğilimler, tüm çıkarlar, ussallığın kendisi yoğunlaşması içinde öylesine fanatik bir şekilde ortaya çıkan ve korkunçluğunda tutarlı olan bu Özgürlüğe karşıydılar. Yine önceki gibi örgütlü bir hükümet ortaya çıktı, yalnızca şef ve tekerk şimdi değişebilir bir Beşler Direktoriumu idi; bu belki de ahlaksal olan, ama bireysel olmayan bir birlik oluşturdu. Onların altında da Kuşku egemendi, ve hükümet yasama meclislerinin elindeydi; buna göre o da aynı yıkım yazgısına uğradı, çünkü kendine bir hükümet *gücü* için saltık gereksinimi tamtlamıştı. *Napoleon* onu askeri bir güç olarak kurdu ve sonra yine bireysel bir istenç olarak kendini Devletin doruğuna yerleştirdi; egemen olmayı biliyordu ve çok geçmeden iç işleri yoluna koydu. Avukatlardan, ideologlardan ve ilkeli insanlardan henüz ortada olanları dağıttı, ve bundan böyle egemen olan güvensizlik değil ama saygı ve korku oldu. Sonra karakterinin olağanüstü gücüyle dışarıya döndü, bütün Avrupa'ya boyun eğdirdi ve liberal düzenlemelerini her yere yaydı. *Hiçbir zaman daha büyük utkular kazanılmadı, hiçbir zaman daha dahice seferler yapılmadı; ve gene de hiçbir zaman utkunun güçsüzlüğü o zaman olduğundan daha parlak bir ışık altında görünmedi.* Halkların duygusal eğilimleri, e.d. dinsel eğilimleri ve ulusallıklarının eğilimleri en sonunda bu devi devirdi, ve Fransa'da temelinde *Charte* olmak üzere yine anayasal bir tekerklik kuruldu. Ama burada yine duygusal eğilim ve güvensizlik karşıtlığı kendini gösterdi. Fransızlar tekerklik için bağlılık ve sevgi dolu, minnet dolu konuşmalar yaparken yalnızca karşılıklı olarak yalanlar söylüyorlardı. Maskaralık on beş yıl sürdü. Çünkü *Charte* evrensel bayrak olmuş ve her iki yan onun üzerine yemin etmiş olsa da, bir yanda duygusal eğilim Katolik bir eğilimdi ve varolan kurumları yoketmeyi bir duyunç sorunu olarak görüyordu. Böylece yine bir kırılma oldu ve Hükümet devrildi. Sonunda, kırk yıl süren savaşlardan ve ölçüsüz karışıklıklardan sonra, yıpranmış bir yürek bunların bir

sonunu ve bir kurtuluşun ortaya çıktığını görmenin sevincini duyabildi. Ama şimdi ana noktalardan biri düzeltilmiş olsa da, bir yanda her zaman Katolik ilkeden kaynaklanan bu kırılma, öte yanda öznel istencinki kalır. İkincisi ile ilgili olarak, başlıca tek yanlılık evrensel İstencin *görgül olarak* da evrensel olması, e.d. genel olarak bireysel olanın yönetmesi ya da yönetimde pay alınası isteminden oluşur. Ussal hakların, kişi ve mülkiyet özgürlüklerinin geçerli olmasıyla, ve bir Devlet örgütünün ve onda yurttaşlık yaşamının yerine getirilecek kendi işleri olan alanlarının bulunmasıyla, halk üzerinde ve onun güveni üzerinde anlayışlı etkilerin egemen olması ile doyum bulamayarak, *Liberalizm* tüm bunların karşısına tekil istençlerin atomik ilkesini çıkarır: Herşey onların kesin güçleri ve kesin onayları yoluyla olmalıdır. Özgürlüğün bu biçimselliği ile, bu soyutlama ile, örgütlenişte sağlam hiçbirşeyin doğmasına izin verilemez. Hükümetin tikel düzenlemeleri hemen özgürlüğü karşılarında bulurlar, çünkü bu özgürlük tikel istencin özgürlüğü ve öyleyse özençtir. Kalabalığın istenci bakanlığı devirir, ve şimdiye kadarki karşıtçılık bundan böyle onun yerini alır; ama bu sonuncusu, şimdi hükümet olduğu sürece, yine kalabalığı karşısına alır. Böylece karışıklık ve huzursuzluk sürer. *Bu çarpışma, bu düğüm, bu sorun Tarihin şimdi üzerinde durduğu ve gelecek zamanda çözmesi gereken şeydir.*

2. Şimdi Fransız Devrimini *dünya-tarihsel* olarak irdelememiz gerekir, çünkü içeriğe göre bu olay dünya-tarihseldir, ve biçimciliğin kavgası hiç kuşkusuz bundan ayrı tutulmalıdır. Dışsal yayılma söz konusu olduğunda, hemen hemen tüm modern Devletler ya fetih yoluyla aynı ilkeye açılmış ya da bu ilke doğrudan doğruya onlara götürülmüştür; Liberalizm özellikle tüm Romanik Uluslara, yani Roman Katolik Dünyaya, *Fransa, İtalya, İspanya*'ya egemen olmuştur. Ama her yerde iflas etmiştir; ilk olarak Fransa'daki büyük firması, sonra İspanya'daki, İtalya'daki; ve dahası, götürüldüğü devletlerde ikişer kez. İspanya'da bir kez Napoleon'un Anayasası yoluyla, sonra

Cortes'in Anayasası yoluyla durum buydu; Piemont'da, bir kez Fransız İmparatorluğuna katıldığı zaman, sonra kendi içindeki ayaklanma yoluyla; ve yine Roma'da, Napoli'de de ikişer kez. Böylece Liberalizm soyutlaması Fransa'dan başlayarak Romanik Dünyaya yayıldı; ama bu dünya dinsel kölelik yoluyla politik özgürlüksüzlükte zincire vuruldu. Çünkü Hak ve Özgürlüğü bağlayan zincirlerin Duyuncun kurtuluşu olmaksızın kırılabileceği, Reformasyon olmaksızın bir Devrimin olabileceği ilkesi yanlış bir ilkedir. — Bu ülkeler böylece eski durumlarına geri düştüler — İtalya'da dışsal politik durumun belli değişkileri ile. Venedik, Cenova, en azından belli bir ölçüde meşru olan bu eski aristokrasiler çürümüş despotizmler olarak yittiler. Dış üstünlük kalıcı hiçbirşey üretmeyi başaramaz: Napoleon İspanya'yı özgürlüğe ancak II. Philipp'in Hollanda'yı köleliğe getirebileceği denli zorlayabildi.

Başka uluslar, özellikle Protestan uluslar bu Romanik uluslar ile karşıtlık içinde dururlar. Avusturya ve İngiltere iç karışıklık alanının dışında kaldılar ve kendi iç sağlamlıklarının büyük, olağanüstü tanıtım gösterdiler. *Avusturya* bir krallık değil, ama bir imparatorluktur, e.d. birçok devlet örgütünün bir toplağıdır. Başlıca illerinin nüfusu Germanik değildir ve İdealar tarafından etkilenmeden kalmışlardır. Ne eğitim ne de din yoluyla yükseltilmiş olarak, bir yandan serflik durumunda kalmış ve efendiler ise bastırılmıştır — Bohemya'da olduğu gibi; öte yandan, birinciler aynı bağımlılık durumunu sürdürürken, baronlar zora dayalı egemenlikleri için özgürlüklerini ileri sürmüşlerdir — Macaristan'da olduğu gibi. Avusturya imparatorluk onuru nedeniyle Almanya ile daha sıkı bağlantıdan vazgeçmiş, ve Almanya'daki ve Hollanda'daki birçok iyelik ve hakkını bırakmıştır. Şimdi Avrupa'da kendi başına duran politik bir güçtür.

İngiltere de benzer olarak büyük çabalar sonucunda eski temellerini korumuştur; İngiliz *Anayasası* genel karışıklık ortasında ayakta kalmış, ve bu onun tarafından

etkilenmeye daha açık olmasına karşın böyle olmuştur, çünkü kamusal Parlamentosu yoluyla, tüm sınıfların açık toplantılar yapma alışkanlıkları yoluyla, ve özgür basın yoluyla Fransız Özgürlük ve Eşitlik ilkelerinin halkın tüm sınıfları arasına girişinin sağlanması için olanaklar daha uygundu. İngiliz ulusu kültüründe bu evrensel ilkeleri kavrayamayacak denli körelmiş miydi? Ama başka hiçbir ülkede Özgürlük üzerine daha çok kafa yorulmuş ve kamusal tartışma yapılmış değildir. Yoksa İngiliz Anayasası daha şimdiden bütünüyle bir Özgürlük anayasası mıydı, ve o ilkeler onda daha şimdiden hiçbir direniş ya da giderek hiçbir ilgi bile uyandıramayacak bir düzeye dek olgusallaşmış mıydı? İngiliz ulusu Fransa'nın kurtuluşunu onaylamış olabilir; ama kendi anayasasına ve özgürlüğüne gurur içinde güveniyordu, ve yabancı olana öykünmek yerine ona karşı her zamanki düşmanca tutumunu ileri sürerek çok geçmeden Fransa ile halkın desteğini alan bir savaşa girişti.

İngiliz Anayasası yalnızca *tikel hakların* ve tikel ayrıcalıkların bir bileşimidir; Hükümet özsel olarak yöneticidir, eş deyişle tüm tikel katman ve sınıfların çıkarlarını korur, ve her bir tikel Kilise, topluluk, kontluk, toplum kendi sorunlarını çözer, öyle ki aslında hükümetin hiçbir yerde İngiltere'de olduğundan daha az yapacak işi yoktur. İngilizlerin Özgürlükleri dedikleri şey başlıca budur ve yönetimin özekselleştirilmesinin tam karşıtıdır — örneğin belediye başkanının en küçük köye dek bakanlık ya da yetkilileri tarafından atandığı Fransa'da olduğu gibi. Başkalarının dilediklerini yapmalarına başka hiçbir yerde Fransa'da olduğundan daha az hoşgörü gösterilmez; orada bakanlık tüm yönetim gücünü kendi içinde toplar, ve bu konuda Temsilciler Meclisi de hak ileri sürer. Buna karşı İngiltere'de her topluluğun, her altgüdümlü çevre ve birleşmenin kendisinin yapacak işleri vardır Bu yolda evrensel çıkar somuttur ve tikel çıkarlar onun bağlamında bilinir ve istenir. Tikel çıkarlara ilişkin bu düzenlemeler hiçbir biçimde evrensel bir dizgeye izin

vermezler. Buna göre soyut ve evrensel ilkeler İngilizlere hiçbirşey söylemez ve bir kulaklarından girip ötekinden çıkar. — Bu tikel çıkarların onlara bağlı pozitif hakları vardır ki, bunlar eski feodal tüze zamanlarından kalmadır ve İngiltere'de başka her ülkede olduğundan daha iyi saklanmıştır. En yüksek tutarsızlık ile, bunlar aynı zamanda en yüksek haksızlıklardır, ve olgusal Özgürlüğün kurumları hiçbir yerde İngiltere'de olduğundan daha az değildir. Özel Tüze alanında, mülkiyet özgürlüğünde, inanılmaz bir yolda geridirler; yalnızca ilk doğan haklarına bakarsak, bunlara göre genç oğullara subaylık ya da dinadamlığı konumları satın alınabilir ya da başka yollardan elde edilebilir.

Parlamento yönetir, gerçi İngilizler bunun böyle olduğunu kabul etmeyi istemeseler de. Belirtmeye değer ki, tüm zamanlarda cumhuriyetçi bir halkın yozlaşma dönemi olarak görülmüş olan şey burada kendini olağan durum olarak gösterir, çünkü Parlamento seçimleri rüşvet yoluyla kazanılır. Ama buna da özgürlük derler — oyunu satabilmek ya da kendine Parlamentoda bir yer satın alabilmek için. — Ama bu bütünüyle ve baştan sona tutarsız ve yozlaşmış durumun gene de bir üstünlüğü vardır ve bir hükümetin olanağını temellendirir, e.d. Parlamentoya daha gençliklerinde kendilerini devlet işlerine adamış, bu işlerde çalışmış, yaşamış ve birer devlet adamı olmuş insanlardan oluşan bir çoğunluğun girmesini sağlar. Ve ulus bir hükümetin olması gerektiği gibi doğru bir anlayış ve kavrayış taşır ve bu nedenle yönetimde deneyimli olan insanların bir birliğine güven duymaya hazırdır; çünkü tikellik duygusu bilginin, deneyimin, becerinin evrensel tikelliğini de bilir ki, bunlar kendini yalnızca böyle çıkarlara adayan aristokrasinin iyeliğindedirler. Bu herkesin hemen kolayca anlayabileceği ve dahası tüm Anayasalarda ve Bağıtlarda bulunacak olan ilkelerin ve soyutlamanın anlamına bütünüyle karşıttır. — Şimdi soru önerilen Reformun, tutarlı olarak yerine getirildiğinde, bir hükümetin olanağına ne düzeyde izin vereceği sorusudur.

İngiltere'nin özdeksel varoluşu Tecim ve İşleyim üzerine temellenir, ve İngilizler bütün dünya üzerinde Uygarlığın Misyonerleri olma gibi büyük bir belirlenimi üstlenmişlerdir; çünkü tecimci tinleri onları tüm denizleri ve tüm karaları aşmaya, barbar halklarla bağlantılar kurmaya, onlarda gereksinimler ve işleyim yeteneği yaratmaya, ve herşeyden önce aralarında tecimin koşullarını, yani zorbalığın ortadan kaldırılmasını, mülkiyete saygıyı ve konukseverliği yerleştirmeye iter.

Almanya utkulu Fransız orduları tarafından işgal edildi, ama Alman ulusallığı bu baskıyı üzerinden attı. Almanya'da ana kıpılardan biri Tüze Yasalarıdır; bunlara hiç kuşkusuz Fransız baskısı yol açtı, çünkü daha önceki düzenlemelerin eksiklikleri özellikle bu yolla açığa çıktı. Bir İmparatorluk yalanı bütünüyle yitti. Egemen devletlere parçalandı. Feodal yükümlülükler ortadan kaldırıldı, mülkiyet ve kişi özgürlüğü ilkeleri temel ilkeler yapıldılar. Devlet görevleri her yurttaşa açıktır, ama beceri ve uygunluk zorunlu olarak koşuldur. Hükümet sorumluluğu resmi dünyaya aittir, ve tekerkin kişisel kararı dorukta durur, çünkü bir son karar, daha önce belirtildiği gibi, saltık olarak zorunludur. Gene de sağlamlaşmış yasalar ve Devletin belirli örgütlenişi durumunda, yalnızca tekerkin kararına bırakılan şey tözsellik açısından çok az önemi olan noktalardır. Hiç kuşkusuz eğer payına soylu bir tekerk düşerse, bu bir ulus için büyük bir talih sayılmalıdır; gene de büyük bir devlette bunun bile önemi çok azdır, çünkü bu devlet gücünü Usunda bulur. Küçük devletler varoluşlarında ve dinginliklerinde güvenceyi az ya da çok başkalarından alırlar; bu nedenle gerçekten bağımsız devletler değildirler ve savaşın ateşten sınavına dayanmaları gerekmez. — Belirtildiği gibi, hükümette bir payı olmak bilgisi, yatkınlığı ve ahlaksal bir istenci olan herkese açıktır. Bilenlerin yönetmesi gerekir, οἱ ἄριστοι, bilgisizlik ya da 'daha iyi bilme'nin kibri değil. — Son olarak, duygusal yatkınlığa gelince, daha önce söylendiği gibi, Protestan Kilise yoluyla Dinin Hak ile

uzlaşması sağlanmıştır. Protestan dünyada dünyasal Haktan ayrı ya da ona karşıt olacak hiçbir kutsal, hiçbir dinsel duyunç yoktur.

Bilinç bu noktaya dek gelmiştir, ve bunlar Özgürlük ilkesinin kendini onda edimselleştirdiği biçimin ana kıpılarıdır, çünkü Dünya Tarihi Özgürlük Kavramının gelişiminden başka birşey değildir. Ama nesnel Özgürlük, olgusal Özgürlüğün yasaları olumsal istencin boyun eğmesini isterler, çünkü bu genel olarak biçimseldir. Eğer nesnel olan kendinde ussal ise, o zaman içgörü bu Usa karşılık düşmelidir, ve o zaman öznel Özgürlük özsel kıpısı da bulunur. Yalnızca Kavramın bu İlerleyişini irdeledik, ve halkların mutluluklarını, serpilme dönemlerini, bireylerin güzellik ve büyüklüklerini, yazgılarına üzüntü ve sevinçlerinde bağlanan ilginçliği daha yakından betimlemenin çekiciliğini yadsımak zorunda kaldık. Felsefenin işi yalnızca kendini Dünya Tarihinde yansıtan İdeanın parıltısı iledir. Felsefe dolaysız tutkuların edimsellikteki bıkkınlık verici devimlerinden geriye irdelemenin dinginliğine çekilir; ilgisi kendini edimselleştiren İdeanın, hiç kuşkusuz yalnızca Özgürlük bilinci olarak varolan Özgürlük İdeasının gelişim sürecini bilmektir.

Dünya Tarihinin Tinin tarihinin değişmekte olan sahneleri altındaki bu Gelişim Süreci ve edimsel Oluş süreci olması olgusu — bu olgu gerçek *Theodike*, Tanrının Tarihteki aklanışıdır. Ancak olanların, her gün olmakta olanların yalnızca Tanrı olmaksızın olamayacakları değil, ama özsel olarak Onun İşi oldukları içgörüsüdür ki Tini Dünya Tarihi ile ve Edimsellik ile uzlaştırabilir.

[*Tarih Felsefesi* Sonu]

EKLER

Kitap Üzerine Notlar

Hegel'in Tarih Felsefesi üzerine 1822-23 ile 1830-31 arasında verdiği derslerin ilk düzenlemesi felsefecinin ölümünden sonra 1837'de Eduard Gans tarafından 'Tüm Yapıtlar'ın [*Vollständige Ausgabe*] parçası olarak yayımlandı. Bundan sonra eldeki tüm gereç 1847'de öğrencilerin ders notlarını Hegel'in kendi elyazmaları ile bütünleştiren Karl Hegel tarafından bir kez daha düzenlendi. Ve bunu Georg Lasson tarafından Hegel'in yapıtlarının 'Eleştirel Yayım'ının [*Kritische Ausgabe*] bir bölümü olarak hazırlanan bir başka düzenleme izledi. Tüm bu çabalar doğal olarak eldeki felsefi içeriği yalnızca dışsal olarak toparladılar ve Hegel'in *Tarih Felsefesi* açıktır ki bu yapısıyla ona verilebilecek son biçimi kazanmış olmaktan uzaktır. Gene de bunun nedeni yalnızca çalışmayı yayıma hazırlayanın Hegel'in kendisi olmaması değildir. Hegel yaşamı boyunca içeriği sürekli olarak geliştirdi, yeniden düzenledi ve onu ideal kurgul biçime ulaştırmaya çalıştı. Ve yalnızca *Tarih Felsefesi*'nin değil, ama *Mantık Bilimi* de içinde olmak üzere bütün bir *Ansiklopedik Dizgenin* bir *oluş* sürecinde olması Felsefe Tarihinin işinin henüz bitmediğini, *Logosun* insan bilincinde açınmasının henüz tamamlanmış olmadığını gösterir. — Bu çeviri Karl Hegel'in düzenlemesinden yapıldı.

* * *

Hegel'in *Tarih Felsefesi Ansiklopedik dizgesinin* bir bileşenidir, ve daha tam olarak *Türe Felsefesi*'nden (ya da "Nesnel Tin" alanından) "Saltık Tin" alanına geçiş momentini oluşturur. Tüm öncülü ile birlikte Tinin *sonluluk* alanına aittir, ve tüm içeriği ile henüz *değerler* alanının, saltık Tin alanının gerisindedir. Özsel olarak nesnel Tinin Kavramlarının *gelişimini*, realitelerinin idealitelerine eşitlenmesi sürecini izler.

Hegel felsefi çözümlemelerini bir Avrupalının, bir Hıristiyanın, bir Almanın *göreli* tarihsel bakış açısından üretmedi. Olanaklı en vurgulu anlamda, giderek en tutkulu anlamda, bakış açısının *evrensel Usun/Logosun* bakış açısı olduğunda, bir Alman ya da Batılı olarak yazmadığında, böyle kültürel sonlulukların üstünde ve ötesinde olduğunda diretti, ve bunu *Tinin Görüngübilimi*'nden başlayarak yaptı.

Kurgul Yöntem — Kavramın *nesnel* devimi — konusuna onu kendi kişiselliğine uydurma kaygısı ile başlayan sıradan bilincin tüm öznelliğine ve özencine karşı biricik çözümdür.

Hegel'in *bilgi* olarak, *ussal bir dizge* olarak, sözcüğün *tanıtlı* anlamında *Bilim* olarak gördüğü Tarih çözümlemesini Doğu ve Batı gibi, sol ve sağ gibi kendileri tarihsel olan bakış açılarından, ya da eşit ölçüde öznel ulusal, sınıfsal, ırksal, etnik bakış açılarından yargılamak onu *yorumlamaktır* ve bir 'görüş' olarak *yorumlama* açıktır ki nesnelliğin söz konusu olduğu yerde hiçbir değeri olmayan, ancak *göreli* bir anlam taşıyan bir duruş noktası, salt bir *kültürdür*. Oysa kültür, Hegel'in ereksel-gelişimsel öncülleri üzerine, tam olarak Tarihin *dışsal* gerecinin kendisidir, Tinin *ne yaptığını bilmeden* ürettiği tözsüz içeriktir, ve belirlenimi kendini uygarlığa tamamlamak, Saltık Tin alanında kendini *değerin kendisine, Saltık Değere* yükselterek ortadan kaldırmaktır.

Hegel'in felsefesinde *Tinin özünün Özgürlük olması* Tinin kendisinden *başka* bir etmen tarafından, örneğin materyalistik altyapı, üretim ilişkileri, üretici güçler vb. tarafından *belirlendiğini* ileri süren görüşleri ait oldukları despotik bilincin alanına sürer. Tarihin kavramı onun Dünya-Tininin *öz*-belirlenim alanı olması, *İstencin* kendini tüm içeriği ile edimselleştirmesidir: Özgürlük ancak Özgürlük yoluyla, ancak öz-belirlenim yoluyla gerçekleşir. Usun Duyunç olarak itki, tutku, hırs vb. üzerinde güç ve böylece özgürlük olduğunu anlatan *ereksel* nedensellik kavramı insanı salt bir uzantı olarak gören materyalistik nedensellikten bütünüyle başka bir kavramdır. İstenç kendini belirlemiyor ama başka birşey tarafından, altyapı vb. tarafından belirleniyorsa, İstenç değildir, çünkü *özgür* değildir.

KISA AÇIKLAMALAR

A

Aachen. Aix-la-Chapelle

Anabaptist. Wiedertäufer; 16. yüzyıl Protestan bölüngülerinden biri; çocuk vaftizini yadsıdı ve yetişkinlerin yeniden vaftiz edilmeleri gerektiğini savundu.

Aryan, Arian. Hint-Avrupa ırkı

B

Bağışlanma Belgeleri. *Ablaß.* Katolik Kilisenin tanrıbilimınde günahların bağışlanmasından sonra cezanın silinmesi

Bayern. Bavyera

Brittany. Kuzey batı Fransa'da bir bölge

C

Chlodwig. (Clovis) ?466-511; Frankların kralı (481-511)

condottiere. (çğl: *condottieri*) 13-16. yüzyıllarda Avrupa'da paralı asker birliğinde komutan ya da er

D

dilenci keşişler. *Bettelmönche;* Fransiskanlar; Mendicant Friars

Druid. Hıristiyanlıktan önce Galya, İngiltere ve İrlanda'da eski rahipler düzeninin bir üyesi

E

Episkopalianlar. İskoçya'da ve ABD'de Anglikan Topluluğun bağımsız bir dalının üyeleri

Exarchat. Ortodoks Hıristiyan Kiliselerin başı

F

Fénelon. (1651-1715); Fransız tanrıbilimci; "Les aventures de Télémaque" (1699) başlıklı yapıtı XIV. Louis'nin hükümetinin eleştirisi olarak görüldü.

Franklar. Germanik federasyonlardan biri

G

Grandezza. İspanyol yüksek soylusu

H

Host. (Alm. Hostie); Mass ayininde kullanılan kutsal-ekmek

İ

interdikt. (Katolik K.) Kilise ayinlerine katılmanın yasaklanması

Interregnum. Normal hükümet vb. dönemleri arasındaki kesinti dönemi

İznik Konseyi. İS 325'te Hıristiyan öğretiyi oluşturdu

K

Karl, Büyük (Charlemagne) 768-814 arasında Frankların kralı

Karl Martell. ?688-741; Büyük Karl'ın dedesi

konjurasyon. (*conjuratio*) yeminle doğrulanan birlik

kreole. Güney Amerika'da doğmuş Avrupalı, özellikle İspanyol

L

Livonya. Litvanya'nın kuzeyinde, Baltık Denizi kıyısında bir bölge; eski bir Rus ili

Logos. Us, Λόγος

Lothringen. Lorraine

Ludwig, Dindar. Lud-

wig der Fromme, Louis the Pious, le Débonnaire; 814-840 arasında Frankların imparatoru

M

major domo. (Lat.; çğl. *majores domus*) Bir ev halkının reisi

Mass Ayini. Son Yemek Ayini

Merovingianlar. Bir Frank hanedanı

P

Pantkot Yortusu. *Pfingsfest*; Kutsal Tinin havariler üzerine inişini kutlayan Hıristiyan bayramı

podesta: Çeşitli cumhuriyetlerde baş yetkili

pontifex maximus. Roma'da baş rahip

populus. (Roma) halk

Püritanlar. Çoğu Kalvinist olan ve İngiltere Kilisesini Katolik saydıkları törenlerden ve başka öğelerden arındırmak isteyen İngiliz aşırı Protestanları

S

sacrum (çğl: *sacra*): (Rom.) kutsal bir şey

Sarakenler. (Yun. Sarakenos) Araplar

saray günü. (Alm. *Hoftag*) Frank İmp. zamanında kralların toplanma günleri

Sınır Kontları. (*Markgrafen*) Kontların üzerinde bir konum; Kutsal Roma İmp. da başlangıçta sınır bölgelerindeki illeri yönetmek için atanırken, 12 yy.dan sonra tümü de prensler oldular.

Signoria. İtalyan kent devletlerinin en yüksek devlet yetkesi

simoni. dinadamlığı ayrıcalıklarının alınıp satılması

synod. Kilise Meclisi

T

Thüringia. Orta Almanya'da tarihsel bir bölge

tonsur. başın ortasındaki traşlı yer

V

virtus. (Lat.) erdem

Vizigotlar. Batı Gotları

Y

yüksek Eleştiri. (Alm. *höhere Kritik*) İncil'in kitaplarının kaynaklarını saptamak için yazınsal eleştiri uygulayımlarının kullanılması

Dizin

idea

"Tarih genel olarak Tinin Zamanda gelişimidir." Gelişim Doğadan daha çoğu olan, Tin olan *homo sapiensin* saltık değerine hakkını vermesi, kültürel sürecinin sonlu biçimlerinde, tarihsel bilinç biçimlerinde takılıp kalmaması, ussal, törel, estetik özünü özgürce varoluşa yükselterek varoluşunu özü ile bir yapması sürecidir. Gelişim Tinin yapıp bitireceği birşeydir — fenomeni numen ile eşitlemek. Erek — Özgürlük — yalnızca ilerleyen kötü bir sonsuzlukta takılıp kalmama, ama Tarih olabilme, kendini ortadan kaldırma ve daha yüksek bir kültürel basamak olarak baştan sona yeniden biçimledirme Eylemidir. Tinin Zamandaki gelişimi sürekli yenileşme, kesintisiz bir modernleşme sürecidir, çünkü modern olanın, yeni olanın yazgısı eskimekten, bir yana atılmaktan başka birşey değildir. Bu nedenle tarihsel akış içinde değer aramak ve bulamamak, ve sonlu ve geçici olanın, salt bu nedenle değersiz olanın değersizliğini kavrayıp nihilizme düşmek geçersizdir: İnsanlık sonsuza dek budala kalmayı başaramaz. Modern dönem Yurttaş Toplumu dönemidir, ve Yurttaşlık Kavramı özgür bireyin kendi İstencini Devlet yapması, Egemen olması, kendi üzerinde ne olursa olsun hiçbir güç tanımamasıdır. İnsanı köleleştiren bir altyapının değil, ama Yurttaşın ussal istencinin saltık politik güç olması modernleşme sürecini ereksel ve direnilmez kılan etmendir. **"Yurttaş Toplumunun yaratılışı İdeanın tüm belirlenimlerine ilk kez haklarını veren modern dünyaya aittir."** Germanik Tin Doğunun, Helenik tinin ve Roma tininin tarihsel vargısı, Dünya-Tininin kendisine karşı verdiği ve kendisine karşı kazandığı Özgürlük kavgasının bilincidir. Özgürlük bilinci ilkin soyuttur, büyümeli, Hırs kipini olumsuzlamalı, dürtüsel olmamalı, doğal kötülüğünü yenmelidir: İstenç İyi olanı doğrular, kötü olanı yadsır. Dünya-Tini Evrensel İnsan Haklarını tüm eksiksizliği içinde ve en son birey için de kavrayıncaya dek durmamalı, Dünya-Tininin pozitif realitesi onun negatif idealitesine karşılık düşmelidir. Özgürlük tini Bilgiyi, Sevgiyi, Güzelliği kapsar — insanın gerçek varoluş öğelerini. Modem dönem insanın *tarihsel* kişilik ve karakterlerinden kurtulma, ussal, törel ve estetik gerçek karakterini şekillendime dönemidir.

BATI: KÜLTÜR UYGARLIĞA GELİŞMEK ZORUNDADIR.
ÖZGÜR DUYUNÇ EVRENSEL OLMALIDIR: DOĞUNUN BATI İLE KARŞITLIĞI BATIYI DA ÖZGÜRLÜĞÜNDE, USSALLIĞINDA, İNSANLIĞINDA SINIRLAR, ONU DA TARIHSEL YAPAR

İDEA CEP KİTAPLARI — 029
FELSEFE 17

İDEA D1 2011/08
ISSN 2146-3530

9 772146 353005